

RESPONSIO MI-
NISTRORVM ECCLESIAE CHRISTI,
QVAE EST HAMBVRGI ET LVNE-
burgí, ad confefsionem D. Andreae Osi-
andri, de mediatore Iefu Chrífto & iu-
ftificatione fidei, in clyto Hambur-
genfis & Luneburgenfis Reip:
Senatui exhibita, Anno
Do. MDLII. mense
Februario
fcripta.

~~654~~

666

1. Timot: 6. 2. Timot: 1.

Egregium depositum feruato deuitans prophanas uocum
inanitates & oppositiones falso nominatae
fcienciae, quam nonnulli pro-
fitentes circa fidem
aberrauerunt.

RESPONSIO MI

MISTROVM ECCLESIAE CHRISTI

QVAE EST HAMBURGI ET LVAE

burgae, ad consensionem D. Andree Osi

andri, de medicatore Iesu Christo & in

stitutione libel, in dno Hambur

gens & Landburgensis Reip;

Senatus exhibita, Anno

Do. MDLII. mensis

Februario

scripsit.

Timor, Timor

Regium deo sumo sumo deus deus propians uocam

inuitas & oppositiones falli inuitas

liberis quum mouit pro

inuitas eius libam

speciamant

XVI. qu. 3671

ILLVSTRISSIMI

BORVSSIAE DVCIS ALBERTI, OPTIMI, PIISSIMI,
 & sapientissimi Principis, uirtute & pietate inter ceteros Principes præcla-
 re eminentis literas ad clarissimum Hamburgensem & Lunenburgensem Se-
 natum missas, unâ cum libro Confessionis D. Andreae Osiandri de iustifica-
 tione, ad legendum nobis datas, ut de doctrina Osiandri, in eo libro compre-
 hensa, iudicium faceremus, quæ decuit reuerentia, pietate, animi integritate,
 sollicitudine & diligentia legimus, & controuersie magnitudinem pro no-
 stra mediocritate expendimus. Atq; utinam licuisset nobis his meliora, &
 Ecclesie lætiora legere, quæ hoc tempore, sub his extremis frementis Satanae
 furoribus horribiliter dissipata, tantum non animorum disunctione, disidijs,
 contentionibus, insidijs & tyrannide prorsus oppressa iacet; deplorans sua
 ingentia & penè incurabilia uulnera, & inenarrabili gemitu anxie omnes
 rationes querens, quibus ea pie sanari possint. Sed ne uoti compos fiat, ipsi-
 usq; uulnera ab impijs accepta ne curentur, uersutus iste antiquus & perpe-
 tuus hostis Christi & Ecclesie admirandis technis ubiq; impedit, pernicio-
 sissimis concertationibus, disidijs, tumultibus & bellis omnia miscens.

Hactenus grassatus est in medijs Germaniæ uisceribus, omnes suas ui-
 res artesq; exerens, ut Euangelij Christi lucem ibi exortam extingueret,
 Scholas euerteret, Ecclesias ueras opprimeret, puritatem doctrinae & reli-
 gionis pollueret, & Antichristi regnum, idolomanias, abusus & abominati-
 ones, per suos reformatores restitueret. Id quia uidit sibi pulchrè in media
 Germania apud præcipuas Ecclesias processisse, easq; progressiones nunc
 factas esse, ut etiam illa, quæ adhuc integra alicubi sunt, inclinata casum mi-
 nentur, his non contentus, etiam in alijs nationibus Ecclesias delere, & ubiq;
 terrarum exortæ ueritatis Dei lumen extinguere conatur.

Et quia ad Ecclesiarum eersionem, & Rerump; perniciem facilima
 & proxima uia est, in pacatis Ecclesijs & politijs excitari disceptationes
 de dogmatibus, committi inter se eruditos, dissensionibus & offendiculis su-
 spectam & exosam reddi puram Euangelij doctrinam, Scholas dissipari, facti

onibus populi animos disiungit, turba & bella intra muros moueri, sacri coetus piorum societatem dissolui, & optime queq; coepta pessimis his artibus impediri. His malis nunc Germania miserrime dissipata, Diabolus etiam Borussiae adoritur, ut & ibi Ecclesias & Respublice & bene constitutas depopuletur, Scholam ab optimo Principe maximo sumptu utilissime in Regio monte institutam, & hactenus non absq; maxima pietatis accessione, & incremento agnitionis Iesu Christi, in illis orbis partibus conseruatam, uastet, & hospitium, quod Christo exulanti hactenus praebuit, destruat, ipsumq; ad huc in cunis iacentem ibi opprimat.

Diabolus animaduertit sua studia inania & irrita fore, donec Spiritus Domini puram doctrinam in Ecclesijs Prusijs sonat, & Christus suum hospitium habet. Ideo dissidiorum seminarijs in doctrina sparsis, primo tentat Ecclesiae struere exitium, ut hac deiecta Reipublica deinde euertat. Scit enim Respublica diu non posse salua esse sub dissidijs, & illorum pugnis, qui doctrina sana animos hominum ad pacem inflectere, & gubernare debent. Impossibile namq; est dissipata Ecclesia incolomitatem Reipublicae retineri posse, quod sine Deo, hoc est, sine recta Ecclesiae gubernatione nihil saluum esse potest, & diabolus desolata Ecclesia in mundo plenum occupat imperium, & pro libidine cuncta agit, corrumpit, & peruertit.

Huiusmodi calamitatis & ruinae Ecclesiasticae certamina semper occasionem praebuisse, & eas fatales esse tempore elucescentis Euangelij, historiae omnium temporum testantur. Statim post obitum Apostolorum dogmatum pugnis inuicem sunt mutationes religionum & imperiorum, cum religione semper sunt mutata & translata imperia.

Quia Satanas bello aliquot annis frustra euerfionem Ecclesiae tentauit, ideo nunc inter doctos eiusdem professionis excitat dissidia, ut quod bellis frustra diu molitus est, semel doctorum dissidijs absoluat, & quidem de praecipuo articulo Christianae fidei excitatis, quem tot annis bonae conscientiae testimonio docuimus, & optime nostrae causae fiducia summa cum consensione omnium tam ueterum quam recentium Theologorum confessi sumus, coramq; Deo, Caesare, imperij proceribus, aduersarijs omnibus cum suo Antichristo nobis repugnatis, cum uite periculo, & rerum nostrarum iactura defendimus.

Hac suscitatione dissidiorum, & certaminum in doctrina, quae Diabolus in-

bolus inter doctos per studiosos inuouationum mouet, certe hoc molitur, ut
mutet religionem & euertat tam Ecclesias quã Respub: & instauret suum
regnum, multis in locis bona ex parte destructum.

Ne uero impurus iste spiritus, tantorum malorum artifex, obtineat
quod meditatur, uera poenitentia, diuini nominis inuocatione, sincero pietatis
studio ac cura retinendi presentem Ecclesie formam, pia concordia, & pru-
dentia in tempore à pijs reprimendus est, ne incensum disidium magis accen-
datur, & Ecclesias latius uastet.

Apostolus ait, oportere hereses esse, ut probentur electi, Va tamen
illi qui eas suscitât. Certum ergo est inter docentes, Deo permittente, prop-
ter sacrorum incuriam, & ingratitude mundi erga Deum, patefacientem
nobis uerbi sui mysteria, excitari nocentia & funesta disidia, hereses ac cer-
tamina, ut animi illorum, qui Christi fidem uere profitentur, & qui sinceri
& constantes aut insinceri sunt, patefiant, auditoresq; ex profundo securita-
tis somno excitati, attentiores & uigilantiores reddantur.

Non est dubium iusto Dei iudicio de dogmatibus contentiones susci-
tari, ut Dominus sic uindictet sui uerbi neglectum, detegat rationis humane
nimium sapientis prauitatem & cecitatem, hypocrisim traducat, ostendat
humanis uiribus nihil tribuendũ esse in cognitione mysteriorũ fidei, & ut nos
cogat humiliter de nobis, nostraq; sapientia setire, & Deũ timere, doceat soli
Deo tribuendã esse ueritatis laudẽ, & excitet in nobis uerã spẽ & Dei inuo-
cationem. His & similibus iudicijs Dominus nos exercet, & probat tanquam
aurum igne, quod fere magis hypocrisi, & simulata pietatis specie, quam re
ipsa pleriq; sunt pijs, Et in Christo non tam spiritualia, cœlestia & eterna bo-
na querant, q̃ carnalia, & quæ huius seculi sunt, ac existiment, ut Apostolus
ait, questum esse pietatem.

Hec à nobis non dicuntur, quod quenquam accusemus, sed ut bo-
nos commonefaciamus de ijs, quæ oriri solent ex contetnionibus Ecclesiasticis,
& litigantes commonefactione christiana excitemus ad supplices preces, &
concordiæ ac consensionis studium sperantes Dominum illa, quæ satan ad
euertendum Christi regnum, & suum erigendum & stabiliendum molitur,
directurum ad sui nominis glorificationem, & Ecclesie adificationem, ut
alias sepius ab ipsis Ecclesie primordijs usq; ad hæc nostra tempora no-

centissima Ecclesie certamina ad sui nominis illustrationem, ueritatis inuestigationem, & Diaboli confusionem direxit. Id ut etiam nunc presenti hac contentione fiat, ad ampliandam & latius proferendam cognitionem Euangelij Christi, Patrem coelestem per Iesum Christum Dei Filium redemptorem nostrum, cum Ecclesia tota assiduis suspirijs precabimur, certissime in animis nostris statuentes, Diabolum hac extrema sui furoris insania contra ueritatem Dei frustra pugnaturum esse, ut alias ab initio mundi nequicquam pugnauit, & conatus est concutere & labefacere ueritatis fundamenta.

Quam graue & nocens sit hoc disidium, in Regiomontana schola excitatum, quanta scandala secum trahat, quibus calumnijs ueras Ecclesias exponat, quomodo aduersarios contra nos, & nostram, imo non nostram, sed Iesu Christi doctrinam armet, & ut contristet Spiritum Sanctum in omnibus membris Iesu Christi, deplorare quidem apud nos, uerbis autem exprimere non possumus. Deus benigne ignoscat illis, qui tanti offendiculi occasionem dederunt. Oramus autem, ut authores harum turbarum secum expendant mala turbatae Ecclesie, agnoscant suam culpam, & ueniam à Domino petant, reconciliationi studeant, quae concordiae ac pacis sunt sectentur, & mota certamina potius amice silendo, quam hostiliter disceptando obruant, & è medio tollant, cogitentq; mysteria iustificationis potius in timore Dei, fide amplectanda esse, quam disceptatione cum tanto offendiculo, & publico, tam Ecclesie quam Reipub: dispendio exagitanda. Considerent etiam controuersias certando non componi, sed augeri, longius efferi, & eundo maiores & nocentiores turbas dare. Et si amant Ecclesie incolumitatem & salutem, & si sunt amantes timoris & gloriae Dei, omnibus uiribus in hoc certe incumbant, ut suscitata certamina sepeliantur, & quiete in templis & scholis uerbum Dei doceatur, & aduersarijs Papis adimantur occasiones calumniandi puritatem doctrine, quae nostrae Ecclesie recte institutae docent, & Augustae coram Imperij proceribus confessae sunt, & contra allatrates Sophistas defenderunt, solidis scripturae testimonijs, non iniusta uia, ut ipsi sua propugnauit.

Princeps Prusiacus prudenter & pie Ecclesiarum iudicia ad componendum hoc certamen postulat. Neq; rector neq; breuior uia est ad sistenda Ecclesiastica incendia, quam ut de doctrina controuersa è scripturis Canonicis iusta fiat cognitio, & legitimis Ecclesie iudicijs reprimatur in gentiorum doctrinaeq;

doctrinaeque fiducia & audacia. Sed quia homines eruditi, uariarum rerum
noticia, & dicendi arte instructi, possunt sua ornare flexibilibus & suosis ar-
gumentis, & artificiosis interpretationibus, & in suas partes multos pertra-
here, & λόγους studio factiones augere, & Ecclesias magis magisque disun-
gere, Ideo iudicia ex uarijs Ecclesijs collecta prudenter erunt exhibenda li-
tigantibus, ne collecta iudicia ad controuersiam sedandam magis obsint
quàm profint, ne lites crescant, & maiores disputationes moueantur, ne con-
tentio, quæ hæcenus tantum in Prussia in una urbe fuit, ex dissimilitudine
uerbali iudiciorum ad alias Ecclesias dimanet, easque simili discordia incendat,
turbet & dissipet. Putamus itaque hæc iudicia Ecclesiarum pia moderatione
adhibenda esse ad conciliandos dissentientium animos, & ad tollendas disce-
ptationes, quæ sunt seminarium tot offendiculorum & turbarum. Speramus
enim litigantes moderatis consilijs posse flecti ad pium tranquillitatis &
pacis studium, nec pertinaces fore in tuendis opinionibus, quæ magis priuato
iudicio, quàm scripturæ & Ecclesiæ auctoritate confirmantur.

Non ignoramus, litigantes nos eruditione multis modis uincere, neque
nos eos esse, qui se tanquam arbitros in his controuersijs debeant interpone-
re, & censors constituere. Sed cum asciti simus, & huc tam iussu Senatus
nostri, quàm obligatione officij pertrahamur, ut sistatur hoc suscitatae con-
trouersie nocentissimum incendium, & ad sistendum subsidiariam nostram
operam conferamus, petimus, ut in bonam partem accipiatur, quod bono ani-
mo facimus. Dominus pacis & ordinis Deus, non ἀταξία, benignè restitu-
at Ecclesiæ concordem consensionem in doctrina Iesu Christi sui ueri Docto-
ris hæcenus fideliter in nostris Ecclesijs tradita, & sepeliat orta certamina.

D. Osiander affirmat se suæ doctrinæ confessionem typis excusam
publice legendam proposuisse, ut audiat iudicia Ecclesiæ de sua doctrina.
Orat, ut sine ullius erroris dissimulatione ingenuè testimonium feratur ueri-
tati, absque acceptione personæ. Princeps ipse etiam non solum nostrum, sed
multarum aliarum Ecclesiarum iudicium in hunc finem expetit, ut tollantur
schismata, & conseruetur Euangelij Christi ueritas ac puritas, in hoc extre-
mo seculi tempore Dei bonitate patefacta. Ideo confidimus, litigantes in
optimam partem esse accepturos, quæ hic ex obligatione nostri officij, non
temeritate ulla, sed illustrissimi Principis & nostri Senatus iussu animo syn-
cero &

cero & cándido absq; ulla preensione animi, in alteram partem tanquam
in conspectu Domini dicturi sumus.

Non illibèter fatemur, tractationè huius controuersie doctiores arti-
fices requirere, quàm nos sumus, & plus opera requirere quàm nos in tanta mole
nostrorù laborù, occupationù, & difficultatù adhibere potuimus. Vltro etià
confitemur, nos magnitudine rei superari, Sed tamè, cù iusi nostrum iudiciù
afferamus, arbitramur nobis uicio dari non posse, quod pro nostra mediocri-
tate conamur dicere nostram sententiam, & tollere orta certamina.

Scimus nostra opera controuersam doctrinam non posse admodum
illustrari, aliosq; passim multos esse uiros, qui sine nobis hanc doctius expli-
care, & melius hanc controuersiam dirimere possint, quia communibus pe-
niculis occurrere, & bene uelle laboranti Ecclesiæ & Reipub: laus est, nolui-
mus Ecclesiæ deesse opera à nobis requisita, Et si non magni momenti &
ponderis esse possint, quæ à nobis afferuntur, tamen ingenua, uera & scrip-
turae consentanea erunt.

Id enim confirmamus omnibus, nos bonæ conscientie testimonio tan-
quam ad tribunal Christi, sine ullo iniquo affectu nostri iudicij sententiam pro
nostra tenuitate esse depositaros, Et quia olitor aliquando oportuna dicit,
per nomen Domini nostri Iesu Christi, & Ecclesiæ salutem oramus, ut utraq;
pars litigantium nostri iudicij sententiam non alio animo uelit interpretari,
quam ea à nobis scripto exhibetur, qui nihil aliud querimus, quam ut sublato
hoc dissidio uocem Euangelij Christi, ubiq; terrarum unanimes & concordia
ter ad sedificationem Ecclesiæ, & illustrationem gloriæ Christi Iesu, Filij Dei
propitiatoris nostri sonemus, constanter urgeamus, & unanimiter contra
Antichristi imposturas pugnemus.

Vt autem eo clarior & apertior sit nostra sententia de doctrina
iustificationis, & Oslandri confessione, de qua postulatur dijudicatio nostra,
breuiter dicemus nostram sententiam de iustificatione & alijs coniuictis
materijs.

Litigantes per eam salutem oramus, quam habemus in Iesu Christo
redemptore nostro, ut serio inducere uelint in animum, dona, quæ habent,
à Deo sibi data esse ad Ecclesiæ adificationem, non destructionem, nec ad la-
besacienda fidei fundamenta, sed stabilienda, non ad turbandas imbecillium
conscien-

conscientias, sed ad stabilendas & confirmandas. Quam pulchre autem hoc temerarijs hisce contentionibus præstetur, iudicet ipsi. Certè dati offendiculi peccatum, quod nunc in animis securis cubat, aliquando conscientia, terrore iusti iudicij Dei perterrefacta, horribiliter percellit animos illorum, qui huius certaminis sunt authores.

Nec excusabit quenquam iste prætextus, quòd doctrina de solius Filij iustificatione Deum arguat uel iniustitiæ, uel inscitie, ut qui uel iniuste uel ignoranter peccatores iniustos iustos pronunciet, & pietatis, & iustitiæ studium istiusmodi pronunciatione obruat, cum in omnium nostrorum libris planissime expositum sit, cur Deus peccatores credentes, propter solius Iesu Christi Dei & hominis satisfactionem & meritum per fidem iustos reputet & pronunciet, & doceatur, quòd noui hominis iustitia sit indiuiduus iustificationis effectus, & complectatur ueteris Adæ instaurationem & innouationem, & hominis innouati obedientiam erga legem Dei.

Quid incommodi & absurditatis habet hæc doctrina? Nos peccatores gratis pura & infinita Dei misericordia per fidem in Iesu Christo absolute iustos pronunciarum, & regenerari, nouosq; homines fieri, conditos ad bona opera, ut in eis ambulemus, non ut illis coram Deo iustificemur, & à maledicto legis & iusta condemnationis sententia absoluiamur.

Hæc doctrina certe complectitur fundamentum & summam de iustificatione fidei, & iustitia renati hominis. Quid hic opus est comminisci fundamentum de essentiali diuine inhabitationis iustitia, quæ renatis imputetur ad iustitiam coram Deo?

Diabolus uidet Papisticum commentum de iustitia legis ac operum, inherentis infusæq; iustitiæ & nouæ qualitatis sic esse confutatum nostrorum scriptis, ut Romanus Antichristus cum suis Tridentinis patribus ac columnis sue sedis è scriptura sacra ne unum quidem apicem in uero & genuino sensu proferre queat, quo suum commentum de inherente & infusa iustitia de fendere, & rursus Ecclesiæ obtrudere possit. Ne tamen causa cadat & ne uideatur docere, nos nouitate renati hominis iustos esse coram Deo (ut Interimista docent) artificiosius rem aggreditur, ponit iustificationem nostri in essentiali Dei iustitia, habitante in nobis per fidem. Qua doctrina Dei promissiones ex oculis remouentur, & pro submotis Dei promissionibus humane

cogitationes, ac imaginationes incertae reponuntur, totaque disputatio eò de-
labitur, hominis iustitiam positam esse in renouata natura nouitate, quae effi-
citur Dei inhabitatione in nobis, qua doctrina luctantes conscientiae in per-
petua dubitatione detinebuntur, sicut in ipsa responsione latius dicitur.

Quantum mali secum trahant Ecclesiastica certamina, quam noxi-
um sit semel probatam & confessam doctrinam calumniari, & quam perni-
ciosum sit hoc Regiomontanum certamen, hic exaggerare nolumus, tantum
monemus, ut litigantes considerent, Satanam extrema tentare, & in hac ul-
tima mundi aetate praecipue in hoc incumbere, ut ueras Ecclesias Christi per
nouatores dissipet, Respub: bene institutas uastet, & sui Antichristi regnum
in eas Ecclesias, è quibus eiectum est, reuehat. Ideo in primis necesse est, ut
hisce Satanae insidijs animaduersis, orta certamina Ecclesiastica summo studio
supprimantur, tollantur, & ut concordiae studeamus, in Christo unum simus,
& pari diligentia & candore puram doctrinam Christi, ut eam hactenus ha-
buimus, contra Diaboli technas, & Tridentina anathemata, ingenua & con-
stanti ueritatis confessione defendamus. Id ut pie ceteri Ecclesiarum Docto-
res sedulo & candide ubiq; terrarum conentur, eòq; sua dona & labores
conferant, concedat eis Pater caelestis per Iesum Christum Dominum nostrum,
quem supplices oramus, ut Ecclesiam suam afflictissimam contra omnes
insidiosos Satanae assultus, potentiorum iniustam uim, & Pseudo-
prophetarum sacrilegas imposturas, usq; ad consumatio-
nem seculi protegat, sicut inde ab initio mundi eam
semper defendit & conseruauit. Cui
pro hac conseruatione & defensi-
one sit laus & gloria in
eternum. Amen.

RESPONSIO MINISTRORVM ECCLESIAE CHRIS-
ti, quae est Hamburgi & Luneburgi ad confesio-
nem D. Andreae Osiandri de iusti-
ficatione &c.

Singulari

SINGVLARI DEI BENEFICIO, HOC

Spofremo tempore, a multis terris erroribus, Ecclefiam repurgatam, & ueritatem cœleftis doctrinæ reftitutam effe, omnes uere pij ubiq; terrarum gratis animis agnofcunt. Etfi enim doctrina noftra, quam profitemur, non editis miraculis, qualia olim beati Apoftoli & Martyres faciebant, otenfa & confirmata eft, habet tamen fua testimonia, eaq; firma, certa ac indubitata, quæ fidem faciunt, quod hæc lux doctrinæ diuinitus nobis accenfa illuxit. Conteftantur hoc coniuncta dona & opera manifefta fpiritus fancti, testis eft perpetuus fcripturæ confenfus, unde contra omnes aduerfarios, quamuis multos, magnos, uerfutos, & pertinaces, ab omni erroris accufatione uindicta & defenfa eft. Teftantur idem bonorum mentes, quæ a Deo excitatæ tanquam Dei uerbum, uti reuera eft, hanc doctrinam cœlitis patefactam amplexæ, femel receptam, non tantum rerum, fed etiam uitæ fuæ iactura adferre, & morte fuâ obfignare non dubitarunt.

Cum igitur conftet uocem cœleftis doctrinæ fonare in recte conftitutis Ecclefijs, decet eius profeffores unanimiti ftudio, pari fide, & diligentia eam tueri & in omnibus partibus integram conferuare. Imprimis follicite prouidere oportet, ne ipfi inter fe uel fpargant, uel admittant ullas corruptelas, ne fuis fiue diffenfionibus, fiue contentionibus eam uel in dubium reuocent, uel fufpectam reddant, ne uel ipfimet fua fugillare, & damnare uideantur. Quod fi inciderit aliquid, quod in controuerfiam & difputationem ueniat, adhibita fcripturæ facræ regula, & collatis placide fententijs iufta ratione dijudicetur & tranfigatur, quærant difceptatæ ueritatem & in ea acquiefcant.

Varijs machinis aduerfarij noftri oppugnarunt, & adhuc non defiftant omnibus uiribus impugnare caput & arcem Chriftianæ doctrinæ de iuftificatione fidei per

Christum Iesum. Tridentinum Concilium iam diruna
anathema emisit in eos, qui docent iustificationem confi-
stere in remissione peccatorum, & imputatione iustitiæ.
Iam cum inter nostros de hac parte commotum sit pericu-
losum certamen, & Satanæ astute molliatur, sublato fun-
damento, totum ædificium conuellere, & quærat labefa-
ctare per nostros, quæ per externos hostes diffidit, se posse
euertere, opus est eandem doctrinam hactenus professis
concordia, moderatione & sancta prudentia, ne plus satis
iam instructi aduersarij per nostros armati nos adorian-
tur, & opprimant inter se odiose pugnan- do fractos uel debili-
tatos. Ad hunc scopum nos referimus nostram operam
in hoc scripto, in quo modeste & sincere proponimus no-
stram sententiam, quæ a nobis requiritur in controuersia
de iustificatione.

Deferimus cuiq; suum debitum honorem, persona-
rum, secundum ætatem & dona Dei, quibus præcellunt,
libenter rationem habemus, potio-rem tamen in omnibus
ueritatis rationem habituri. Nam ueritatem inquirenti-
bus gratam esse putamus ingenuam libertatem in confes-
sione, & defensione ueritatis.

In præfatione sua petit D. Osiander, si qui meliora
ex scripturis docere possint, ne id facere intermittant pro-
pter Dei gloriam, & Ecclesiæ salutem, ac pollicetur se non
repugnaturum, ubi Christi Domini nostri uerbum & spi-
ritum audierit. Nobis itaq; studio erit agere dilucidis &
firmis probationibus, sumptis ex scriptura sacra. Proce-
demus autem ordine per methodum, siquidem ea ratione
disputatio, per se longior & intricatior integre compre-
hendi, magisq; succincte & perspicue explicari poterit, & de
singulis facilius fuerit iudicium.

Totius dissensionis cardo potissimum uertitur in de-
finitione, quæ, & quid sit hominis iustitia, qua coram
Deo

Deo irreprehensibilis confitit, & salutem consequitur. Ab altera parte constituitur, totoq; scripto defenditur definitio, quod aeterna & essentialis iustitia Dei sit iustitia fidei, alterius partis definitiones ab illa diversæ reijciuntur, huc spectant & tendunt omnia. Proinde res ipsa postulat, primo loco constituere certam definitionem, quam nobis exhibet & suppeditat scriptura, quæq; quemadmodum Apostolus ait Rom. 3. est testificata a lege & Prophetis, ea si alia fuerit, quam quæ in Osiandri confessione adseritur, omnia pro ea stabilienda in medium allata uacillant & corruunt.

Recitat confessio aliquot usitatas definitiones iustitiæ fidei, quas pari censura repudiat. Nos duas, cum quibus aliæ ferè consentiunt, eximemus reprehensione, fidem facturi, eas niti solidis fundamentis scripturæ: Alteram, quod iustificatio sit remissio peccatorum, iustificari sit a peccatorum condemnatione absolui, reconciliari Deo, & acceptari ad uitæ aeternæ hæreditatem: Alteram, quod obedientia, sanguis, mors, totaq; passio Christi, recte dicantur esse nostra iustitia.

Priusquam uero huic operi manus admoueat, incumbit nobis respondere ad distinctionem, quæ adducitur de duplici significatione uerbi iustificare, quod uno modo accipiatur, pro iustum pronunciare, altero modo pro facere iustum.

Taxat Osiander hanc expositionem fidei, iustificari, idem esse, quod pronunciarum seu reputari iustum per fidem, quasi nostri doceant, Deum ita iustificare, ut non faciat simul iustos, sed iniustos relinquat, quos dicimus iustos pronunciarum. Adfirmat, sequi hinc, quod Deus habeat pro iustis, qui non sunt iusti, & manent homines improbi, quemadmodum iniqui iudices iustificant impios defendentes suam iniustitiam, & iustos pronunciant in causa

iniusta, Hoc sensu usquam doceri de iustificatione nobis non constat, si qui ita docerent, merito reprehenderentur. Si aliqui in eo sensu accipiunt doctrinam iustificationis, non recte accipiunt, & male ea abutantur. Docemus enim in Ecclesijs nostris, uere iustos fieri, quos Deus pronunciat iustos, nam uere remittit peccata, & uere iusti sunt, quibus peccata remittantur, iustificatis donatur simul spiritus sanctus, is habitat in credentibus, & studium iustitiæ accendit, iustificati gratis per fidem, iusta quæ sunt operantur.

Paulus scribit Rom. 4. Deum iustificare impium, uerum longe aliter Deus, quam impius iudex iniustum & impium iustificat. Homines non possunt iustos pronunciare & comprobare, nisi iustos, iuste agentes, & habentes bonam causam, Deus etiam peccatores & iniustos uere iustificat, remittendo eis peccata, non tamen relinquit iniustos. Cum homines improbos iustos pronunciant, manent illi iniusti coram Deo, quantumuis coram hominibus absoluantur, & pro eis sententia feratur tanquam iustis. Deus, cum pronunciat iustos ex iniustis, uere iustos facit, imputat credentibus iustitiam Christi, condonat illis peccata propter filij sui satisfactionem. Verax est Deus in uerbis suis, quæ dicit, ea facit. Dei dicere seu pronunciare est facere, uiuificat mortuos & uocat ea quæ non sunt, ut sint.

Scriptura uerbum iustificare accipit in utramque partem in malam & bonam. In malam accipit, cum mali malos, iniusti iniustos pronunciant, & laudant iustos, de quibus Esai. 5. dicitur. Væ uobis, qui iustificatis impium. Item Prouerb. 17. Tam qui iustificat impium, quam qui iustum condemnat, abominatio est Deo. Luc. 10. Volebat seipsum iustificare. Luc. 16. Vos estis, qui iustificatis uos coram hominibus &c. In bonam partem idem uerbum usurpatur, cum boni siue etiam mali, de bonis & iustis recte

stis recte sentiunt & iudicant, eosq; declarant & testantur esse iustos, seu pro iustis sententiam ferunt. Sic utitur Moses Deut. 25. Psalmus 82. Iustificate iustum, Psalmus 51. ut iustificeris in serm onibus tuis : Luc. 7. Publicani iustificauerunt Deum. Matth. 12. Ex uerbis tuis iustificaberis. Item. 11. Iustificata est sapientia a filijs suis. In his locis etiam Deus dicitur iustificari, quod quid aliud esse potest, quam iustum agnosci, declarari & comprobari, dari illi laudem iustitia, quod sit iustus : Eodem sensu id uerbu accipi, cum mentio sit iustificationis fidei, notius est, quam ut opus sit testimonia adducere. Sic usurpatur Psalm. 142. Non iustificabitur in conspectu tuo ullus uiuens. Esai, 53. In cognitione sui iustificabit multos, seruus meus iustus. Luc. 18. Descendit iustificatus in domum suam. **130** Eandem significationem retinet perpetuo Apostolus in scriptis suis. Rom. 8. opponit condemnationi iustificationem, quis est qui condemnet : Deus est qui iustificat. Neq; facile proferetur ullus locus scripturae, ubi in causa iustificationis aliter accipiatur, quam pro iustum pronunciare.

Ecclesiastici scriptores secuti latinæ uocis proprietatem, in altera fere significatione usi sunt uerbo iustificare, pro iustum facere : Et hic usus magis obtinet ex ueterum scriptis, quam ex sacris literis. Nostri, quanq; non refugerunt in latina & Germanica lingua has uoces iustum facere, & iustum fieri, gerecht machen / vñnd gerecht werden / prudenter tamen in exegefi & definitione magno consilio exposuerunt, iustificare pro iustum pronunciare, seu acceptare, ut caute, excluderent errorem de iustitia inhærente, a qua longius abducitur cogitatio animi, cum exponitur iustificare pro reputare, seu pronunciare iustum, & offertur definitio ipsa, quod iustificatio sit remissio peccatorum, ad cuius probationem nunc progredimur.

Cum

Cum tractatur negotium iustificationis, & quæritur unde & quomodo peccator iustificetur, tunc agitur de perditæ hominis reparatione, & restitutione in gratiam, unde excidit per peccatum, quæritur quomodo peccator obnoxius iræ Dei, morti, & potestati Satanæ, liberetur, & absolvatur a peccati condemnatione: Conditio hominis iniusti & damnati ostendit rationem iustificationis, non bene alterum intelligitur, nisi alterum propius consideretur. Ignorantur redemptionis & iustificationis beneficia, nisi animo obuersentur mala, in quibus peccator oppressus & irretitus tenetur. Tota scriptura circa hæc duo præcipue occupatur, proponit hominis lapsum & transgressiones, peccati & iniustitiæ pœnas, iram Dei, mortem, totumq; peccati & Satanæ regnum. Econtra proponit Dei misericordiam, gratiam, iustitiam, & salutem partam per filium DEI, hominem factum, mortuum & resuscitatum. Apostolus Rom. 5. confert Christum authorem gratiæ, iustitiæ & uitæ cum Adamo authore peccati & mortis, confert peccatum & gratiam, condemnationem, & iustificationem, uitam & mortem, ita hæc ex illis clarius intueri & rectius æstimare docet.

Cum igitur contrariorum sit eadem ratio, firmo argumento ex contrarijs sumpto probatur, hominem ita iustificari, ut in iudicio Dei absolvatur a condemnatione, & per misericordiam promissam in Christo propitiatore, peccata ei remittantur. Peccata sunt iniustitia hominis, & faciunt hominem iniustum. Ergo remissio peccatorum est iustitia & hominem iustum facit coram Deo. Peccata condemnant, ergo remissis peccatis homo iustificatur. Per peccata moritur, ergo remissis peccatis uiuificatur. Condemnatio & iustificatio opponuntur Psalm. 130. & 143. Rom. 8. alijsq; compluribus locis.

Psalmo 130. petit Propheta se iustificari, hoc est, absolui

absolui a peccatis suis, ne condemnetur, agnoscit peccata & condemnationem suam dicens: Si iniquitates obserua- ueris Domine, Domine quis consistet? Iudicio Dei oppo- nit misericordiam, & condemnationi remissionem pecca- torum: Apud Dominum est misericordia, & copiosa apud eum redemptio. Et ipse redimet Israel ex omnibus iniqui- tatibus eius. Similem antithesin & precationem continet Psalmus 143. Deprecatur enim iudicium & iram Dei, non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo ullus uiuens: Hic diserte definit condem- nationem esse, sisti & reum agi in iudicio Dei, & in conspe- ctu eius non iustificari. Contra uero, iustificatione esse non sisti in iudicio Dei, item absolui, & condonari peccata, si- cut & priore Psalmo describitur condemnatio, quod sit obseruare iniquitates, iustificatio, non obseruare, non im- putare, sed remittere propter Christum redemptorem.

Eandem plane antithesin Paulus facit Rom. 8. op- ponens accusationem & iustificationem, condemnatione, & remissionem peccatorum acquisitam morte Christi, in- sultans peccato, morti & Diabolo, quis, inquit, accusabit aduersus electos Dei. Deus est qui iustificat, quis est, qui con- demnet? Christus mortuus est, imo & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, is etiam interpellat pro nobis. Quando lex uim suam exerit, offensis peccatis, iram Dei reuelando, animi anxij intuentur suam iniustitiam, uident contra se stare sua peccata, nec se posse consistere & euadere iudicium, nisi, misere deo, consequantur ueniam, & indulgentiam suae iniustitiae eos accusantis, & nisi, remisissis peccatis, irre- prehensibiles & iusti consistant coram Deo.

Vt res geritur in conscientijs, ita Paulus & Psalmi per antithesin describunt, iustificationis ordinem & mo- dum. Ideo licebit in hac disputatione appellare ad expe- rientiam conscientiarum, quae in contritione cum iudicio

Dei luctantur, nec ante acquiescunt, quam sentiant se releuari sententia iudicij Dei, & per misericordiam absolui a reatu suæ iniquitatis, Constitutis in contritionis agone benigne subuenit clementis; Deus & promittit ignoscenciam delictorum propter filium passum pro peccatis mundi. Scriptura redundat suauissimis consolationibus, quæ promittunt peccatorum remissionem, ut miseri pressi suis iniquitatibus in spem certam salutis erigantur. Ad hunc finem Christus refert fructum suæ passionis, & resurrectionis, ad hunc finem dirigit ministerium Euangelij, & potestatem clauium Matth. 16. & Ioan. 20. reuocat ad hanc summam, quæcumq; de ipso scripta sunt in Mose, in Prophetis & Psalmis, quod oportuit Christum pati & a mortuis resurgere tertia die & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum. In idem compendium contrahit Petrus conciones Prophetarum de Christo Act. 10. dicens. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, quod accipimus remissionem peccatorum per nomen eius. Adeo non docent frigide de iustificatione, qui docent nos iustificari remissione peccatorum, ut uersentur in officio omnium Prophetarum, & idem testimonium de Christo ferant, quod ei dederunt omnes Prophetæ, quos accusare, quod frigide docuerunt de iustificatione, nihil aliud urgentes, quam remissionem peccatorum, quæ contingit per Christum, nimis durum, ne dicamus, impium fuerit.

In Prophetis & Psalmis conciones de remissione peccatorum præcipue eminent, & in Prophetijs de Christo primum obtinet locum: in Ieremia pactum noui testamenti, quod haud dubie est pactum gratiæ & iustitiæ constitutum in remissione peccatorum. Deus promittens nouum pactum promittit se remissurum iniquitates, per fidem nouæ legis seu Euangelij inscripti mentibus hominum: Ecce dies uenient dicit Dominus, quando faciam cum domo Israel & cum

& cum domo Iuda fœdus nouum, dabo legem meam in corda eorum, & in mentem eorum scribam illam, & ipsi erunt populus meus, eroq; Deus eorum, cognoscent me omnes & minimi & maximi, quia remittam ipsis iniquitates eorum, & non recordabor amplius peccatorum eorum.

Ex uero scripturæ intellectu in Symbolo Apostolico Ecclesia sancta confitetur, iustificationem esse remissionem peccatorum. Non est dubium Apostolos complexos esse in Symbolo præcipuos articulos nostræ religionis. Præcipua autem pars est doctrina de iustificatione, quam partem non præterisse eos, sed complexos esse, cum negari non possit, fatendum est, quod eam expresserunt in hoc articulo: Credo remissionem peccatorum, in hoc nimirum sensu, quod iustificatio sit remissio peccatorum. In hac non initium tantum, sed etiam progressum & continuationem suæ iustitiæ constituit Ecclesia, quotidie confitendo sua delicta & consolando se peccatorum suorum remissione, id quod in quotidiana sua Precatione confitetur, petens sibi dimitti debita sua, sicut & Psalmus 31. admonet huiusce confessionis, cum inquit: Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno,

Osiander distinctionem facit inter condonationem peccatorum, & iustificationem, alterum ab altero separat, præmittit remissionem peccatorum iustificationi, affirmat prius remitti peccata: Deinde absolutos a peccatis iustificari essentiali iustitia Christi, quamquam in disputatione sua secum dissidens, iustificationem tribuit remissioni peccatorum, dum facit duas partes iustificationis, alteram remissionem peccatorum, alteram reconciliationem,

Prophetæ non distinguunt, nec alterum ab altero distrahunt, sed coniungunt, adeoq; alterum per alterum definiunt. Daniel cap. 9. nominatim ponit iustitiam, &

deletionem peccati, non tanquam duò diuersa seu separata, sed alterum per alterum explicat & definit: Variatur de tempore noui Testamenti, quod adducetur iustitia sempiterna, & præmittit declarationem: Ita adducetur iustitia, quod deletur iniquitas. Ita Esaias prædicit Christum iustificaturum multos per sui cognitionem, & aliquoties meminit remissionis peccatorum partæ per passionem Christi: Vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra: Promissioni de iustificatione per Christum continuo annectit hæc: Iniquitates eorum ipse portabit, item, Pro transgressoribus deprecatus est.

Paulus scribit Rom. 3. iustitiam fidei testificatam a lege & Prophetis: Petrus allegans testimonium & consensum omnium Prophetarum, dicit eos Christo dare testimonium, quod accipiamus remissionem peccatorum per nomen eius. Non hic inter se dissonant Paulus & Petrus, dum alter de iustitia, alter de remissione peccatorum sermonem infert, pulchre sibi consentiunt, alter alteri subscribit, & quasi responderet, non aliud ille, quam hic, nec aliud hic quam ille, sed plane idem ex Prophetis contestatur, Paulus uocat iustitiam, quam Petrus remissionem peccatorum.

Hic ne cui contradicendi locum relinquamus, producemus Paulum, in uno eodemque suo sermone hanc intelligentiam nobis suggerentem, quod iustificari relatiue dicitur, ut sit iustificari idem, quod est absolui a peccatis, & sic iustum a Deo acceptari. Verba Pauli leguntur Acto. 13. Notum sit uobis, quod per hunc uobis remissio peccatorum annunciat, ab omnibus, a quibus non potuistis per legem Moysi iustificari, per hunc omnis, qui credit, iustificatur. Et si hoc loco expresse non addit hæc uerba, a peccatis iustificari, tamen non alio sensu dixit, quam annunciat uobis remissio ab omnibus peccatis, a quibus non potuistis iustificari.

Nemi-

Neminem existimamus aspernaturum testimonium
Ioannis Brentij, ideo eius adscribemus sententiam ex Cap.
10. Acto. & 13. Priore capite ita scribit, consentiunt Pro-
phetae & uno ore confitentur, non per opera, sed per fidem,
non propter merita hominum, sed propter nomen I E S V
CHRISTI contingere remissionem peccatorum, quae est
iustitia nostra. Cap. 13. sic scribit, propter Christi meritum,
homines iustificantur coram Deo. Nullum opus huma-
num tanti meriti est, ut propter ipsum peccata remittan-
tur, hoc est, homines iustificentur. Haec si quisquam uelu-
ti hominis testimonium eleuabit, redeo ad Paulum, quem
nemini liceat testem recusare.

In cap. 4. ad Rom. ex Genesi probat Abrahamum
iustificatum esse per fidem absq; operibus legis, citat dein-
de Psalmum 32. affirmans Dauidem in eo Psalmo dicere
beatitudinem hominis, cui imputat Deus iustitiam sine o-
peribus, iam uerbum nullum in Psalmo expresse legitur de
iustitia & imputatione iustitiae: Propheta de remissione
peccatorum uerba facit, praedicat beatos, quibus remissa
sunt iniquitates, & quorum testa sunt peccata, & beatum,
cui non imputat Dominus peccatum. Pro his uerbis, cui
non imputat peccatum, substituit Paulus. Deus imputat
iustitiam sine operibus. Hinc euidenter apparet, imputare
iustitiam Paulo idem fuisse, quod est in Psalmo, non im-
putare peccatum, remittere iniquitates & tegere peccata.
Quod si aliud esset iustificare, quam remittere peccata, non
utrumq; Paulus pro eodem habuisset, puta imputare iusti-
tiam & non imputare peccatum.

In cap. 1. ad Coloss. in remissione peccatorum col-
locat totam redemptionem & hanc per illam definit, ait e-
nim: Per Christum habemus redemptionem per sangui-
nem, scilicet remissionem peccatorum. Ex uno eodemq;
spiritu, Zacharias in cantico suo. Luc. 1. dixit, totius salu-
tis scilicet

tis scientiam esse in remissione peccatorum. Paucis descri-
bit officium sui filij, antecessoris Christi, & usum ministerij
Euangelici, quo datur scientia salutis, quia ostendit ueram
rationem & uiam qua consequimur salutem, quæ constat
remissione peccatorum. Ioannes dedit scientiam salutis,
quia testificatus est, quod Iesus sit Messias & agnus tollens
peccata mundi. Cum Zacharias totam salutem, Dauid to-
tam beatitudinem, Paulus redemptionem & imputatio-
nem iustitiæ constituat in remissione peccatorum, quis iu-
ste reprehendat nos in ea constituere iustificationem & sa-
lutem?

Si iustitia aliud quiddam est separatum a remissio-
ne peccatorum, sequitur hoc absurdum dictu, non iustifi-
cari, quibus remittuntur peccata, non esse iustos habentes
remissionem peccatorum, nec saluari eos, & falso Dauidem
promisisse beatitudinem ijs, quibus remittuntur peccata.

Quæ fuit iustitia peccatoris in cruce conuersi, nisi
remissio peccatorum? Quare saluatus est, nisi quod propter
Christum crucifixum unicum saluatorem consequutus est
ignoscentiam suorum scelerum? Non alia re iustificatus
est publicanus Luc. 18, confugiens ad Dei misericordiam
deprecabatur ueniam, dicens: Deus propicius esto mihi pec-
catori. Christus pronunciat, eum iustificatum descendisse
in domum suam. Quod orauit publicanus sibi remitti
peccata, id interprete Christo perinde & tantundem fuit
ac si petiuisset, se iustificari: Manifestum est ex præfatione
Euangelistæ, cum commemorat Christum dixisse ad quos-
dam qui in se confidebant, quod essent iusti, & ex senten-
tia Christi, Descendit hic iustificatus in domum suam &c.
quod in Phariseo proposuit exemplum Pharisaicæ iusti-
tiæ, quæ nititur dignitate operum, & in Publicano exem-
lum Christianæ iustitiæ expresse, quæ contingit peccatori-
bus agentibus pœnitentiam, per misericordiam Dei pro-
missam

missam in Christo; quam fide apprehendunt. Pharisei nituntur falsa fiducia operum, confidunt se esse iustos, hoc est, sine peccatis propter opera sua: Qui autem se humiliant, confidunt Dei misericordia. quod iustificentur remissione peccatorum.

Ex hoc & quibuscunq; alijs exemplis, quæ scriptura de conuersis & iustificatis proponit, elucet luce clarius, iustitiam esse remissionem peccatorum, ac iustificari, idem esse quod est remitti peccata, & a damnatione absolutum acceptari ad uitam æternam.

OBEDIENTIA ET PASSIO CHRISTI

sunt nostra iustitia coram Deo.

CVM pij uel legunt, uel audiunt recitari ex Oslandri confessione, quod negare audet, Christi sanguinem nostram esse iustitiam, & addit, nusquam in scriptura id reperiri, auribus & animis totis abhorrent. Sentiunt enim pretiosum sanguinem Christi affici contumelia, & pro nihilo haberi, præsertim quando hæc uerba diuulsa a reliquo contextu ita, ut sonant, accipiunt, nec quo sensu ista scribantur intelligunt.

Oslander separat iustificationem a remissione peccatorum, sanguini & morti Christi tribuit satisfactionem & condonationem peccatorum, hanc priore, illam posteriore loco ponit. Disputat, mortem & passionem Christi, non esse iustitiam, sed causam & meritum iustitiæ, quam Christum inhabitantem esse contendit secundum diuinam suam naturam. Ita enim scribit, Christus sua passione nos redemit ab ira Dei, a morte & inferno, Vnde toties scriptura sanguini tribuit remissionem peccatorum & reconciliationem. Christus impletionem legis & passione sua meruit nobis, quod Deus remisit peccatis iustificat nos: Et alio loco.

Euan-

Euangelium annunciat nobis peccatorum ueniam, quam postquam per fidem adepti sumus, tum deinde iustificamur. Item in disputatione, Nemo iustificatur, nisi prius remittantur peccata per sanguinem Christi. Quod si autem sanguis & mors redemptoris nostri tantum essent meritum iustitiæ, & hæc esset effectus, seu fructus sacrosanctæ passionis eius, tamen uerissime diceretur, passionem eius esse iustitiam nostram. Iam uero utroque modo obedientia & passio Christi uendicat sibi nomen & laudem iustitiæ, tum quia per hæc iustitiam nobis promeruit, tum quia nobis imputantur ad iustitiam, & uere coram Deo sunt nostra iustitia. De prior parte inter nos conuenit, Christum sancto suo sanguine & morte nobis meruisse remissionem peccatorum, nosque redemisse ab æternæ mortis interitu. Testantur id uerba Christi dicentis, hic est sanguis meus, qui pro uobis effunditur in remissionem peccatorum: Item aliorum loci Pauli adscribentis redemptionem, reconciliationem & remissionem peccatorum, pro nobis effuso sanguine agni immaculati. Dissensio est de posteriore parte, ideo pro ea stabilienda in sequentibus adducemus nostras probationes.

Impletio legis & perfecta obedientia est iustitia. Christus perfecte impleuit legem, in omnibus præstitit obedientiam, & fecit uoluntatem Dei Patris Psalm. 40. Tunc dixi, Ecce uenio, in libro scriptum est de me, ut facerem uoluntatem tuam Deus meus, uolui, & lex tua in medio cordis mei. Hanc obedientiam suam & impletionem legis Christus in eodem Psalmo uocat iustitiam, quæ annunciat per Euangelium & donatur credentibus in eum. Euangelizauit, inquit, iustitiam tuam in ecclesia magna, Item Matth. 5. Non ueni, ut soluerem legem, sed ut implem. Ioan. 4. Meus cibus est, ut faciam uoluntatem eius, qui misit me, & perficiam opus eius. Ioan. 5, Ioan. 8. Qui me misit

me misit, 'mecum est, & non reliquit me solum, quia ego
quæ placita sunt ei, facio semper. Philip. 2. Christus obedi-
ens factus est Patri usq; ad mortem, mortem autem Crucis.

Adimit Osiander iustitiam obedientiæ Christi, ne-
gat in disputatione sua Christum ideo iustum, quia legem
implevit, adfirmat ideo iustum esse, quia ab æterno Patre
iustus natus est. In confessione negat, hominem Iesum ali-
am habere iustitiam, quam ipsam diuinitatem, quam uo-
cat essentialem iustitiam Dei, & ipsum Deum. Valde ad-
miramur, quod in disputatione sua confitetur nobiscum,
quod nemo sit iustus, nisi solus Christus, qui legem & om-
nem iustitiam implevit, & tamen non ueretur detrahere
iustitiam Christi homini, & dicere iustum esse, non quia le-
gem implevit, sed quia ab æterno Patre iustus natus est.
Si loquamur de filio Dei, non adsumpta carne, uel si alte-
ram solum modo naturam in Christo consideremus, tum
non aliam habet iustitiam præter eam, quam habuit ab
æterno. Quia uero loquimur de Christo Deo & homine,
absit, ut Christum secundum alteram diuinam naturam
scilicet, pronunciemus iustum, & adfirmemus hominem
Christum non esse iustum, nisi diuina natura, item non
habere iustitiam, nisi secundum diuinam naturam, certe
Christus iustus est, non tantum ut Deus, sed etiam ut ho-
mo. Ascribitur quidem recte iustitia Christi hominis Deo
tanquam causæ efficienti, nam Deus erat & operabatur
omnia in Christo homine, Deo omnia sua opera accepta
ferebat Iesus, non ideo tamen detrahenda est Christo sua
iustitia sita in illius obedientia, operibus & passione, qui-
bus iustitiam omnem implevit. Piorum obedientia &
bona opera, quæ operante Deo faciunt iustitiæ nomen in
scriptura obtinent, tametsi sit inchoata tantum & imperfe-
cta opera Christi, quæ Deus in illo operatus est, perfectissi-
ma & purissima, non dignabitur quisquam, sed fraudare
audebit iustitiæ nomine & laude: D Chri-

Christus expresse obedientiam suam in *ijs*, quæ fecit secundum uoluntatem Patris in ministerij commissi dispensatione uocat iustitiam, Math. 3. dicens. Sine modo, ut compleamus omnem iustitiam. Inter opera suæ iustitiæ etiam collocat suum baptismum. Baptisatus est, ut imple-
ret omnem iustitiam. Proinde Baptismus eius, partem quoq; habet in nostri iustificatione, etenim suo Baptismo nobis consecrauit Baptismum, meruit nobis iustitiam, quæ nobis donatur per Baptismum. Hinc Paulus de Baptismo scribit, 1. Cho. 6. Abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis per nomen Domini Iesu Christi.

Paulus Rom. 3. Iustificationem nostri reuocat, non ad essentialem Dei iustitiam, remota iustitia obedientiæ & passionis Christi, sed astringit eam ad redemptionem factam per Christum Iesum, Iustificamur inquit, gratis per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quam proposuit Deus propitiatorum in sanguine, ut exhiberet iustitiam suam in eo, quod remittit peccata, quæ præcesserunt. Cap. 5. eadem ratione, & eodem sensu ascribit sanguini iustificationem, qua alijs locis redemptionem & reconciliationem, Utitur simili plane locutionis genere mentionem faciens iustificationis & redemptionis, per sanguinem Christi habemus redemptionem & remissionem peccatorum. Ita per sanguinem Christi iustificamur, non patitur similitudo sermonis diuelli redemptionem, remissionem & iustificationem, nec admittit, ut alio sensu accipiatur iustificatio quæ fit per sanguinem Christi, quâ quo dicitur, per eius sanguinem fieri remissionem peccatorum & reconciliationem.

Astipulatur Apostolus nostræ sententiæ claris uerbis Rom. 8. Cap. Quod impossibile erat legi, Deus per filium suum, quem in mundum misit, præstitit. Impossibile erat iustificari homines per legem, Itaq; Deus Filium fecit hostiam pro peccato, & per peccatum damnauit peccatum, ut iustifica-
tio le-

tio legis impleretur in nobis. Quid magis perspicuum dici potest de passione Christi, qui factus est propter nos uictima, & de iustitia acquisita in lege, quã quod Apostolus dicit Deum peccatum per peccatũ condemnasse, ut iustitia, quã exigit lex, in nobis impleretur. Iustitiam nostram diserte reuocat ad legis impletionem, quam Christus pro nobis consummauit. Similis plane locus extat, 2. Cho. 5. Vbi quod in Rom dicitur, condemnauit peccatum de peccato, dilucidius his uerbis effert. Eum, qui peccatum non nouit, fecit peccatũ pro nobis, ut fierem⁹ nos iustitia Dei in illo, hic astringitur iustitia nostra ad passionem Christi, non tantum tanquam ad causam efficientem seu meritum, sed etiam formalem, adfirmat Paulus, nos fieri iustitiam Dei in Christo, qui iustus & innocens factus est pro nobis peccatum. Non enim tantum Apostolus disereret inscriptis suis, de causa iustificationis unde sit iustitia, sed etiam de forma, quid sit nostra iustitia, nimirum hæc, quod Deus eum peccatum fecit, quoniam nouit peccatum.

Scriptura relatiue respicit & includit Christi humiliationem, mortem, & totam eius obedientiam, & passionem, ubicunq; mentionem facit redemptionis, iustificationis & salutis nostræ. Esaias cap. 53. proponit nobis beneficium iustificationis in Christo humiliato & uulnerato propter peccata nostra, uocat eum seruum, siquidem cum esset Dominus super omnia & æqualis Deo, formam serui accepit. Christum seruum suum dicit iustificare multos in cognitione sui,

Zacharias cap. 9. iustum uocat & seruatorem Christum humilem a sina uectum, & addit de passione eius, emisti, inquit, uinctos tuos de lacu, per sanguinem testamenti tui, Prima promissio de liberatione humani generis, includit Christi incarnationem & humiliationem. Semen Mulieris conteret caput serpentis, complectitur omnes

articulos de redemptione facta per Christum Iesum, qui in altera parte symboli fidei catholicae continentur, ostendit, quid filius Dei homo factus efficiet, sanctis: sua incarnatione, uita, morte & resurrectione, uidelicet, quod conteret caput serpentis, dissoluet opera Diaboli, & destruet regnum peccati & mortis. Hæc omnia etiam proponuntur in promissione patefacta & repetita patribus, In semine tuo benedicentur omnes gentes, Paulus promissionem Abrahamæ factam exponit in epistola ad Galatas cap. 3. 5. & partam esse per Christum benedictionem, per contrarium docet eo ipso, quod factus est maledictum, Benedictio completitur iustificationem, Christus per impletionem legis & passionem suam abstulit maledictionem, & attulit benedictionem, redemit nos de maledictione legis, factus pro nobis maledictum, ut gentibus benedictio Abrahamæ contingeret per Christum Iesum, ut promissionem Spiritus accipere mus per fidem, unde consequitur, iustificationem nostri consistere in eius obedientia & passione & credentibus contingere per sanguinem & crucem Christi.

Ad Roma. cap. 5. opponit iniustitiæ & damnationi introductæ per Adami inobedientiam, iustitiã positam in obedientia Christi. Adam & posterius eius iniusti sunt & peccatores propter inobedientiam, Iusti uero constituuntur per obedientiam Christi, Notanter dicit, per unius hominis obedientiam multos constitui iustos, ne alibi quæratur iustitia, quam in illius obedientia, nec statuamus aliter nos quam illius obedientia iustificari. Inobedientia & uiolatio legis est iniustitia Adami & posteritatis eius. Ergo Christi obedientia & satisfactio est iustitia, qua peccatores apud Deum iusti constituuntur, Relatiue ad crucem & passionem Christi, Paulus 1. Cor. 1. scribit, quod Christus a Deo nobis factus sit sapientia redemptio & iustitia, nam præmittit de cruce in hæc uerba, prædicamus Christum crucifixum

fixum & subiungit cap. 2. Non existimaui me aliquid scire inter uos, nisi Christum & eum crucifixum:

Multum laborat Osiander, ut hunc totum locum Pauli inflectat ad suum dogma. Sed frustra omnem laborem insumit, Paulus non loquitur ibi de essentiali iustitia & sapientia filij Dei, sed de filio Dei homine facto & crucifixo, ut est nostra iustitia & sapientia, in humili forma serui, in cruce, morte & resurrectione sua, Crucem & mortem Christi Euangelium prædicat, cum tractat doctrinam de iustificatione, Filius Dei homo factus crucifixus & resuscitatus a mortuis, factus est nobis sapientia, unde dicit, Christum a Deo nobis factum esse iustitiam &c. Sapientiam intelligit Apostolus, cognitionem Christi, quod ex Euangelio prædicato cognoscimus, eum passum esse propter peccata nostra.

Cognitionem Christi passi pro salute nostra, commendat nobis Esaias in tota prophetia cap. 53. Proponitur nobis passio Christi, & causa ac fructus passionis ad nos transfertur, hæc sapientia Luc. 1. dicitur a Zacharia scientia salutis. Hæc est nostra sapientia, cognoscere Iesum crucifixum, qui uulneratus est propter peccata nostra &c: In cognitione & fide, crucis, mortis & resurrectionis eius, consistit nostra sapientia, & iustitia, sicut Apostolus declarat, cap. 2. Nobis reuelauit Deus per Spiritum suum, ut sciamus quæ donata sunt nobis. Per crucem suam Christus factus est nobis redemptio, ita per crucem, a Deo factus est nobis sapientia & iustitia: Omnia relative pertinent ad crucem, unde præmittitur de prædicatione & sermone crucis. Quod a Paulo dictum est de gloriatione in Christo Domino crucifixo & resuscitato. Confessio Osiandri detorquet uolenter ad diuinam essentiam Christi, in hac, non in passione eius gloriandum esse pronunciat, gloriari in domino exponit, quod sit gloriari de essentia diuina.

Atq;

Atqui Paulus scribit gloriandum esse in Christo, qui crucia fixus est, non excludit a gloriatione de nostra iustitia Christi Domini crucem & mortem, Ad Gala. cap. 5. Gloriationem ad Christi crucem refert, Absit inquit, ut gloriemur, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.

Ad passionem suam Christus accommodat iustitiam nostram, Ioan. 16. definit iustitiam constare suo ad Patrem transitu, hoc est, morte & resurrectione. Et quid aliud Paulus ubiq; ingerit animis, quam beneficia Christi, quæ quoties commemorat, semper addit humiliationem sanguinem & mortem traditi pro nobis. Galatas 1. Christus dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de presenti seculo nequam cap. 2. Vivo in fide Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Ephe. 5. Dilexit nos & tradidit semetipsum pro nobis.

Desinimus recitare plura testimonia, siquidem hæc abunde sufficiunt, & multo plura nusquam non occurrunt lectori, nos præmissis addemus iam consequens. Quandoquidem Christi obedientia præstita in impletione legis, & exoluendis pœnis nostrorum peccatorum, omnibus suis numerus est consummata iustitia, eadem quoq; nostra iustitia recte esse perhibetur, creditur & defenditur, Nam nobis natus est & datus a Deo Patre, pro nobis passus, traditus propter peccata nostra, & resuscitatus est propter iustificationem nostri. Omnia nostra sunt qui fecit & propter nos sustinuit, Omnia misericors Deus dedit, cum Filio, quem dedit, Rom. 8. 1. Choro. 2. Nostra est illius natiuitas, uita, mors & resurrectio, nostra est illius obedientia, nostra ergo etiam est iustitia.

Ne autem ad eludendum nostras probationes effugium aliquod relinquatur, addemus paucas aliquot sententias, in quibus etiam uerborum forma id exprimat & sonet, quod prius citatis locis secundum sensum scripturæ clarissime

sine demonstratum est, quanquam uerba primo aspectu non præferant, neq; probare uideantur, quod Christi obedientia & passio sint nostra iustitia & salus, omnem ca- uillationi uiam præcludit locus, Ioan. 6. ubi inquit Chri- stus, Caro mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus, Fatetur Osiander, Christum concionari de sua morte & spiritali participatione fructus passionis eius, ita enim ha- bet eius confessio, Christi carnem edere & bibere eius san- guinem, nihil aliud significat hic, quam credere, quod pec- cata nostra pertulit in corpore suo, & sanguinem effudit in remissionem peccatorum, Verum ita, ut nos per hanc fi- dem reddamur una caro cum CHRISTO & sanguine eius mundemur a peccatis nostris. Hæc ille. Attamen quia uidit, hunc locum suæ oppinioni refragari, adfert plane nouam & uiolentam expositionem, carnem & sanguinem expo- nit, pro diuinitate in carne & in sanguine.

Christus loquitur de carne tradita in mortem, præ- cedunt namq; hæc uerba, Panis quem ego dabo caro mea est, quam dabo pro mundi uita. Diuinitas uero non est tradita in mortem, oportet igitur uerba Christi in proprio suo sensu, de uera Christi carne & sanguine intelligere, non tamen a carne eius sancta remouemus diuinitatem. Caro eius est cibus uitæ, quia caro est Filij hominis, qui est Deus. Mors Christi est satisfactio, obedientia eius est nostra iusti- tia, quia est mors & obedientia hominis, qui est Deus. Fi- lius hominis remittit peccata per meritum passionis suæ, quia Deus est, Matt. 9. Ex illa indiuidua coniunctione seu unione naturæ diuinæ & humanæ in una persona, est dig- nitas, perfectio & inestimabile precium sanguinis mortis, omnium opetum & passionum Christi in sanctissima eius humanitate, inde est potentia ac uirtus delendi iniquitates, destruendi mortem, & potestas remittendi peccata, uiuifi- candi & saluandi. Hinc Petrus amplificat pretij pro nobis
dati,

dati, effuso Christi sanguine magnitudinem & dignitatem, admonens nos non auro redemptos esse sed precioso sanguine Iesu Christi, Item Paulus 1. Cho. 5. & 7. Pretio empti estis &c. quandoquidem Christus Deus & homo est, omnia habentur in Christo diuina, immensa, inestimabilia & saluifica opera & beneficia redemptionis, reconciliationis, iustificationis & renouationis competunt Christo Deo & homini, non secundum alteram tantum, sed secundum utranq; naturam, tamen in carne sola passus est, 1. Petri 4.

Ecclesia sancta credit, & omnem salutis spem collocat in Christum Deum & hominem. Non tantum credit, eum redemptorem iustitiam & uitam suam esse, non tantum sperat in eum, & expectat ab eo salutem, secundum diuinam uel humanam naturam, sed secundum utramq;. Non distrahantur naturæ unitæ in una persona, nec beneficia personæ Christi diuellantur, quæ a deo sunt inseparabilia, ut Christus dicat filius hominis, habet potestatem remittendi peccata, nimirum quia Deus est, & Paulus. Deus acquisiuit Ecclesiam suam sanguine suo, & Angelus Mat: 16. Vocabis nomen eius Iesum, quia ipse saluum faciet populum suum a peccatis eorum.

Oslander iustificationem a ministerio redemptionis & reconciliationis, longo temporis interuallo seponit & annorum spatij dirimit, redemptionem & satisfactionem adsignat præterito tempori, quando Christus passus est, iustificationem adsignat tempori cuiuslibet, quando homo credit Euangelio, & iustificatur Christo in eo inhabitante. Quantū abest, ut hac doctrina non diuellatur iustificatio a ministerio redemptionis & reparationis generis humani: Certe cuncta redemptoris nostri beneficia ad idem tempus pertinent, uno eodemq; tempore effecit & parauit omnia necessaria ad nostram salutem, redemit nos, iustificauit,
sancti-

sanctificauit, uiuificauit & confedere nos fecit in cœlesti-
bus, cum conuersatus inter homines animam suam posuit
in redemptionem, & ex mortuis resuscitatus ascendit in
cœlum. Proinde misit seruos suos in mundū dicere inuita-
tis, uenite, parata sunt omnia. Et quamuis merita ac benefi-
cia Christi, dispensantur & conferuntur hominib⁹ tempo-
rib⁹ diuersis, perinde ut alij alijs succedunt per uices tempo-
rum, tamen conuersi & participes regenerationis unō tē-
pore simul consequuntur beneficia Christi, communicant
redemptioni, iustitiæ, & omnibus bonis Christi, eaq; per
spē possident, quoad in altera uita plene illis fruātur. Semel
quidem Christ⁹ præfinito tempore passus est, semel mor-
tuus est, semel perfecit opus redemptionis: Passionis tamen
uirt⁹, efficacia, præciū & merita ualent omnib⁹ temporib⁹.
Distributio & communicatio meritorum eius, quæ fit fide,
non unius est temporis, sed omnium temporum, & in om-
nes ætates sese extendit. Est enim Christus Iesus Sacerdos
in æternum, & unica oblatione in perpetuū consummauit
sanctos. Recte itaq; tribuuntur Christi obedientiæ, sangui-
ni & morti cuncta eius beneficia quæ contulit ad seruandū
perditum mundū. Qua ratione sanguini & morti ei⁹ ad-
scribitur redemptio, satisfactio, recōciliatio, instauratio lap-
si hominis, eadē ratione adscribitur ei⁹ sāguini iustificatio.

Apostolus Ioannes 1. epist. cap. 1. scribit, sanguinem
Christi nos mundare ab omni iniquitate: In epist. ad Hebr.
cap 9. & cap 13. sanguini Christi tribuitur sanctificatio &
emundatio a peccatis. Mundare a peccatis & sanctificare
sunt opera DEI, non tamen ueritus est Ioannes scribere,
Christi sanguinem mundare, Paulus uero sanctificare &
emundare a peccatis. Scripturæ sermonem nos tuto imi-
tabimur, ut dicamus, sanguis Christi redimit, iustificat,
mors Christi perimit nostram mortem, uulnera Christi
nos sanant, & similia. Loquimur enim de sanguine &

morte hominis Christi, qui Deus est. Huius generis orationes multas suppeditabit diligens obseruatio in scriptis ueterum. Sic Ambrosius super epist. Gal. 3. loquitur. Passio Domini uita nostra est & destructio mortis.

Postremo loco suppeditat nobis probationem nostrae adsertionis, iustitiam nostram constare obedientia & passione Christi, integra disputatio Pauli, quam tractat in epistola ad Romanos & ad Galatas, disputat ibi, hominem non iustificari ex operibus legis, sed per fidem in Christum Iesum, opponit legis operibus, obedientiae & uirtutibus & meritis hominum, Christi opera, passionem, obedientiam & merita. Antithesin ualde illustrem facit ad Rom. 4. Item cap. 10. Ignorantes iustitiam Dei & suam quaerentes statuere, iustitiae Dei non sunt subiecti, finis enim legis Christus est ad iustitiam omni credenti. Quam diserte affirmat, Christum legem impleuisse, & eam impletionem esse iustitiam credenti. Hanc sententiam latius explicat, instituit collationem & definit iustitiam legis & fidei, quae ex fide est iustitia sic dicit. ne dixeris in corde tuo &c.

Animaduertit Osiander uel hunc imprimis locum adsertioni suae obistere & repugnare, quare conatur addita interpretatione non tam amoliri a se, quam ad suum institutum inflectere. Candide nos admonemus, ueritate sic postulante a nobis, de ijs quae iudicamus aliena a scriptura sensu errorem aliquem stabilire. Iustitiam fidei, quae reprehendit humani cordis dubitationem, & dicit ne dixeris &c. exponit Osiander, quod uerbum, hoc est, filius Dei sic dicat. Sed refragatur textus multis modis, nam iustitia fidei opponitur iustitiae legis. Diserte dicit de uerbo in ore & corde, ne hoc uerbum intelligamus Filium Dei, statim additur declaratio: Hoc est uerbum fidei, quod praedicamus, si confessus fueris ore tuo Dominum Iesum &c. Corde enim creditur ad iustitiam &c. Valde perspicue
iustiti-

iustitiam fidei reuocat ad Christi mortem & resurrectionem, Iesum esse Dominum, resuscitatum esse a mortuis, hoc corde credimus ad iustitiam & ore confitemur ad salutem.

Altera Antithesis iustitiæ legis & fidei illustratur cap. 3. ad Philip: quæ mihi fuerunt lucra &c. arbitratus sum propter Christum detrimenta. Ex his locis euidenter concluditur, quandoquidem summonet Apostolus iustitiam operum & eam detrahit nostræ obedientiæ & uirtutibus, quod Christi obedientiæ, uirtutibus, operibus & passionibus tribuit iustificationem.

DE CAUSA EFFICIENTE iustificationis,

AD causam efficientem iustificationis pertinet, quod disputat Osiander, Christum secundum diuinam naturam esse iustitiam nostram, quod genus locutionis clarius effert, cum scribit, Christum secundum diuinam naturam iustificare: Ut persuadeat hominem iustificari essentiali Dei iustitia, disputat de causa efficiente, quod iustificare opus sit omnipotentæ Dei. Scribit enim in propositionibus suis: Nihil iustificat, nisi idem uiuificet. Et contra nihil uiuificat, quin idem iustificet. Nulla autem de causa efficiente est controuersia, conuenit utrinque Dei opus esse iustificare hominem peccatorem. Vere dixit beatus Augustinus: Non minus est iustificari impium, quam creare cælum & terram. Nota sunt illa Pauli Rom. 4. Deus iustificat impium, & Rom. 8. Deus est qui iustificat. Merito erroris arguuntur Theologi, si qui putant, nos iustificari posse alia re (ut utamur Osiandri uerbis) quam solo Deo. Si sermo sit de causa efficiente iustificationis, nec iustificatio tantum, sed etiam redemptio, remissio peccatorum, reconciliatio Dei opera censentur. Dei est non tantum iustificare et uiuificare, sed etiam redimere, remittere pecca-

ta, reconciliare peccatores & similia. Opus remittendi peccata sibi uendicat Deus in Esa: 34. Ego, Ego, inquit, sum qui deleo iniquitates tuas. Item redemptionis opus per eundem Prophetam sibi attribuit cap. 44. Hæc dicit Dominus Deus tuus redemptor tuus & formator tuus. Et per Dauidem Psalmo 130. Apud Dominum misericordia, & ipse redimet Israel. Paul. 2. Cor. 5. reconciliationem Deo adscribit: Deus erat in Christo, reconcilians mundum sibi.

Verbis idem itaq; loquimur, Deum authorem & effectorem iustificationis utrinq; confitemur, retamen dissentimus. Osiander sentit Deum iustificare essentiali iustitia, non obedientia, sanguine & morte Christi: Nos quidem Deum iustificare adserimus, sed ita, ut merita obedientiæ & passionis Christi pro iustitia nobis imputentur, & donentur a Deo, & peccata nobis remittantur propter Christum Iesum. Recte dicitur Deum esse iustitiam nostram, dummodo recte intelligatur de efficiente causa. Nos intelligimus Deum esse iustitiam nostram effectiue, ille uero intelligit iustitiam nostram esse formaliter, docens nos iustos esse iustitia essentiali Dei in nobis habitantis, non fidei imputatione. Nos loquimur de iustitia relatiue, quantum ad mortem Christi, quemadmodum Esaias relatiue iustificationem includit in Christi passione cap. 53. Seruus meus iustificabit multos in cognitione sui, Et Paul: Ro: 8. Deus est, qui iustificat, quis est qui condemnet? Christus est qui mortuus est, imo qui & resurrexit. Ille de iustitia Dei essentiali absolute loquitur, quæ sit iustitia nostra formalis. Antecedenti, quod Deus iustificat, annectit hoc inconsequens: Ergo Deus est iustitia nostra essentialis. Præmittit de causa iustificationis, quod illius opus sit iustificare, et concludit, Deum esse nostram iustitiam. Hoc enim modo argumentatur: Nihil potest nos iustificare in Christo, quam diuina natura: Ergo diuina natura in Christo est nostra iustitia

stitia. Hoc argumentum procedit a causa efficiente ad rem effectam, seu opus ipsum. Aliud autem est diuina natura seu Deus ipse, aliud est opus Dei, aliud est conditor seu creator Deus, aliud creatio & creatura: Ita aliud est Deus iustificans, & aliud opus Dei iustificatio.

Non uno loco præ se fert confessio Osiandri, se id agere & præcauere, ne diuinæ naturæ adimantur, quæ ad eam proprie pertinent, & attribuuntur humanæ naturæ, Item, ne distrahantur naturæ unitæ in una persona, ac propterea defendere suam sententiam, quod Diuina natura in Christo sit iustitia nostra. Scribit se certum esse, probari scripturis non posse, humanitatē remota diuinitate esse iustitiam nostram, cum dicitur, Christus est iustitia nostra, negat inde consequi, quod sola eius humanitas & non diuinitas eius iustitia sit nostra. Insimulat aduersarios suos distrahi personam Christi, inquiens. Satanus in iustificatione personam Christi nobis distraxit, relinquit nobis solam humanitatem, diuinitatem tollit. Aliquanto post confitetur, nec humanitatem a diuinitate, nec diuinitatem ab humanitate esse diuellendam. Huc spectat prolixa illa tractatio Osiandri de communicatione idiomatum & proprietate utriusque naturæ Christi. Verum dum cauet, ne quid remota diuinitate detur humanæ naturæ Christi, illud etiam prouidere oportet, ne quid remota humanitate Christi in causa iustificationis detur diuinitati, & ne sanctissimæ passioni eius detrahatur. Negat quidem se humanam naturam separare & excludere, quando docet, quod diuina natura in Christo sit uita & iustitia nostra, & tamen obedientiæ & passioni eius adimit iustificationem, et tantum alteri naturæ in Christo eam tribuit, ac tandem concludit, Christum Iesum, uerum Deum & hominem secundum Deitatem suam tantum esse nostram iustitiam, quam affirmat per sanctam eius humanitatem in nos peruenire. E 3 Ni

Nihil autem est periculi, ne recte instituti ex sacris
litteris, & fidem Catholicam tenentes aliquid adscribant
humanae naturae, operibus & passionibus Christi, & detra-
hant diuinitati, neue gloriam Dei imminuant, praue-
nit periculo orthodoxa fides, quae confitetur Christum Iesum
redemptionis, iustitiae & salutis nostrae autorem uerum
esse Deum & hominem. Quoties mentionem facit de ijs,
quae Christi sunt, & Christo accepto refert, non loquitur de
sola humanitate, non de obedientia, morte & meritis eius,
qui tantum sit homo, & non idem sit Deus. Cum agit de
Christi meritis & beneficijs, tum agit de beneficijs Christi
hominis & Filij Dei. Cum tribuit Christo redemptionem,
reconciliationem, iustificationem, salutem & uitam aeter-
nam, tribuit ea Christo homini & Deo secundum utramque
naturam. Quod si obijcitur ei haereseos & blasphemiae cri-
men, eo quod hominem Christum confitetur esse redem-
ptorem, reconciliatorem iustitiam & uitam suam, crimen
facile repellit per hoc, quod eundem uerum DEVM esse
confitetur.

Recte quidem distinguuntur naturae in Christo, quae
misceri non debent, quandoquidem Deus & homo unus sit
Christus non confusione substantiae, sed unitate personae,
recte cuique naturae sua propria tribuuntur, cum unaquaeque
per se consideratur. Id tamen ita faciendum est, ne benefi-
cia Christi in redemptione & iustificatione diuellantur, ne
dicamus eum secundum alteram naturam redimere, iusti-
ficare & saluare, ut alteri haec adimantur. Non solet scriptu-
ra illa separare, non sic loquitur: Christus est redemptio,
propiciatio, iustitia, uita, salus, secundum diuinam natu-
ram, non secundum humanam, neque diuerso. Sed hoc
modo loquitur de tota persona Christi & eius beneficijs.
Filius hominis habet potestatem remittendi peccata &c.
Filius hominis uenit saluum facere, quod perierat, Deus
acqui-

acquisiuit Ecclesiam sanguine suo. Dominum gloriae cruci-
fixerunt: Christo homini data est potestas in caelo & in ter-
ra: Christum hominem Deus constituit principem super
opera manuum suarum: Christus crucifixus factus est no-
bis a Deo iustitia: Humiliatum usq; ad mortem crucis,
Deus extulit in summam sublimitatem, & dedit illi nomen
quod est super omne nomen. Simile est illud Hier: cap. 23.
Germen iustum Dauidis nocabitur Deus iustitia nostra.

Citat hunc locum Osiander, & inde concludit,
Christum tanquam uerum Deum diuina essentia sua cre-
dentium iustitiam esse, argumentatur a nomine Iehoua:
Hoc, inquit, nomē soli diuinæ naturæ competit, & non tri-
buitur humanæ naturæ Christi, sed tantum diuinæ eius
naturæ. Atqui Hieremiæ locus minime id probat, quod
ille inde concludit, sed hoc confirmat, Christum saluato-
rem nostrum uerum hominem & Deum esse. Ideo enim
scriptura Christo tribuit nomina & opera Dei, ut doceat,
quod Christus sit Deus & homo, humanam Christi natu-
ram indicat Ieremias prædicens, Christum nasciturum ex
semine Dauidis, proinde uocat germen Dauidi suscitan-
dam. Diuinam naturam indicat, dum Filius Dauidis tribu-
it nomen Dei, ac uaticinatur futurum, ut hoc prædicet &
confiteatur Ecclesia, germen Dauidis Iesum Christum ue-
rum esse Deum, & hoc germen, qui est uerus Deus, esse iusti-
tiam nostram. Ieremias de Iehoua incarnato loquitur,
non de essentia diuina remotis Christi humanitate, obedi-
entia & morte. Ita D. Lutherus scripsit, uerbum habitans in
carne esse uitam nostram, non hominem Christum, nec e-
ius passionem segregat, sed coniungit affirmans, uerbum
incarnatum esse uitam nostram, id quod & Euangelium
Ioannis habet dicens, Verbum caro factum est. De uerbo
incarnato concedimus recte dici, quæ ad solam essentiam
diuinam trahit Osiandri confessio. Christus ut est uita, ita
est ius-

est iustitia nostra, Dei uerbum iustificat, idem & iustificat, Christus Deus & homo est uita nostra, ita Deus & homo est nostra iustitia, Verbum incarnatum uiuificat, uerbum incarnatum etiam iustificat.

Tutissimum est in hoc alijsq; mysterijs fidei sequi ueritatem sermonem Spiritus sancti, sensus & uerba nostra scripturæ sacræ conformare, non alia uia patet expeditior ad conseruandam concordiam & tollendas dissensiones, quam si cogitata & dicta nostra reuocemus ad scripturam, & formam sanorum uerborum, ut Paulus præcipit, retineamus, deinde, ut recte iuxta sensum scripturæ ab alijs scripta uel dicta dextre accipiamus.

Carpit confessio Osiandri Germanicam uersionem D. Lutheri, quæ legit pro iustitia Dei, iustitiam quæ coram Deo ualet, ualde urget, fidei iustitiam Dei iustitiam dici propter essentialem iustitiam inhabitantem, quæ sit iustitia nostra: Explicabimus igitur hoc loco, quo sensu fidei iustitia Dei iustitia nuncupetur.

Dei appellatio innuit Dei promissionem, Deus promisit iustitiam, hoc est, remissionem peccatorum in Christo Iesu, ideo dicitur Dei iustitia. Testata est enim a lege & Prophetis, Deus patefacit & reuelat iustitiam fidei Spiritu sancto suo per Euangelium. Esa: 56, prope est salus mea, ut ueniat, & iustitia mea, ut reueletur. Rom: 1. Iusticia Dei reuelatur in Euangelio ex fide in fidem, sicut scriptum est, iustus ex fide sua uiuet. Rom: 3. Nunc sine lege iustitia Dei manifestata est, Hinc Euangelium prædicans nobis remissionem peccatorum, dicitur uerbum & ministerium iustitiæ. Esa: 45. Verbum iustitiæ egreditur ex ore meo. 2. Cor: 3. Paulus Euangelium uocat ministerium iustitiæ. Item appellatio Dei iudicat causam efficientem, authorem & datorem iustitiæ Deum. Rom: 4. Deus imputat credentibus iustitiam Christi, & peccata remittit propter Christi.

Christum Rom. 8. Deus est, qui iustificat, Iusticia in fide ex Deo est, Philip. 3. Ad hæc iusticia Dei dicitur, quoniam Christus Deus & homo uenit eam prædicare a Patre missus, eamq; promeruit sua obedientia & passione, & in illius nomine datur, Psal. 40. Euangelizauit iustitiam tuam in Ecclesia magna Psal. 70. Tuam solius iustitiam prædicabo. Esai. 45. In Domino est mihi iustitia, Hier. 23. Germen Dauidis iustum uocabitur Deus iustitia nostra, 1. Co. 6. Iustificati estis in nomine Domini Iesu Christi, & in spiritu Dei nostri. Postremo Christi iustitia, uocatur iustitia Dei, quia placet & accepta est Deo, quia ualet & consistit coram Deo.

In Paulo iustitia Dei opponitur contra iustitiam operum legis, & quamcunq; iustitiam hominum, non opponitur contra iustitiam Christi, quæ in eius obedientia & passione consistit, quæ non est humana (qualis est immunda iustitia hominum) sed uere diuina, Rom. 10. Suam constituentes iustitiam, quæ ex lege est, iustitiæ Dei non sunt subditi, Philip. 3. Ut non inueniar habere iustitiam, quæ ex lege est &c. Hac ratione, fidei iustitiam, scriptura uocat iustitiam æternam, & quæ in æternum manet, contra humanam iustitiam, quæ temporaria est, & ut flos agri perit, Daniel, 9. Adducetur iustitia sempiterna. Esa. 51. Mea iustitia manet in æternum, & salus mea manet perpetuo, hac ratione per collationem posset appellari essentialis, nisi nouitas uocabuli esset uitanda, propter erroris periculum, & potius dicenda uera & æterna iustitia, DEI iustitia.

D. Lutherus scribit se ob hanc causam iustitiam, quæ ex fide est, nuncupasse essentialem & æternam iustitiam, quod perpetuo maneat. Ad Antithesin D. Lutherus respexit, quæ opponit iustitiæ legis iustitiam fidei, eamq; exprimit, cum uertit Dei iustitiam, quæ coram Deo ualet, ut excluderet

cluderet humanas iustitias operum. Neque uero solummodo in uersione sua sententiam Pauli, sed etiam uerba scripturæ imitatus est. Nam ad hanc formam locutus est Lucas cap. 1. Ut seruiamus Deo in sanctitate & iustitia coram ipso. Et Ephe. 1. Sic nos iustificari docet, quod Deus nos acceptat & charos habet in Christo. Ait enim, prædestinuit nos Deus in laudem gloriosæ gratiæ suæ, in qua nos fecit acceptos per dilectum.

Obseruentur in citatis testimonijs emphaticæ & insignes formulæ sermonis. Iustitia fidei dicitur esse in Domino. Esa. 45. Ex Deo Philip. 3. Iustitia apud Deum, Esai. 54. Paulus in nomine Christi scribit nos iustificari, complectens merita obedientiæ & passionis Christi, quo modo CHRISTUS dixit, prædicari remissionem peccatorum in nomine suo.

Nusquam scriptura uocat essentialem iustitiam, ne in Ieremia quidem, cum dicit, Vocabitur Deus iustitia nostra. Nam præmittit de germine iusto excitando Dauidi. Quare his, alijsq; usitatis locutionibus scripturæ contenti, parcamus spiritui sancto, qui præcipit per Paulum deuitare *λογομαχίας, κενοφωνίας*, & disputationes falso sic nominatæ scientiæ, quam quidam profitentes a fide aberrarunt. 1. Th: 6. & 2. Th: 2. Noli contendere uerbis, ad nihil enim utile est, nisi ad subuersionem audientium.

DE EXTERNO ET INTERNO uerbo.

DE iustificatione nostram sententiam diximus, nunc dicemus de externo & interno uerbo, & fide, quam D. Osiander ait, Christum essentialiter adducere & concludere in corda credentium.

De hoc discrimine uerbi Dei & fidei inuiti discernimus, quod fortasse satius esset, id silentio præterire, quam occasi-

occasionem præbere contentiosis ad noua certamina, Sed quia imaginatione de externo & interno uerbo & fide aduehente & detinente Christum conclusum iu cordibus credentium, adseritur dogma de essentiali iustitia Dei, qua Osiander nos coram Deo iustos fieri contendit, necesse est, ut, quid de hac distinctione uerbi & fidei sentiendum sit, attingatur, quia ea est præcipuum fundamentum imaginationis de iustitia Dei essentiali, qua distractis naturis in Christo, id impie tribuitur, quod personæ Christi, hoc est, Deo & homini coniunctim tribuendum fuit.

Dupliciter Osiander diuidit uerbum Dei, in doctrinam pœnitentiæ & Euangelij, Rursum Euangelium partitur in externum & internum DEI uerbum, internum uerbum Dei rursus bifariam diuidit, In id quod in uerbo externo est incussum, & in essentiali Dei uerbum, Externum definit, quod sit sermo, qui in ore nostro incipit, & per aera fertur ad aures audientium, & iterum euanescit. Item quod sit uox & sermo euanesceus in aera, & statim finem suum habet, in quo tamen comprehensum, inuolutum & absconditum sit uerbum internum, quod dicit esse in hominibus, quicquid sciunt & cogitant, etiam tacentes, seu esse internam & latentem notitiam & cogitationem, quæ uerbo externo aduehitur in corda auditorum.

Internum uerbum in Deo dicit esse uiuum & æternum Dei uerbum, Iesum Christum Dei filium incarnatum & ipsam diuinam essentiam. Huic uerbo per fidem habitanti in nobis tribuit iustitiam, & uirtutem hominem in peccatis mortuum uiuificandi, mutandi, innouandi & iustificandi, hoc est, iustum faciendi, dicit æternum & uiuum Dei uerbum, quod ipse Deus est, per externum uerbum in corda nostra adduci, ut per fidem in eis habitet, & nos uiuificet ac iustificet, hoc est, ex iniustis iustos faciat. Qua doctrina Euangelij ministerio siue uocali Dei uerbo, quod

ore sonatur, adimit iustificandi & saluandi uirtutem, eamque tribuit interno uerbo inhabitati in nobis, Euangelium quod sonant ac predicant Oeconomi Dei, comparat uehiculo, quo internum uerbum peruehatur in credentium corda, & in eis includatur ac custodiatur, ut eos uiuificet & iustificet.

Quid tribuendum sit huic partitioni & definitioni Euangelij Dei, breuiter nunc a nobis attingetur, doctioribus locus cederet de hac materia copiosius differendi.

Nobis (ut ingenuè dicamus nostram sententiam) nec hæc partitio, nec definitio Euangelij probatur, quod ignota sit scripturæ, contineat nouam & inusitatam loquendi formulam, qua Euangelij ministerio & uocali Dei uerbo sua uirtus, gloria & laus detrahitur, & animi a reuelato & certissimo Dei uerbo ad dubias imaginationes ac speculationes abducuntur, conscientia fluctuantes in perpetua dubitatione detinentur, & scripturæ notitia offusa caligine obruitur non explicatur.

Totius Ecclesiæ consensu uerbum Dei hætenus distributum est in legem & Euangelium. Hanc simplicem diuisionem in Ecclesia retinere & defendere conuenit, quod utilis est ad explicationem scripturæ & est nuda, aperta, & ad erudiendum rudes commodissima.

Hæc diuisio uerbi Dei, aliud esse externum aliud internum, hoc esse efficax in credentibus, & esse uirtutem Dei ad salutem omni credenti, Illud uero, quod Doctores in Ecclesia sonant, esse tantum uocem sonum ac sermonem in aere euanescentem est commentum, scripturæ & Ecclesiæ Christi ignotum. Scriptura de uno Euangelio loquitur & hoc definit, quod sit certus sermo & dignus, quem omnibus modis amplectamur, nempe quod Christus Iesus uenit in mundum, ut peccatores saluos faceret. Et quod sit testimonium de Iesu Christo, qui dedit semetipsum precium redemptionis pro omnibus, Cuius Euangelij S: Paulus se

lus se præconem & Apostolum prædicat. 1. Tim: 1. Qui dicit Acto: 20. Euangelium annunciare, esse testificari de gratia Dei. Et Matt: 4. Mar: 1. Euangelium uocatur sermo regni Dei, & docere Euangelium, prædicare de regno Dei in Iesu Christo promisso. De hoc ipso Euangelio, ad quod se segregatum inquit S: Paulus, & quod Apostoli annunciarunt inter gentes in toto terrarum orbe, Apostolus dicit, quod sit Dei potentia ad salutem, non de alio quodam Euangelio interno, quod quale sit nescit scriptura, nisi id relatione intelligatur de uerbo Dei fide apprehenso.

Dominus in parabola de semine Luc: 8, concionatur, non de duplici, sed uno Dei uerbo, non de interno & externo, sed de uno prædicato & audito uerbo Dei, quo redemptionis, reconciliatio, uita, & salus in Iesu Christo mediatore nostro annunciatur. Licet uerbum Dei in alijs efficax dignos fructus producat, in alijs sit inefficax, nec ferat fructus, tamen idem uerbum est, quod iuxta uiam, inter spinas & in petram & bonam terram cadit: Quod uero illud, quod in bonam terram cadens fructum fert, aliud sine fructu est, id non accidit seminis culpa, nec inde est, quod aliud sit, quod inter spinas suffocatur, & aliud quod in bonam terram coniectum fructum fert, Sed hoc illorum culpa fit, qui id uel non suscipiunt, uel susceptum non retinent. Prodest enim Euangelium tantum illis, qui illud audiunt, suscipiunt, custodiunt & credunt, Cæteris nihil prodest. Solis enim credentibus & Euangelio obedientibus auditus Euangelij ad salutem prodest Luc: 8. Rom: 10, & Eph: 1. Speramus & uos in Christo, audito uerbo ueritatis Euangelio salutis nostræ, in quo etiam, postquam credidistis, ob signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est arrabo hæreditatis nostræ &c.

Christus & Apostolus non adimunt Euangelio annunciato & prædicato suam uirtutem, non negant Euan-

gelium, quod annuncietur, esse Dei potentiam ad salutem
omni credenti, Sed docent incredulitate Euangelij uirtu-
tem excludi & impediri, ne fructum illum ferat, propter
quem annuncietur. Euangelium salutem consequentibus
Dei potentiam, & pereuntibus stultitiam esse, 1. Cor. 1, Chri-
stumq; ipsum in Israel alijs esse ruinam, alijs resurrectio-
nem, Luc. 2, non accidit inde, quod duplex sit Euangeli-
um, aliud externum, aliud internum, hocq; solum sit Dei
uirtus ad salutem, illud uero inanis sonitus, Vox & sermo
in aere euanescens, nec quod alius sit Christus, qui est resur-
rectio alius, qui est ruina multorum in Israel. Discrimen
sermonis Dei aut operantis aut non operantis in audito-
ribus non est ex uerbo Domini, sed ab auditoribus sumi-
tur. Eiusq; causa est fides & incredulitas auditorum, id
quod manifestum est ex interpretatione parabolæ, ubi di-
cit Christus, Diabolus uenit & rapit uerbum de corde eor-
um, ne credant &c. Nam ad tempus credunt, tempore
tentationis recedunt.

Nisi liberet tenebris obscurare Euangelij lucem, usita-
to more scripturæ loqui conueniret, & credito Dei uerbo
tribuere, quæ Oslander interno tribuit, quod aliquando
definit internam esse noticiam & cogitationem, aliquando
Deum ipsum, uerbumq; Dei, carnem factum Iesum Chri-
stum in corda credentium fide adductum & conclusum.
Qua definitionum uarietate ita confunditur doctrina de
uirtute & officio uerbi Dei, ut non satis intelligatur, quid si-
bi uelit imaginatio de externo uerbo, nisi quod ista distin-
ctio fingatur, ut probetur, Deum habitantem in nobis, sua
essentiali iustitia nostram iustitiam esse, imputatione fidei
nos non esse iustos coram Deo, nec extra nos in Christo
iustitiam nostram esse positam.

Quid autem prodest his obscuracionibus ac perple-
xitatibus Ecclesiam turbare, & mysteria fidei de iustifi-
catione

catione hactenus simplicissime & recte explanata inuoluere
& erroris damnare.

Quod scriptura attribuit uerbo Dei, quod Deus reuelauit & annunciari in Ecclesia iussit, id ei non est adimendum eo prætextu, quod æternum seu uocale & prædicatum Dei uerbum, quod serui Dei ad salutem Ecclesiæ annunciant, sit uox, sonus & sermo, qui in aere euanescit. Hic loquendi modus non consonat cum scriptura, quæ definit, uerbum Dei esse sermonem, qui ex ore Dei prodit, etiamsi ex hominum ore progreditur, Matt: 4. quem Deus per Prophetas, filium, & Apostolos patefecit, & hoc Dei uerbum esse Dei uirtutem ad salutem ijs, qui obediunt ei, ac credunt, Incredulos uero nullum fructum ex hoc uerbo Dei percipere, quod id non recipiunt fide, & uirtutem eius, qua Deus in credentibus est efficax, incredulitate impediunt, ex Euangelio & Apostolica doctrina clarissimum est. Sic de Euangelio Dei fructificante uel non fructificante loquitur scriptura. Quorsum pertinet cum tanto scandalo & tam graui dissipatione Ecclesiæ comminisci nouas distinctiones ad stabiliendum dogma Ecclesiæ Dei hacten⁹ incognitum de iustitia Dei essentiali in nobis habitante? Iuxta scripturam simplicissime est docendum, uerbum Dei fide susceptum efficere omnia, ad quæ datum & patefactum est, & Dei consilio emissum nunquam redire uacuum. Sine fide Euangelium Dei inefficax esse, non accidit inde, quod Euangelium in Ecclesia sonatur, & eius sonus in aere sparsus euanescit, sed quod uoce Dei & prædicato Euangelio non habetur fides, illiq; non obeditur. Sic scriptura loquitur de uerbo Dei, cum exponit causam, cur alijs frustra sine fructu, alijs cum fructu annuncietur. Spiritus sanctus uerum dicit esse Christi Euangelium, quod est uirtus Dei ad salutem omni credenti, non ait esse duo Euangelia, nec dilabitur ad distinctionem externi & interni uerbi, quod qua-

le &

le & quid sit, uix dici potest, nisi relatiue dicatur, quod sit uox Dei seu prædicatum Dei uerbum, fide receptum, perq̄ aures ad animum ac cor intromissum, & in eo per fidem retentum & custoditum.

Verbum Dei, quod uox humana sonat, siue in corde fide receptum ferat fructum, siue incredulitate exclusum, & non custoditum non adfert fructum, idem uerbum est, eiusq̄ eadem uirtus est, licet eã non in omnibus exerat.

Externum seu uocale Dei uerbum, quod Prophetæ, Apostoli, & ueri pestores, ac Doctores ex ore Domini sonat, non uacuum sonum esse, Sed uerum Dei efficax uerbum, quod res promissas uerissime iuxta ueritatem Dei secum affert, nisi per incredulitatem impediatur, in confesso est, quia scriptura testis est, per hoc uerbum Dei Spiritum sanctum donatum esse credentibus, eosq̄ seruatos esse, iuxta illud, qui sermonem meum audit, & credit ei, habet uitam æternam.

Scriptura simpliciter & absolute sermoni Dei tribuit Dei uirtutem, negat ullum Dei uerbum uacuum sermonem, & euanescentem sonum esse, negat eius uirtutem alia ratione impediri, quã auditorũ contemptu & incredulitate. Sola fides & incredulitas facit inter sermonẽ Dei, quantum attinet ad eius officium, distinctionem, quia pereuntibus incredulis sermo crucis est stultitia, ijs uero, qui salutem consequuntur, est sapientia & potentia Dei. 1. Cor. 1. Rom. 1.

Sicut sol sua natura idem est cæcis & uidentibus, nec cæcitas in genere mutat solis naturam, non impedit eius lumen, non tollit eius uirtutem, sed suo uitio priuat se ipsius usu ipsa cæcitas. Ut pluuia eandem uirtutem humectandi & irrigandi habet, cum uel in fertilem uel sterilem terram labitur, eiusq̄ uirtus tantum uitio terræ impeditur: Ita omne DEI uerbum semper retinet suam ueritatem & uirtutem, quod uero alicubi non explicat se sua luce & uirtute

tute, id non fit diuini uerbi uicio, sed incredulorum hominum non recipientium & non custodientium Dei uerbum.

Apostolus dicens, Euangelium, quod annunciabatur Græcis, Barbaris, eruditis & rudib. uirtutem seu potentiam Dei esse ad salutem omni credenti, definit uerbum prædicatum, & docet, id Dei uirtutem esse ad salutem omni credenti: Hæc distinctio nobis in scriptura ostensa cum retinetur, conseruatur etiam scripturæ perspicuitas, quæ figmento de externo & interno uerbo obruitur.

Verbi Dei potentia non est posita in discrimine personarum, quod id uel angelus, uel homo, uel græcus, uel barbarus sonet, sed quod sit Dei ueritas, cui non est impossibile omne uerbum, qui uult, & potest omnia illa præstare, quæ loquitur & promittit, & quod fide apprehendatur Dei uoluntas & omnipotentia coniuncta uerbo Dei, quod Prophetæ, Pastores, & Doctores ex ore Domini sonant. De hac ueritate DEI ait Christus, sermotuus ueritas est Iohannis 17.

Quicquid Dominus reuelat ac docet in Ecclesia suo uerbo, id uerissime certissimeq; præstat, nec Dei uox in Ecclesia sonans, est inanis, irritus, & euanesceus sonus, etiam si sonus hominis proferentis Dei uerbum in aerem abeat & euanescat. Sed est Dei uerbum & ueritas, qua accenditur in animis credentium, ueritatis Dei lux, Euangelij lumen illucescit, fides excitatur, & id ipsum offertur exhibeturq; auditoribus credentibus, quod sonat uerbum Dei. Hinc externum Euangelij mynisterium seu uerbum Dei, quod docetur & auditur in Ecclesia, in scripturis dicitur, uirtus Dei, ueritas Dei, administratio spiritus & iustitiæ, Euangelium gloriæ, uerbum ueritatis, salutis, uitæ. His encomijs non ornaretur externum seu Dei uocale ac fidei uerbum, quod prædicatur in Ecclesia, si tantum esset euanesceus sermo, ac sonus, & uehiculum alterius alicuius interni uerbi,

G

quod

quod tantum esset uirtus DEI ad salutem omni credenti^o

Per Euangelium, quod in Ecclesia sonatur & auditur, Deus dat Spiritum sanctum, illuminat, regenerat, sanctificat, uiuificat, iustificat, saluat credentes in Iesu Christo Domino. Ideo a suis effectibus Euangelium prædicatum, uocatur uerbum lucis, spiritus, iustitiæ, uitæ, salutis, &c. Licet nec in syllabis, uocibus & sono uerbi Dei saluifica diuinaque uirtus sit, tamen in ipso Dei uerbo prædicato uere est, & per id in Christo uere conferuntur & dispensantur in Ecclesia omnes diuitiæ promissæ salutis, & donantur credentibus, Spiritus sanctus, uita, iustitia, redemptio & salus, ut iusti ac salui fiant, quotquot uerbo Dei credunt.

Hæc uirtus Dei posita est in Dei uoluntate reuelato uerbo, non in ipsis uerbi elementis, sicut rerum creatio in Dei uerbo & uoluntate posita est, iuxta id, dixit & facta sunt, mandauit & creata sunt: Ita saluifica uirtus salutis posita est in Dei Euangelio. Certissime fit, quod Deus loquitur, quia sic uult. Fiunt filij Dei credentes in Christum, quia Deus hanc potestatem dedit credentibus, Ioannis 4. Iusti fiunt imputatione fidei credentes in Christum, quia Deo sic placet, & hanc uoluntatem uerbo suo reuelauit, & reuelata uoluntas est uerbo coniuncta, per uerbum itaque Deus tanquam per suæ uoluntatis efficax organum non solum ostendit, quid in Christo donet & operetur: Sed etiam quid per uerbum & spiritum sanctum efficiat. Præter hoc uerbum Dei aliud internum non est confingendum, quo uiuificemur. Per hoc externum, uocale & prædicatum Dei uerbum in Christo iustificari & saluos fieri credentes Dominus aperte testatur, cum iubet Euangelium prædicari omnibus gentibus, ut Euangelio credentes salui fiant, & non credentes in morte maneant, & condemnati pereant. Hoc ipsum etiam affirmatur Ioan: 5. Amen dico uobis, qui sermonem meum audit, & credit ei, qui me misit,

misit, habet uitam æternam, in condemnationem non ueniet, sed transiit e morte in uitam. Item ueniet hora, & nunc est, quando mortui audient uocem filij Dei, & qui audient, uiuent. Hæc & similia scripturæ testimonia de uerbo externo, quod annunciat, & cuius audita fides in nobis excitatur, intelligi, notius est ex scriptura, quam ut a quoquam in dubium uocari possit.

Certissimum uerissimumq; est per æternum Dei uerbum carnem factum Iesum Christum mediatorem nostrum, Deum & hominem, solummodo perditum genus humanum redimi, reconciliari, illuminari, uiuificari, instaurari, regenerari, sanctificari, resuscitari, seruari, & omnia per ipsum effici, quæ ad uitam æternam & salutem perditæ hominis pertinent. Sicut enim in creatione rerum per hoc Dei uerbum æternum, quod uerus Deus est, omnia facta sunt, & sine ipso factum est nihil: Ita etiam in redemptione & iustificatione hominis lapsi omnia per ipsum fiunt & sine ipso nihil fit, ipseq; solus est omnium illorum, qui salui fiunt, propitiatio, reconciliatio, redemptio, potentia, sapientia, ueritas, lux, uita, iustificatio, pax & salus, &c. Inde tamen non consequitur, quod per annunciatum Dei uerbum fide apprehensum in Christo non accipiatur iustitia, uita, salus, atq; adeo omnia illa, quæ promissa sunt, & Dei uerbo afferuntur, Imo hoc potius consequitur, per annunciatum Dei uerbum omnia Christi merita & dona conferri, quod Christus in uerbo exhibeatur & fide apprehendatur, & in Christo simul accipiatur, quicquid in ipso a cœlesti Patre est promissum. Pater propter fidem Christum donans cum uerbo, certe simul cum filio omnia donat. Rom: 8.

Æternæ salutis beneficia dispensari & exhiberi per uocale Dei uerbum, seu per prædicationem Euangelij, notissimum est ex ipsa Ecclesiastica actione, hoc est, Euangelij prædi-

prædicatione, Sacramentorum dispensatione & manifestis testimonijs scripturæ 1. Cor: 1. Sermo crucis, ijs quidem, qui pereunt, stulticia est, atq; nobis, qui salutem consequimur, uirtus Dei est. Item postquam in sapientia Dei non cognouit mundus per sapientiam Deum, complacitum fuit Deo per stultam prædicationem saluos facere credentes.

Item ad Timotheum de uerbi ministerio Apostolus ait, Attende tibi ipsi & doctrinæ, per siste in his, nam id si feceris, te ipsum seruabis, & eos, qui te audierint.

Ad Romanos ait, se illustrare suum ministerium inter gentes, ut ad æmulandum prouocet carnem suam, & saluos reddat nonnullos ex eis.

Quid hic aliud docet Apostolus, quam quod Deus auditu uerbi sui & fide credentes seruet.

Huc etiam facit Apostoli responsum, quod dabat custodi carceris, qui interrogabat, quid faceret, ut saluus fieret, cui respondit, crede in Dominum Iesum, & saluus eris, tu, & domus tua. Et locuti sunt ei sermonem Dei, & omnibus, qui erant in domo eius, Acto. 13. Cur autem annuntiabant ei uerbum Domini? Certe nulla alia de causa, quam ut uerbum Dei reciperent, in annunciatum Christum crederent, & fide salui fierent.

Prædicationis Euangelij finis est, ut auditores credant, & salui fiant, & Deus sui uerbi uirtutem in eis explicet. Apostolus 1. Thes. 2. utrumq; tribuit sermoni Dei, & quod Dominus per illum credentes saluos facit, & in credentibus agit, dicens, Iudæi obsistunt nobis, ne loquamur gentibus, quo salui fiant, & addit, cum acciperetis sermonem a nobis, quo Deum disceratis, non accepistis sermonem hominum, sed sicut erat, uere sermonem Dei, qui & agit in uobis credentibus.

Apostolus Aperte refellit hanc imaginationem de externo uerbo, quod interni uerbi uehiculum sit, & inefficax sonus, ac sermo in aere euanescent.

Nam

Nam docet Dei sermonem, Dei uirtutem esse, ad salutem omni credenti, qua saluos facit credentes, & in eis per Spiritum sanctum efficaciter agit. Qui hanc uirtutem, dignitatem & gloriam annunciato uerbo Dei detrahunt, Anabaptistis sacri ministerij Ecclesiastici contemptoribus fenestras latius aperiunt, & furiosum contemptum prædicationis Euangelicæ & sacrosancti ministerij stabiliunt.

Virtus uerbi Dei sonantis in Ecclesia est, ut credentes in Christo Iesu illuminet, redimat, reconciliet, uiuificet, sanctificet, iustificet, Deo in nobis habitationem præparet, seruet. De hac uirtute prædicati uerbi Dei, Apostolus Rom: 1. loquitur, non de uiuo & æterno Dei uerbo, quod incarnatum est, nec de inuisibili, & æterna Dei essentia, Deoq; ipso, nec de æterno aliquo uerbo, quod externo inclusum adferri fingitur, sed de ipso Euangelio, quod ministri Domini & mysteriorum Dei œconomi sonant & prædicant. Hoc Euangelium, hoc uerbum Dei, non aliud, est Dei uirtus ad salutem omni credenti. Hoc, inquam, uerbum est Dei organon, quo in Iesu Christo, mediatore, & liberatore nostro, res ad salutem promissæ dispensantur Ecclesiæ. Hoc uerbum est fidei illius obiectum, quæ ad iustitiam nobis imputatur, seu qua iustificamur apud Deum. Verbum internum per externum allatum, qui, dqualeq; sit, uix intelligitur, nisi dicatur quod sit animi persuasio uerbo prædicato in mentibus auditorum excitata, aut noua animi noticia, non essentia Dei iustificans.

Verbum Dei, quod minister Dei sonat, & auditores audiunt, recipiunt & credunt, non alia de causa est Dei uirtus, quam quod sit ipsa Dei ueritas, cum Dei uoluntate & omnipotentia coniuncta, quæ non potest non illa conferre, quæ Deus loquitur & promittit, & ideo dicit Paulus, fidem nostram esse in potentia Dei, 1. Petri 1. 1. Cor: 2. Quomodo autem Dei uerbum Dei potentia sit ad salu-

tem omni credenti, & animos purificet obediendo ueritati per spiritum sanctum, collatione scripturarum facile intelligi potest, humana cogitatione comprehendi non potest.

Sicut Dominus per suum uerbum credentes uisibiliter sanauit tempore suæ dispensationis: Ita etiam semper spirituali & inuisibili modo uere sanat, uiuificat, iustificat, sanctificat, redimit, & seruat credentes, Vt ostenderet, se sic hominem lapsam in Christo uelle iustificare, restaurare & saluare, iussit Euangelium prædicari omnibus gentibus, & ut Psalmus ait, misit uerbum suum, & sanauit eos, & eripuit eos de perditionibus suis. Hanc uirtutem uerbi Dei in uoluntate Dei & potentia sitam esse, non in inhabitatione essentialis iustitiæ Dei diserte affirmatur centurionis sermone dicentis, Dic uerbum & sanabitur puer meus, nam & ego homo sum, sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic, uade & uadit, & alteri, ueni & uenit, & seruo meo, fac hoc, & facit. Centurio clarissime asserit in hoc positam esse uirtutem uerbi Dei, quod Deus uelit & possit præstare, quæ loquitur & promittit, ipsiusque sermo indubitata ueritas sit, cui coniuncta est omnipotentia Dei.

Agit quidem in nobis Deus suo uerbo, sua præsentia, gratia, inhabitatione, uirtute, spiritu, sed actionis huius uis a fide custodiente Dei uerbum pender, sicut Christus affirmat dicens, illos solum referre fructum sermonis Dei, qui cum auditum in corde bono retinent, Luc: 8. Ab externo & uocali Dei uerbo, in quo Dei uoluntas expressa & diuinæ promissiones de Iesu Christo & regno eius comprehensæ offeruntur, non sunt animi abducendi ad nouas speculationes de interno uerbo, de quibus scriptura nihil habet, & quibus homines incerti redduntur de promissionibus diuinis, quæ in ipso Dei uerbo patefacto & in literas relato fide apprehenduntur, & quibus animi quam certissimi

fimi redduntur de remissione peccatorum, & uita aeterna, quæ certitudo distinctione ac definitione externi & interni uerbi obruitur, quia pro certo & indubitato Prophetico & Apostolico sermone, Ecclesiæ propria animi imaginatio & cogitatio obruditur.

Et si Deus est omnia in omnibus, & omnia sunt ex illo, per illum & in illum, & per æternū, uiuum & omnipotens Dei uerbum, seu filium Dei Iesum Christum Pater cœlestis operetur omnia in iustificationis & redemptionis dispensatione, sineq; ipso hic nihil fiat, ipse sit nostra lux, uita, salus, redemptio, sanctificatio, iustitia, tamen uoci diuinæ externoq; Dei uerbo non est sua uirtus adimenda, nec est negandum, quod sit organon ac medium, per quod Deus operatur in credentibus, & dispēsat iustificationis mysteria.

Quemadmodum in rebus creatis & naturalibus actionibus, nec secundæ causæ tolli possunt, neq; negari potest, quin in eis sit aliqua uis diuinitus indita, qua id efficiunt, ad quod a Deo conditæ & ordinatæ sunt: ita neq; in fidei mysterijs & iustificationis negotio secundis causis, utpote Dei uerbo & sacramentis, spiritualis sua uirtus est eripienda.

Vt Deus genus humanum per parentes naturali propagatione conseruat, uitam donat: Ita per Euangelium in Christo filios & hæredes spiritualiter sibi gignit, Vt sine parentum regeneratione humanum genus nullum esset, nec natura ipsa conseruaretur: ita neq; sine uerbi Dei prædicatione, Deo gignerentur filij, quod Dei ordinatio & uoluntas sit, ex semine mortali ac corruptibili, homines ex hominibus nasci naturaliter, & ex semine inmortali per sermonem uiuentis Dei & in æternum manentis, spiritualiter in Christo Dei gigni & renasci populum sanctum, & in æternum manentem, hoc est, per Euangelium cœlitus allatum, & Ecclesiæ patefactum, de qua generatione Iacobi, dicitur

dicitur, Deum destinata uoluntate progenuisse nos sermone ueritatis, ut effemus quædam primitiæ suarum creaturarum.

Fidei iustificantis obiectum est reuelatum Dei Euangelium de Iesu Christo mediatore ac liberatore nostro, quod in Ecclesia sonat, in hoc uerbo fides, notitia assensu & fiducia, Christum cum sua iustitia & meritis apprehendit, apprehendendoq; eum in promissione iustificat & seruat credentes, iuxta illud, qui crediderit, saluus erit, qui non crediderit, iam condemnatus est. Falso itaq; prædicatio uerbi Dei comparatur inani uoci & euanescenti sermoni.

Hæc de uerbo externo & interno, nunc de fide iustificante, quam Oslander definit, quod sit fides, quæ Christum adducit, & includit in nostra corda, ut ibi sua iustitia essentiali habitet, & nos iustificet, id est, ex iniustis iustos, ex malis bonos faciat, & sic nos coram Deo iustos sistat sua iustitia in nobis habitante & agente.

Nemo fidelium dubitat, credentes in Christum, fide fieri Dei habitationem, & Deum habitantem in cordibus credentium sua gratia, spiritu & essentia uere præsentem esse, operari & iustificare in peccatis mortuos, sanctificare prophanos, mundare peccatis pollutos, iniustos facere iustos, ut iustitiæ fructus producant, ueterem hominem renouare, instaurare, & ea restituere renatis, quæ in Adamo amissa sunt, hoc non controuertitur, sed illud, an iusti simus apud Deum, fide apprehendente Christum in promissione seu Euangelio Dei, uel an ista fide iusti simus, quæ Christum adducit & concludit in corda nostra, ut essentiali sua iustitia nos inhabitando, sit nostra iustitia, nosq; hac iustificet, & coram Deo a sententia damnationis absoluat, & ante Christum tantum inhabitando, ut Oslander dicit, non etiam nascendo, satisfaciendo, redimendo, reconciliando, patiando, moriendo, ad inferos descendendo, resurgendo, & ad

& ad dexteram Dei in cœlestibus sedendo, iustificet nos.

Quid imaginationi de iustificatione, quam Osian-
der dicit effici essentialis iustitiæ Dei in habitatione & fide
adducente & includente cœlestem Patrem filium Dei in-
carnatum, & spiritum sanctum in corda credentium, tribu-
amus, antea dictum est, & infra copiosius dicetur. Nunc
de fide iustificante dicemus, & tractabimus hanc quæstio-
nem, qua fide iustificemur.

Nos fide in Christum iustificari notius est e scriptu-
ra quam ut in dubium uocari possit. Osian-
der disputabile reddit, qua fide iustificemur. An ea, qua Iesum
Christum in promissione apprehendimus, & fiducia ab eo
cognito pendemus, an uero ista, quæ Iesum Christum in
corda nostra essentialiter producit, includit, & diuinam es-
sentiam in nobis habitare facit, prioris quæstionis assertio-
nem damnat, secundæ, ut confirmet, negat solam fidem in
Christum iustificare, fingitque fidem sine chdochiæ accipi
pro Christo fide apprehenso, & in corda credentium con-
cluso, & scripturæ sententiam esse in illis locis, ubi de iusti-
ficatione fidei loquimur, nos fide iustificari, id est, nos ex
iniustus iustos reddi per Christum inhabitantem per fidem
in nobis sua essentiali iustitia. Sed hanc iustificantis fidei
descriptionem falsam esse, exemplo fidei, qua Abrahamus
iustificatus est, cuius exemplo omnes iustificantur, aperte in
epistola ad Rom: ostenditur. Apostolus enim ait, Abra-
hamum esse iustificatum imputatione illius fidei, qua pro-
misioni Dei credidit. Ro. 4. Ergo iustificantis fidei fun-
damentum & obiectum est Dei promissio, non essentialis
iustitiæ Dei promissio, non essentialis iustitiæ Dei inhabi-
tatio. Apostolus Rom. 10. Euangelium ab Apostolis præ-
dicatum uocat uerbum fidei, & iustitiam ex fide appellat
eam iustitiam, quæ per fidei imputationem contingit ijs,
qui Euangelio credunt, fidem iustificantem alligat ad uer-
bum ac

bum ac sermonem Dei enunciatum de Christo crucifixo & resuscitato, scriptura sacra fidei, tanquam causæ ac organo, tribuit iustitiam, qua iusti coram Deo sumus & absolui-
mur, iustitiam uero, quam uocant formalem, hoc est, in-
nouationem, regenerationem, a peccatis uiuificationem &
iustificationem, qua ex homine iniusto iustus fit, fidei, tan-
quam fructum & effectum, attribuit. Nunquam probabi-
tur alterius fidei imputatione nos esse iustos coram Deo,
quam illius, qua Euangelio & promissioni Dei creditur.

Hoc apud nos absq; controuersia certissimum est,
nos fide fieri Dei mansionem, & cum sermo sit de iustifi-
cationis effectib⁹ & iusticia noui hominis, ultro concedim⁹
Deum habitantem, ambulantem & agentem in credenti-
bus Christo fide iustis, incorporatis, per iuncturas submi-
nistrations compactis, tanquã in sua domo & templo sua
gratia, spiritu, uirtute diuina efficacem esse, operari, & ut A-
postolus ait, credentes impleri in omnem plenitudinem
Dei iuxta uim agentem in nobis &c. Item Christum per
fidem habitare in nobis.

Iustificationis fructum & iustitiam renati hominis,
quæ coniuncta est cum remissione peccatorum, uiuificati-
one & sanctificatione, docemus a nobis exigi & per fidem
uirtute meritorum Christi, & spiritus sancti gratia effici in
nobis, ueterem hominem exui & indui nouum ad imagi-
nem Dei conditum in iustitia & ueritate, quam iustitiam
Paulus ad Philip: dicit, contingere per Iesum Christum ad
gloriam & laudem Dei. Item, hanc iustitiam Dei fide in
omnibus credentibus excitari, & in interno homine uires
suas exerere, seq; explicare suis fructibus in omni officio-
rum genere, a pijs nunquam uocatum est in dubium: Sed
hæc iustitia cum sit tantum inchoata, & semper imperfecta
maneat, negamus nos ea iustos esse coram Deo, & quod
possit liberare a iusta Dei ira, peccato, morte, inferno, nec
absol.

absoluere a sententia damnationis, de qua iustitia nos coram Deo absolvente proprie loquimur, cum de iustificatione fidei uerba fiunt, non de fructu seu effectu iustificationis fidei, qui non raro iustitia appellatur in scripturis.

Notissimum est, iustitiam, qua per fidem iusti, boni & probi reddimur, credentibus contingere per uirtutem Christi & Spiritus sancti inhabitantis & in nobis agentis, &, ut dictum est antea, de hac doctrina nunquam ab ullo christiano homine structa est controuersia. Hoc autem controuertitur, an propter fructum & effectum iustificationis, hoc est, propter iustitiam seu nouitatem renati hominis, uel absolute propter Deum inhabitantem, essentialemq; eius iustitiam iusti reputemur, & absoluamur coram Deo a iusta sententia condemnationis, & an fides iustificet, quod Christum nostram iustitiam in corda nostra peruehat, adducat & concludat, uel an potius iustificet, quod Euangelio obediendo in promissione Dei Christum cum suis meritis & donis apprehendat, & assentiendo Euangelio se eius fiducia contra iustam Dei iram, Diaboli tyrannidem, peccatum, mortem, & infernum sustentet & consoletur.

Hac sententia probata, nos iustos reputari ea fide, qua in Christum credimus, & eum in promissione Dei fide apprehendimus, refutata est opinio Oslandri de iustitia Christi essentiali inhabitante in nobis. Nos fide Christi coram Deo iustificari, hoc est, nos remissionem peccatorum per fidem accipere, & gratis propter Christum mediatorem ac redemptorem nostrum, iustos pronuncari, & absolui coram Deo propter fidem in Iesu CHRISTO, scriptura clarius docet, quam ut fas sit, hoc in disputationem uocare.

De fide, quæ nitatur aliqua iustitia essentiali in nobis, & quæ opponatur Dei iudicio, scriptura nihil habet, Imo dicens, quod nullus uiuens in iudicio Dei iustificabitur, indicat, nullam dignitatem ac nouitatem esse in ullis homi-

nibus etiam sanctis, quæ contra Dei iustam condemnati-
onis sententiam uere possit opponi. Etsi fides ipsum Chri-
stum cum sua iustitia opponat iudicio Dei, tanquam tutis-
simum & firmissimum clipeum salutis, & homines se ea
uere tueantur & consolentur contra peccati, mortis & in-
ferni terrores: Tamen ea iustitia Christi non est illa, quam
in nobis habitans & agens operatur, quæ iustitia iustificati-
onis fidei effectus & fructus non efficiens causa est, sed est
illa iustitia, quam Christus nobis sua satisfactione meruit,
& per uerbum & Sacramenta credentibus quotidie in Ec-
clesia distribuit, ipsaq; fide amplectitur & suscipit.

Ex scriptura docemus, hominem iustificari fide in
Christum, Iustitia enim Dei per fidem est in omnes & su-
per omnes, qui credunt. Deus iustificat eum, qui est ex fide
Iesu Christi, credenti in eum, qui iustificat impium, fides sua
reputatur ad iustitiam. Rom: 3. & 4. Nam fide appre-
hendimus Christum, qui est finis legis ad salutem omni
credenti. Apprehendere Christum non est apprehendere
essentialem iustitiam Dei, siue diuinitatem siue trinitatem,
Credimus quidem unam essentiam diuinam, & fide catho-
lica confitemur sanctam Trinitatem in una indiuidua Di-
uinitate, uerum alia est fides, de Dei essentia & trinitate, &
alia fides iustificans, quæ tamen illam non excludit. Quid
sit fide apprehendere Christum, rectissime ex fidei definiti-
one intelligitur. Fidei obiectum est Euangelium Iesu Chri-
sti, quod uerbum fidei dicitur, quia fidei iustitiam docet. Et
quia ex Euangelio existit fides, qua iustificamur coram Deo,
hinc scriptura coniungit uerbum & fidem Ioan: 3. Credens
ei, qui misit me & audiens uerbum meum, habet uitam æter-
nam, Rom: 10. fides est ex auditu, auditus autem est per uer-
bum Dei. Esa: 53. Domine quis credit auditui nostro &c.
Quandoquidem igitur fides iustificans uenit ex E-
uangelio, & circa Dei uerbum uersatur, eoq; nititur, fidei iu-
stifican-

stificantis modus cognoscitur ex uerbo Dei, Vt uerbum, ita fides se habet, fidei ratio ex obiecti sui ratione cognoscitur, fides audit, accipit, seruat & custodit Dei uerbum, credim⁹ ea, quæ uerbo continentur & in eo proponuntur nobis. Credere Euangelio est cognoscere, assentiri & niti *ijs*, quæ nobis annunciantur per Euangelium, fides est noticia eorum, quæ prædicat Euangelium, & assensus & fiducia in illis acquiescens. Ioan: 4. definitur fides, quod sit credere sermoni Christi. Regulus credebat sermoni, quem dixerat ei Iesus, Vade filius tuus uiuit. Ioan: 11. Christus promittit uitam æternam credenti in ipsū, & quid sit credendum, indicat, dicens ad Martham, Ego sum resurrectio & uita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet, & omnis, qui uiuit & credit in me, non morietur in æternum, Interrogat Martham, an huic promissioni credat: Illa respondet, utiq; Domine, addit suæ fidei confessionē, quid credat, Ego credo, quod tu es Christus filius Dei, qui in hunc mundum uenisti. cap 20. Ioannis describitur fides, qua iustificati uitam æternam consequimur, quod sit fides saluifica, ea, quæ scripta sunt de Iesu Christo, credere. Sic enim concludit, Hæc scripta sunt, ut credatis quod Iesus sit Christus filius Dei, & credentes habeatis uitam æternam per nomen eius. Apprehendere ergo Christum est credere Euangelio Christi, hoc est, cognoscere quæ in Euangelio sunt nobis patefacta & promissa in Christo, cognitis assentiri & uera fiducia ex his pendere, Cognoscendo & adsentiendo promissionibus Euangelij Christum apprehendimus, eas seruando & retinendo fide, habemus & retinemus in Christo iustitiam, salutem & uitam æternam.

Euangelio nobis prædicantur, Christi humiliatio, obedientia, passio, sanguis, crux, mors & resurrectio, merita & beneficia eius, hoc est, reconciliatio, destructio mortis, iustitia, remissio peccatorum, uita æterna, Hinc Apосто-

Ius Rom: 1. scribit Euangelium id esse, quod Deus promi-
sit per Prophetas suos sanctos de filio suo Iesu Christo Do-
mino nostro, qui natus est ex semine Dauid &c. cap: 10.
Rom: Euangelium uocat uerbum fidei, quod prædicarunt
Apostoli, summam prædicationis Euangelij, mox addit, si
confitearis Dominum Iesum, & corde tuo credideris, quod
Deus eum a mortuis excitauit, saluus eris. cap 4. definit fi-
dem & eius obiectum, hoc est, doctrinam Euangelij, quam
in summa complectitur his uerbis. Nec scriptum est tantum
propter ipsum, sed etiam propter nos, quibus imputat cre-
dentibus in eum, qui suscitauit Iesum a mortuis, qui tradi-
tus est propter peccata nostra & resurrexit propter iustifica-
tionem nostri: Prima Cor. 1. scribit Paulus, Deum saluos
facere credentes per stultam prædicationem, Euangelium
uocat prædicationem stultam, quia remissionem pecca-
torum salutem & uitam æternam promittit, in Christo
crucifixo, prædicat, nos cruce & morte eius saluari, quæ do-
ctrina a ratione & sapientissimis huius mundi stultissima
iudicatur. Apprehenditur ergo Christus in sua humiliati-
one, in præsepi, in fascijs, in cruce, morte, resurrectione &
ascensione, non in diuina essentia & maiestate sua, quan-
quam nihilominus Iesum crucifixum credimus natura fi-
lium esse Dei in essentia & maiestate diuina patri æqualem.
In humiliatione, cruce, sanguine, morte eius consistit, præ-
dicatur, promittitur & apprehenditur iustitia & uita æter-
na. Ut enim promissio requirit fidem, ita beneficia passi-
onis & resurrectionis Christi accipiuntur fide. Promissio
Euangelij & fides relatiue se habent, & inter se cohærent: ita
offerre, dare, & accipere iustitiam, salutem & æternam ui-
tam, relatiue sibi mutuo respondent.

Vitam æternam accipi fide, Christus testatur Ioan: 3.
oportuit exaltari filium hominis, ut omnis qui credit in e-
um, habeat uitam æternam, Paulus Gal: 3. scribit, Ex fide
Iesu

Iesu Christi dari promissionem credentibus. 1. Tim: 6. Apprehendi uitam æternam. Petrus act: 10. fide accipi remissionem peccatorum docet. Accipere itaq; fide promissionem Euangelij est apprehendere Christum fide, non est adduci in nos essentiam diuinam seu trinitatem, quæ in nobis habitat, quemadmodum in Christo.

Postquam autem fide apprehendimus Christum in promissione Euangelij, & accepimus promissam iustitiam, remissionem peccatorum & salutem, tum simul dato spiritu sancto, etiam sequitur innouatio ueteris hominis, item noua obedientia & bona opera, quæ sunt fructus, iustitiæ, fidei, & ob id in scriptura dicuntur iustitia, & hæc iustificationis etiam contingit beneficio Christi. Nam ut beneficia redemptionis & iustificationis promissa sunt in Christo, & credentes ea fide consequuntur, ita etiam beneficio Christi contingit credentibus innouatio, & nouæ obedientiæ iustitia, quam operantur iam gratis iustificati.

Promissiones de innouatione hominis per Christum leguntur, Deut. 30. Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum & cor seminis tui, ut diligas Dominum Deum tuum ex toto corde tuo & ex tota anima tua, Ieremiæ 31. Et dabo eis cor unum, & uiam unam, ut timeant me uniuersis diebus & bene sit eis, & filijs eorum post eos, & faciam cum eis pactum sempiternum, & non desinam eis benefecere, & timorem mei dabo in corda eorum, & non recedent a me, & lætabor super eis, cū eis benefecero. Ezech: 36. Auferam cor lapideum de carne uestra, & dabo uobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio uestri, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis. Has & similes promissiones Deus propter Christum non minus, quam alias adimplet.

Dat spiritum nouum in corda credentium, ut timeant & diligant Deum, & in studium pietatis incumbant, Verita-

Veritatem promissionis Dei innouantis suo spiritu fide Christo inritos commendat Paul: Ephe. 2. præmittit de gratuita iustificatione & salute, Gratis estis seruati per fidẽ, idq; non ex uobis, Dei donũ est, ne quis glorietur, Deinde addit de noua obedientia & studio bonorum operum. Dei poena sumus conditi in Christo Iesu ad bona opera, quæ præparauit Deus, ut ambulemus in eis. ad Titum 2. Christus dedit semetipsum pro nobis, ut mundaret sibi populum peculiarem sectatorem bonorum operum. Huius obedientiæ nouæ inchoatam iustitiam oportet prudenter distinguere a iustitia fidei, quæ est remissio peccatorum, ne cum illa commisceatur.

Distinctæ sunt Dei promissiones & diuersa obiecta fidei iuxta diuersas promissiones, promittit Deus propter Christum gratis ex misericordia iustitiam & salutem, promittit innouationem interni hominis, qua redditur probus, integer, & sanctus in studijs & operibus suis, promittit præmia obedientiæ & operum fidei, quæ præmia sunt bona corporalia & spiritualia. Distinctas Dei promissiones, fides accipit distincte, & iustitiam consistentem in Dei iudicio, & uitam æternam constituit in operibus, passionibus & meritis solius Christi, non in ullis hominum operibus & iustitijs, ne in ijs quidem, quæ sequuntur fidem in iustificatis.

Sed de his prolixius dicendi locus proprius ordine sequitur in explicatione nostra de inhabitatione Dei in credentibus & de renouatione hominis.

DE EFFECTIBVS IUSTIFICATIONIS,
& primum de inhabitatione Dei in
iustificatis.

PRudenter tradenda & integra conseruanda est doctrina iustificationis, ne quid detractum de gratia Dei, uiribus

ribus & operibus hominum deferatur, firmam uero consolationem minimeq; dubiam spem salutis conscientiaē retineant, neq; solum opera, quæ præcedunt iustificationem, in non renatis, sed etiam quæ sequuntur, & in iustificatis Deus operatur, a iustificatione, qua coram Deo iusti sumus, & a sententia condēnationis absoluihur, remouere oportet, ne quid his ascribatur, quod sola Christi gratia & merita sibi uendicant. Ratio non nouit aliam iustitiam, quam operum & propriarum uirtutum, gratiam Dei & fidei iustitiam ignorat, sapientissimi secundum rationem iustitiam operum consecantur.

Apostolorum tempore etsi multi conuersi ex Iudaismo ad Christi fidem statuerent se iustificari fide per illius gratiā, legis tamen obseruationem & præcipue circūcisionem necessariam esse ad salutem contendebant. Qui nostra ætate inter aduersarios nostros habentur cæteris meliores, gratiam Dei & fidei iustitiam admittunt quidem, opera tamen admiscunt saltem ea, quæ faciunt iam iustificari. Lubrica admodum hæc est uia, nimis facilis & periculosus est lapsus ut a gratia ad opera homines deflectant. Per magna igitur opus est prudentia, ut doctrina fidei integram & illaeram omni studio conseruemus.

Osiandri disputatio de iustificatione ita attemperata est, eamq; habet speciem, ac si operibus nihil prorsus, omnia gratiæ & meritis Christi deferat: In pronuntiatis suis concedit fidem dici qualitatem, dummodo uicissim concedatur, non esse qualitatem naturalem seu Aristotelicam, sed supernaturalem a Deo in nobis excitatam. Obiectum fidei pronunciat esse Christum, non opera. In confessione H. Vlt: admonet iustitiam & opera seu fructus iustitiæ secernendos esse diligentissime. Crebro illud repetit, quod diuina natura sit nostra iustitia, quid hic dat operibus: quis hic suspicetur aut metuat periculum subesse, ne

iustitia fidei cum iustitia operum commisceatur & tamen delabitur ad opera. Tractans de officio Christi mediatoris nostri, interponit nostram obedientiam. Mediatoris nostri officium hoc est, inquit ille, ut Deum nobis reconciliet, qui nos accipiat pro filijs suis, & nos iustificet, ut Deo obedientes & placentes in uera iustitia & sanctitate omnino irreprehensibiles simus. In definitione iustitiæ opera nostra committit. Nam ita definit iustitiam. Hoc proprie dicitur iustitia, quod nos incitat ad iuste agendum, & sine quo nec iusti esse, nec iuste uiuere possumus, iam manifestum est, quod nos diuina natura iustos facit, monet & incitat nos ad faciendum, quæ iusta sunt.

Liber Augustanus ad iustitiam inhærentem uiam sibi sternit, præmittens hanc definitionem. Iustificare est ex iniusto iustum facere. Tridentinum concilium Anathemate damnat definitionem, quod iustificare sit iustum pronunciare & remittere peccata. An non recta eodem tenet Osiandri confessio? statuit eandem definitionem, & negat iustificare id esse, quod est iustum pronunciare, & remittere peccata, alicubi se satis aperit, & non dissimulante, sed satis expresse adserit iustitiam infusam, uerba eius B. 4. hæc sunt. Deus nos uult iustificare per fidem in Christum, hoc est, iustos facere, siue iustitiam infundere. Huc plenis uelis fertur iustitia inhabitans, quam Christum esse secundum diuinam naturam persuadere conatur. Congerit multas sententias scripturæ, quæ loquuntur de Christo habitante in credentibus, hic prorsus rei ordo inuertitur, posterius priore, prius posteriori loco ponitur, ex effectibus & donis coniunctis cum iustificatione facit causam efficientem & formalem, Christus in credentibus habitat, quia eius merita & iustitia imputantur, & uere re ipsa donantur eis omnia, quæ Christus suis meritis nobis obtinuit.

Osiander inuerso ordine scribit M. 3. omnia merita
Christi

Christi, & iustitiam ei⁹ imputari & donari nobis, quia Christus habitat in nobis. Non habitat Christus in nobis, nisi cum iustitia eius nobis imputatur, & in nomine eius nobis remittuntur peccata. Ille scribit, iustitiam Christi imputari nobis, non tamen nisi cum in nobis est. Deus prius iustificat, & remittit peccata, iustificatos & mundatos a peccatis consecrat sibi in templum, Ille affirmat, prius Christum inhabitare, quam iustificentur homines. De iustificatis Paul⁹ scribit, An nescitis, quod templum Dei estis? Item Spiritus Dei inhabitat in uobis. De iustificatis inquit Christus, Ego & Pater meus ad eum uenimus, & mansionem apud eum faciem⁹. Nam præmittit de ijs, qui diligunt Christum, & sermonem eius seruant, fide autem iusti diligunt Christum, & seruant eius sermonem. In his ergo Deus Pater, ac filius, & Spiritus sanctus, faciunt sibi habitationem.

Paulus scribens credentes esse templum Dei, Christi spiritum inhabitare in credentibus, non de modo & causa, sed effectibus iustificationis agit, admonet fide iam consecutos remissionem peccatorum de fructibus iustitiæ, monet abstinere ab operibus, quæ excutiunt fidem, & polluant templum Dei, 1. cho. 6. & alijs locis: docet credentibus dari spiritum sanctum operantem in eis, inferentem & excitantem studium pietatis & inculpatæ uitæ. Docet spiritum sanctum efficacem esse in pijs, regere, gubernare, consolari, & defendere fide adherentes Christo.

Scriptura loquitur de præsentia, de efficacia, operatione & gubernatione Dei, quando in hoc sermone uersatur, quod Deus habitat in credentibus, frequenter in scripturis usurpatur hæc Metaphora, quæ ab hominibus sermonem, ut fit in multis alijs, transfert ad Deum, homines habent suam societatem, & cætus habet ciuitates & domos, in quibus cum ciuibus & familia sua conuersantur, hinc scriptura sumit habitandi uerbum & ad Deum transfert, & significat

Dei præsentiam, familiaritatem & conuersationem cum hominibus, efficaciam & operationem eius in sanctis, commendatur nobis philantropia Dei, & amor erga homines, ac incarnationis filij Dei mysterium innuitur. Deum habitare cum hominibus, est, eum se hominibus associare, præsentem esse, ac quasi patrem familias agere, prouidere, curare, respicere, iuuare, regere & defendere. Deus ubiq; præsens est sua essentia, potentia & sapientia, gratia autem sua, fauore, beneuolentia & defensione peculiariter præsens est suis electis.

Ibi Deus dicitur habitare, ubi adest sua gratia & beneuolentia, ubi dat uerbum gratiæ suæ, & promissiones suas de misericordia sua & remissione peccatorum patefecit, ubi agit suo spiritu, ubi colitur, inuocatur & exaudit. Iacobus Dei domum & portam cæli ibi esse prædicabat, ubi audiebat Deum promittentem & consolantem. Ex propitiatorio promisit Deus se locuturum suo populo, & in sanctuario se habitaturum Exod:25. Paulus propitiatorium de Christo exponit Rom:5. Psalmus 132. habitationem in Syon accommodat ad Ecclesiam, in qua Deus exhibet se præsentem & benignum: Dominus elegit Syon in habitationem, hæc requies mea in seculum, hic habitabo, quoniam eligi eam. Ioannes utitur habitandi uerbo scribens de conuersatione Christi inter homines: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Quinetiam Deus in cælis & in altis habitare dicitur, siquidem ibi præsentiam & potentiam & sapientiam suam imprimis declarat: In quo sermone, quid aliud intelligi datur, quam Dei operantis & gubernantis præsentia: Addantur his illæ locutiones in quibus dicitur, Deum habitare in medio populi sui, & habitare inter homines. Nu:25. Nolite polluere terram sanguine, in qua habitatis, in qua & ego habito. Ego enim sum Dominus qui habito inter filios Israel. Quæ uerba
quid

quid aliud notant, quam Deum præsentem adesse, conuersari, præsidere? In Leuitico cap: 26. habitatio Dei refertur ad præsentiam gratiæ eius: Sic dicit Dominus, habitabo in eis & ero Deus eorum.

Apostolus etiam ad alia hoc uerbum transtulit & usurpauit pro esse & manere. 2. Timo: 1. commendat fidem auia & matris Timothei, scribit in eis habitasse fidem non fictam. Colofs: 3. admonet, ut uerbum inter fideles habitet copiose. Ex his fit manifestum, quo sensu accipiendum sit, cum in scriptura legitur, Christum seu spiritum Christi habitare in credentibus. Constat habitationem hanc significare præsentiam, gratiam, conuersationem, auxilium & operationem Christi in iustificatis. Habitationem eius pertinere ad efficaciam & operationem, elucescit ex multis locis, quæ sine figura describunt efficaciam & operationem Christi, & Spiritus sancti habitantis in credentibus. Rom: 8. qui spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei: Spiritus adiuuat infirmitatem nostram: Spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quod simus filij Dei. Ad Galat: 3. Deus misit spiritum filij sui in corda nostra, per quem clamamus Abba Pater. Gal: 5. si Spiritu ducimini, non estis sub lege. Ephes: 3. Signati estis Spiritu promissionis sancto. Philip: 2. Deus est qui in nobis operatur. Colof: 1. Ad quod laboro certando secundum efficaciam eius qui operatur in me potenter. Ephes: 3. Huius rei gratia flectendo genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, ut det nobis secundum diuitias gloriæ suæ uirtute corroborari per spiritum suum in interiorem hominem, ut Christus habitet in cordibus uestris per fidem.

In his locis, Spiritum sanctum habitare in credentibus, est eos duci spiritu Dei, adiuuari in infirmitate sua, habere testimonium spiritus, quod sint filij Dei, per eum clamare Abba Pater, signatos esse spiritu promissionis sancto

sancto, uirtute corroborari, per spiritum sanctum Deum potenter in sanctis operari.

In actis Apostolorum cap:4. legimus, Petrum repletum fuisse spiritu sancto, & post Petrum & Iohannem, cum orassent spiritu sancto esse repletos. Item cap:13. Discipuli replebantur gaudio & spiritu sancto. Atqui iam ante in die Pentecostes spiritu sancto fuerant repleti Apostoli, quod si ita fuisset eius datus Spiritus sanctus, ut tota diuina essentia in eis habitaret, quomodo constabit, quod Lucas commemorat, Apostolos esse repletos spiritu sancto, cum orassent: quomodo constabit, quod promittit Christus Spiritum sanctum petentibus eum: In fide petentes iam iusti sunt & Spiritum sanctum habent.

Astruit Osiander in disputatione sua, Deū ita habitare in credentibus, ut in Christo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Hoc si uerū sit, nihil posset addi ad illam plenitudinem, nec peterent credentes repleri spiritu sancto. Nam quid peterent dari sibi, in quibus habitet essentialiter tota diuinitas.

Deus Christum unxit oleo letitiæ præ confortibus suis. Non dedit illi spiritum ad mensuram, alijs ad mensuram dat. Habet ille totam plenitudinem, sancti de eius plenitudine accipiunt, &, ut accipiant, quotidie petunt. Ecclesiæ igitur oratio testatur, non ita iustos esse, nec ita Christum habitare in sanctis, ut diuina essentia, & omnis plenitudo diuinitatis habitet in eis, quæ sit eorum iustitia.

Recte dicitur, Christus habitans in nobis est nostra iustitia, sed hinc non sequitur, ergo diuina essentia est iustitia nostra formalis. Non cohæret argumentum si sic, colligamus, Christus operatur in nobis, ergo illa operatio est nostra iustitia, qua coram Deo iusti pronunciamur, ita non cohæret hæc argumentatio, Christus habitat in credentibus, præsens est, regit & confirmat eos suo spiritu, ergo diuina

nana

na natura, non eius passio & obedientia, non remissio peccatorum, sunt iustitia nostra coram Deo.

Subiectum huius enunciati, Christus est iustitia nostra, exhibet nobis totum Christum, Deum & hominem, & complectitur utramque naturam, diuinam & humanam, & quaecumque Deus & homo operatus est. In predicato Osiander progreditur tantum ad alteram naturam scilicet diuinam, cum hoc modo argumentatur, Vbi Christus est, ibi & diuina eius natura & essentia est, In credentibus est Christus, ergo ibi est eius essentia, sapientia, iustitia &c. Omittit naturam humanam, natiuitatem, tentationes, crucem, sanguinem, uulnera, mortem, merita & beneficia passionis & resurrectionis, confitetur Christum fide apprehensum esse iustitiam nostram, fides uero apprehendit Christum Deum & hominem, apprehendit obedientiam, mortem, crucem & resurrectionem, apprehendit remissionem peccatorum & salutem promissam, in crucifixo & resuscitato a mortuis. Apprehendere Christum fide, est Osiandro diuinam eius essentiam apprehendere, Paulo, reliquis Prophetis & Apostolis, est apprehendere eius obedientiam, crucem, mortem, uictoriam, resurrectionem & beneficia promissa in Christo, intueri exaltatum in cruce, Ioan: 3. spem gratiae & salutis in hoc constituere, quod factus est uictima pro peccatis nostris, iram Dei placauit, mortem destruxit.

Angelus remittebat pastores ad infantem positum in praesepe, Euangelium remittit nos ad filium Dei, natum ex Maria uirgine, oblatum in templo, gestatum in ulnis Simeonis, a diabolo tentatum, iachrimantem, pendentem in cruce, morientem & resurgentem a mortuis. Prophetæ & Apostoli commemorant nobis Christi natiuitatem, paupertatem, probra, humiliationem, uulnera, crucem, mortem & resurrectionem, auocant nos a speculatione essentiae & maiestatis Dei. Excedit diuina essentia nostri captus & animi

animi angustiam, descendit ad nos Dei filius, & humiliavit se formam serui adsumendo, & extrema pro nobis patiendo, ut in humilitate Deum apprehenderemus, & nostra solatia, gaudia, iustitiam & salutem ibi quaereremus. Non alio remisit D. Lutherus nos fidelis Christi præco, quam ad humiliatum, & post mortem exaltatum super omnia, quod eius scripta satis superq; testantur. Et ex illis ipsis sententijs, quas citat Confessio, liquido apparet & nihil inde aliud probari potest, quam D. Lutherum hoc sensisse, cum Christo omnia donari credentibus in Christum & fide iustificatis, unum corpus cum Christo esse, communicare meritis & omnibus beneficijs Christi, dare eis spiritum sanctum, qui gubernet, confirmet, consoletur, in illis operetur, præcat sua luce & indubitata ac firma spe salutis obsignet.

Non potest autem scripturis probari, plenitudinem Deitatis corporaliter in nobis habitare, quemadmodum in Christo Iesu habitat: Inhabitatio Dei in nobis gratiæ est, non naturæ, donationis non proprietatis, communicationis ac participationis, non personalis unionis, ut est in Christo, qui uerus Deus & homo, unus est Christus & uerum caput Ecclesiæ, quod in suo corpore Ecclesia, spiritu, gratia, præsentia, uirtute, operatione, & meritorum donorumq; suorum subministratone & comunicatioue efficaciter agit.

Essentialis iustitia Dei, non essentiali modo in credentium corda adducitur & includitur, ut filius Dei de spiritu sancto conceptus, & incarnatus essentialiter fide adductus est, & conclusus in utero uirginis Mariæ, qua essentiali inclusione non est iustificata, sed fide in promissiones redemptionis, mediatoris & seruatore nostro. Inhabitatio Dei patris, filij & spiritus sancti, fide Christi uete contingit iustificatis, ut & aliæ diuitiæ salutis in Christo promissæ fide accipiuntur, sed ea ratione & modo, quo in Euangelij historia ægroti sanitatem, mortui uitam, a Satana uexati liberati-

berationem, peccatores delictorum ueniam, cæci uisum, & id genus alia beneficia fide accepisse leguntur. Hæc est solida & certa doctrina scripturæ de apprehensione Christi, & de modo accipiendi iustitiam eius, & alia promissa bona, ut superius latius dictum est.

De essentialis iustitiæ Dei aduectione & inclusione nihil docet scriptura, ideo ista disceptatio ociosis sophistis relinquenda esset, ut isti sine perturbatione Ecclesiæ in suis Synagogis de ea digladiarentur. Nô conuenit, ut pij Ecclesiæ doctores mysteria fidei argutis inuoluant & de essentiali Dei in nobis habitatione, imputatione, essentialis iustitiæ Dei, externo & interno uerbo, & similibus imaginationibus inter se cum tam pernicioso offendiculo certent, & Ecclesias schismatibus impleant. Subtiliores sunt diaboli astutiæ, quam ut absq; peculiari prudentia Spiritus sancti caueri possint. Igitur orandus est Deus pater Domini nostri Iesu Christi, ut per Spiritum sanctum nos regat, & doceat uerbum ueritatis *ορθωτομῆρ*, Ecclesiam uera sanaq; uerborum Dei forma instruere, & omnia nostra dona & studia pie & recte conferre ad glorificationem nominis Dei & Ecclesiæ salutem.

DE REGENERATIONE ET RENOUATIONE HOMINIS.

VThanc partem aliquanto accuratius tractemus, postulat institutæ materiæ perficiendæ ordo, & id nobis imponit iniusta reprehensio Osiandri, qui taxat Ecclesias, quæ iustitiam hominis non constituunt in inhabitatione essentialis iustitiæ Dei, quod renouationem, quæ fit in regeneratione, a iustificatione distrahant. Nostra Ecclesiæ hæc duo non seperant, sed coniungunt, ita tamen, ne causa & effectus pro eadem re habeantur, neq; obedientia noua & opera, pro causa collocentur in iustificationis

loco. Paulus ad Titum 3. coniungit utrumq; , tanquam causã & effectum, si distinctis uocabulis duas distinctas res indicare uoluit, quarum altera regeneratio præcedit, altera, quæ est renouatio, consequitur ordine, simul tamen cûi illa inchoata, sin unã eandemq; rem duob9 extulit uerbis, & in eodem significato accipiamus, tam renouari, quam regenerari, utrumq; omnino idem est, quod iustificari. Vocat enim Baptismum lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, Per Baptismum uero regenerari, seu nouum hominem nasci, quid aliud est, quam ablui & mundari a peccatis, & sic iustificari.

De Baptismi uirtute & beneficio scribit Apostolus 1. Chor. 6. Ablati estis, iustificati & sanctificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi. Et Petrus 1. epist. cap: 3. Baptismo non sordes carnis deponuntur, sed bona conscientia, bene respondet apud Deum &c.

Recte ergo Theophylactus, nouus, inquit, ille homo est, qui recens baptismo sit ablutus. Sæpe Paulus antithesin facit ueteris & noui hominis, illum nunc carnalem, nunc carnem, nunc animalem hominem, hunc spiritua-lem, & nouam creaturam appellans. Duplici autem ratione uetus & nouus homo considerantur, Primum inter se opponuntur renatus & non renatus, expers fidei & regni Christi, & utriusq; consors, ac particeps, Vetus ille detinetur in sua iniustitia, in peccatis suis & morte. Peccator a fide alienus & iniustus, uere suo nomine censetur & dicitur uetus homo, Nouus iam, mundus a peccatis per fidem in Christum, habet iustitiam & uitam. Nam omnis, qui credit in Christum Iesum, iustificatur, & qui Christum habet fide, habet uitam. Fide iust9 & mundus per peccatorum remissionem, uere perhibetur esse nouus homo, fide Christi nouum hominem æstimat Paulus 2. Cho: 5. In Christo Iesu neq; circumcisio aliquid ualet, neq; præputium, sed noua creatura, eadem

eadem uerba præmittit ibidem cap: 5. sed ibi fidei, hic nouæ creaturæ mentionem facit, ibi fidem, hic creaturam nouam ualere scribit in Christo, ut declaret nouam creaturam esse hominem fide Christo adhærentem, & per fidem nouam ex ueteri fieri creaturam. Fide in nomen Christi Apostolus Ioannes cap: 1. regenerationem definit, dedit potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomen ipsius, qui non ex sanguinibus neq; ex carne & uoluntate uiri, sed ex Deo nati sunt. Ad Ephes: 4. Nouus homo definitur, qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate. Cum ex his & similibus locis scripturæ iuxta hunc sensum agitur de regeneratione hominis, in quibus regenerari idem sit, quod renasci & iustificari, dilucide apparet, neq; opera nostra, neq; nouas qualitates regenerationi, tanquam causam efficientem admisceri oportere, Non regeneramur, neq; iustificamur nostris uiribus & operibus, sed Dei gratia & dono, patimur Deum agentem, iustificantem, remittentem peccata, donantem nobis merita sui filij pro nobis passi, & adoptantem nos in filios. Multo minus ipsi nos regeneramus, quam in naturali generatione ipsi nos formamus, & condimus. Dei est condere & creare nos, eiusdem est spitualiter nos regenerare, creare & condere. Ioannes Deo adscribit spitualem natiuitatē, ait ex Deo nasci filios Dei, Christus dicit eos ex aqua & spiritu renasci &c. Beatus PETRUS adfirmat nos renasci ex incorruptibili semine, ad spem uiuam, Paulus nouam creaturam, seu nouum hominem scribit a Deo condi & creari. Hoc modo primum considerantur nouus & uetus homo opponendo inter se carnalem, alienum a fide Christi, nondum regeneratum siue uiuificatum, spituale per fidem regenerato.

Secundo modo opponit Paulus ueterem, & nouum hominem in regeneratis, ibi tum intelligitur renouatio, de operatione Spiritus sancti in credentibus iam fide iustifi-

eatis. Non relinquit Deus, quos iustificat, & quibus remittit iniquitates suas propter Christum, quales reperit, ut non innouet, & non immutet eos, quanquam in eis concupiscentia, & multi defectus maneant, sed dat cor nouum, dat nouam lucem in mente, efficit nouam obedientiam in uoluntate, inserit & excitat nouos motus, consentientes legi Dei, ut ambulent in uoluntate uitæ, accendit dilectionē Dei & proximi, refrenat & reprimat concupiscentiam & affectus carnis, ne dominantur &c.

Ita nouus dicitur homo, primum propter fidem, & iustitiam fide, hoc est, propter remissionem peccatorum. Deinde nouus dicitur propter nouos fructus nouæ arboris, seu fructus iustitiæ fidei, quæ per dilectionem oporatur. Item propter nouam uitam & obedientiam, quæ sequitur fidei iustificationem, hinc Paulus scribit, sanctos iam adoptatos in filios Dei, conditos esse ad opera bona, quæ præparauit Deus, ut ambulēt in eis, Ite Christū semetipsum tradidisse pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate, & munderet sibi populū peculiarem amulatorem bonorū operum.

Hæc autem renouatio inchoatur in baptismo, & conuersione hominis, & continuatur per omnem uitam, in Baptismo, & quoties homo conuertitur, & regeneratur, initium sumit innouatio interni hominis, perinde, ut ibi incipit ueteris hominis mortificatio. In tota autē uita habet suam progressionem, perficitur demum in resurrexione, Christus extendit innouationem usq; in alteram uitam, dicens Matt: 19. Amen dico uobis quod uos, qui me sequuti estis, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, & uos sedebitis super sedes duodecim &c.

Credens in Christum, fide totus nouus est, & iustus per gratiam & remissionem peccatorum. Noua obedientia inchoata est & imperfecta. Non est enim sentiendum innouationem hominis in hac uita integram perfici, & to-

ram naturam ita instaurari, ut perfectam obedientiam præ-
stet, quam lex Dei exigit, totamq; se Dei uoluntati confor-
met, & sua obedientia sit iustus, & innocens coram Deo,
non est ista innouatio huius, sed alterius uitæ, incipit & pro-
fici in hoc seculo, in altero perficitur, Quandiū inter ho-
mines uiuitur, nouitas illa est inchoata & imperfecta pro-
pter carnem, quantumcunq; sancti proficiant & perficiant
in nouitate uitæ. Non enim ita fit renouatio, ut concupis-
centia penitus aboleatur, natura tota integre in omnibus
uiribus instauretur, & non sit peccatum, sed ita, ut refrene-
tur concupiscentia, & mala eius opera coerceantur, ut non
dominetur peccatum, ne ambulent *pij* secundum carnem,
& desideria eius non perficiant, hinc Paulus in uno eodem-
q; homine ponit, nouum & ueterem hominem, & sancti iu-
stos ac perfectos & irreprehensibiles, & ydem se debitores,
iniustos & peccatores confitentur, suorumq; delictorum
ueniam supplices exposcunt. Quantum attinet ad grati-
am Christi & remissionem peccatorum, quam consequun-
tur & retinent fide, perfecte sunt iusti, sancti, & irreprehen-
sibiles. Nulla est condemnatio his, qui in Christo Iesu sunt
&c. Vnde sancta creditur Ecclesia, quæ sit munda sine ru-
ga & macula. Quatenus uero adhuc circumferunt uitio-
sam naturam, & in multis deficiunt, carne spiritui repug-
nante, eatenus reliquum est de ueteri homine, & eatenus ue-
teris hominis nomine sancti norantur, Quantum spiritu
concupiscentia coercetur, & reprimuntur opera carnis,
quantum incumbunt sancti in studium obedientiæ & pie-
tatis, quantum progrediuntur in iustitia & sanctitate, eate-
nus in eis agnoscitur nouus & intern⁹ homo, Quatenus ca-
ro resistit spiritui, ad inobedientiam sollicitat pietatis pro-
fectum remoratur, & bonas & sanctas actiones contaminat,
& impedit, eatenus dicitur uetus & externus homo in re-
generatis.

De hac continua innouatione, & de profectu in fide, in cognitione Christi, & nouitate uitæ scribit Apostolus 2. Chor: 3. Nos omnes reuelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tanquam a Spiritu Domini, & cap: 4. scribit, pios exerceri afflictionibus, ut externus homo renouetur. Et si, inquit, externus noster homo corrumpitur, tamen qui intus est, renouatur de die in diem. Hæc de regeneratione, & renouatione hominis, doctrina in emendatis Ecclesijs ubiq; quantum nos scimus, distincte & integre, ex Apostolorum scriptis proponitur, ac diligenter urgetur. Quare immerito accusantur, quod remoueant a iustificatione, renouationem interni hominis, & doceant a Deo iustos reputari & iustos esse, qui pergunt in peccatis sine pœnitentia, & omni iniquitate se contaminant. Scelerate abutuntur doctrina gratiæ, si qui ita sinistre accipiunt, & licentiæ peccandi frena laxant, id quod & Apostolis accidit, & obiectum est ab *ijs*, qui hominum maliciam inculpatae doctrinæ imputabant.

FINIS IUSTIFICATIONIS, AETERNA
beatitudo & gloria.

Ecclēsia postremo loco in symbolo uitam se credere æternam profiteretur. Ut enim stipendium peccati mors est, ita finis iustitiæ, quæ per Iesum Christum contingit, est uita æterna. Ideo sumus redempti, ideo credimus in Christum, donatur nobis iustitia, peccata remittuntur nobis, ut uita æterna perfruamur, & Deum glorificemus, laudemus, & celebremus. Per peccatum amisimus beatitudinem, & uitam plenam Dei fruitione & gaudio, amissa beatitudo cumulate per Christum redemptorem nostrum restituitur. Acto: 3. Scriptura plerunq; uno uerbo comprehendit cuncta bona, quæ preparauit Deus electis suis, alias beati-

beatitudinis, alias salutis nomine complectitur, alias exprimit appellatione uitæ æternæ, hæreditatis & gloriæ, Christus promittere solet uitam æternam. Petrus episto: 1. cap: 1. uocat hæreditatem incorruptibilem, incontaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in cœlis. Scribit credentes reportare finem fidei salutem animarum suarum. Paulus uocat hæreditatem & gloriam filiorum Dei, & in consolandis pijs magnifice amplificat hanc gloriam, Rom: 8. Non existimo pares afflictiones huius temporis &c. 2. Cor: 4. Momentanea & leuis afflictio nostra, supra modum excellenter æternum pondus gloriæ operatur in nobis.

Hæc gloria beatitudinis apprehenditur a nobis in hac uita, & possidetur fide, spe expectatur, In hac uita sancti habent ingentem gloriam, nam filij & hæredes Dei sunt, cohæredes autem Christi, templum Spiritus sancti. Verum hæc gloria, in hoc mundo recta latet, etenim per fidem ambulat, uident per speculum, tanquam in ænigmate, nondum arbitrantur se apprehendisse, sed decertant, ut apprehendant, Spe salui facti sunt, Spes autem non est, quæ uideatur, nam quod uidet quis, quomodo sperat? In altera illa beata uita reuelabitur gloria filiorum Dei. Tunc uidebimus eum, de facie ad faciem, sicuti est, Deus erit omnia in omnibus, sumus iam filij Dei, sed nondum apparuit, scimus autem, quod cum apparuerit, similes ei erimus, uidebimus eum, sicuti est, eo nobis reseruatur perfecta gloria essentialis iustitiæ, sapientiæ, & omnium bonorum Dei, hic accipimus primitias & arrabonem, non totam plenitudinem essentialem Spiritus. Etenim omnia nobis Deus donauit, & tum exhibebit, qui dedit filium. Omnia nostra sunt, non tantum quæ sunt Christi hominis, sed etiam quæ sunt Christi filij Dei, donata nobis sunt ex gratia, quæcunq; fecit & passus est, quæ obedientia & passione sua promeruit, & ad quæ postquam humiliatus est usq; ad mortem crucis

crucis exaltatus est, quæ Deus Pater homini Christo contu-
lit, quem constituit principem super opera manuum sua-
rum, omnia ille habet natura & merito, nos autem per gra-
tiam communicatione & dono.

Si essemus in hac uita iusti essentiali Dei iustitia, &
plenitudo diuinitatis habitaret in nobis, re ipsa iam essemus
salui, non spe, non renouaremur de claritate in claritatem,
de die in diem, sed in essentiali illa iustitia & sapientia, ha-
beremus plenitudinem claritatis & gloriæ. Deus per uer-
bum nobiscum agit, & per Sacramenta, nos uicissim agi-
mus cum Deo fide. Ille loquitur nobis de filio, quem misit
& dedit uictimam pro nobis, in Christo promittit nobis
gratiam, iustitiam, ueniam peccatorum, & gloriæ æternæ
uitæ, Loquentem per uerbum prædicatum audimus, pro-
missionibus eius credimus, operante in nobis, & confir-
mante fidem Spiritu sancto, fide ea apprehensa tenemus &
per sp̄e expectam⁹, ut reuelato in altero seculo nobis exhibe-
ātur. De spe & expectatione futuræ gloriæ scribit Apostol⁹
Rom. 8. Intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei ex-
pectantes, redemptionem corporis nostri, si quæ non uide-
mus. speramus, per patientiam expectamus Philip. 3. de cœ-
lo expectamus saluatorem Dominum nostrum IESVM
Christum, qui reformabit corpus humile nostrum, confor-
matum corpori suo glorioso. ad Titum 2. Expectantes be-
atam spem & ad paritionem gloriæ magni Dei, & saluato-
ris nostri Iesu Christi.

Postremo Osiander confugit ad patrociniū D. Lu-
theri, conaturq; ex ipsius scriptis ostendere, nos inpu-
tatione fidei Christi coram Deo non iustificari, hoc est,
iustos pronūciari & absolu, sed imputatione essentialis Dei
iustitiæ inhabitantis in nobis per fidē. An uero bona fide
hoc agat Osiander, alij iudicent. Scripta D. Lutheri certe
aliud docent, manifesteq; refellunt calumniosas istas inter-
preta-

pretationes, quibus afferitur imaginatio de essentialis diuina iustitiæ imputatione, & inique reprehèditur doctrina de iustificatione, quam scriptura ascribit imputationi fidei in Christum, sed quid opus est hæc prolixè persequi? D. Lutherus pro se ipse loquatur, & in hac controuersia suam sententiam de iustificatione Ecclesiæ explicet.

D: MARTINVS LVTHERVS IN

Oseam, folio 248.

R Equirit Propheta iustitiam & beneficentiam, sicut supra in sexto capite docuit cum noticia Dei coniungendam beneficentiam. Notum est autem, quid sit iustitia, nempe remissio peccatorum.

Nam cum peccato sic simus infecti, ut, dum carnem & sanguinem circumferimus, peccato carere non possumus (secundum sententiam, Si dixerimus nos non habere peccatum: nos ipsos fallimus, & ueritas non est in nobis) non potest esse alia nostra iustitia, quam quod peccata quæ habemus, non imputantur, sed condonantur, Sicut Paulus beatitudinem definit ex Psal: 32. Sumus igitur iusti, non quasi peccatum non habeamus, Singulis enim momenti opus habemus hac oratione. Remitte nobis debita nostra, sed quod peccata quæ habemus non imputantur, sed propter fidem in Christum condonantur. Nam Christus huius iustitiæ fons & origo est. Hunc cum peccatores, tanquam in deserto ab aspidibus icti æneum serpentem intuentur, cum statuunt poenam peccati sui Christum in corpore suo exoluisse, ac Deum propter ipsum nos recepturos, iustificantur, hoc est, peccata eis non imputantur, & habentur pro iustis, imo reuera iusti sunt, quia peccata ipsorum non in ipsis amplius hærent, sed in Christo, secundum Ioannis sententiam. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Sicut autem hodie aduersarij nostri aliam iusti-

tia comparandæ uiam ostendunt, imo istam iustitiam profus aliam fingunt, siquidem qualitatem esse statuunt, & non imputationem: Ita Israhelita quoq; non credebant remissionem peccatorum per Messiam exhibendam orbi terrarum, sed sentiebant satis esse sua sacrificia & alios tum cultus, tum uirtutes. Radicem igitur impietatis Propheta hic petit, cum iubet, ut seminent iustitiam.

FOLIO 249.

Sed scriptura aliam nobis iustitiam ostendit, ea est scire, quod in te nihil sit boni, & quod seminis promissi olim, nunc autem exhibiti beneficio malum, quod in te est in carne tua, in corde & spiritu tuo est, & pertinaciter habitat, non imputatur a misericorde Patre in cœlis, propter unigenitum suum filium, qui nostra peccata in se recepit, & pro *ijs* satisfecit. Hanc iustitiam, inquit Propheta, docete, & abijcite usitatas opiniones, quod obedientia erga legem, sacrificijs & bonis moribus, impietatem uestram sanare possitis. Maius malum peccatum est, quam ut his rationibus possit sanari. Opus est uictima filio Dei, hanc colite firma fide, quod propter ipsum Deus uelit nobis ignoscere, Hac fide uere purificantur corda, nam & peccata tolluntur, & enascitur ex femine iustitiæ alius fructus, beneficentia, hunc fructum metite, est enim fructus sine hypocrisi.

IN SVMMMA: PSAL: 32.

Summa vnser gerechtigkeit heiset auff Deutsch vorgebung vnser Sünden / oder wie hie stehet Sünde nicht zurechnen / Sünde bedecken / Sünde nicht sehen wollen dar stehen die hellen wort / das alle heiligen sein Sünders / leben vnnnd bleiben Sünders. Aber da von sindt sie heilig das Gott aus gnaden solche Sünd nich ansehen noch rechnen / sondern vorgeffen / vorgeben vnnnd bedecket haben wil.

In sum-

IN SVM: PSALMI 130.

ER bekennet das für Gott niemant gerecht sei obder
 sein müge / durch eigene werck / oder gerechtigkeit/
 sondern alleine durch gnade vnd vorgebung der Sün-
 den / die Gott habe zugesaget. Auff solch zusage / vnd worde
 bawet er vnd tröstet sich vnd vormanet ganz Israhel / Es
 solle auch also thun / vnd lernen dabei / Gott sei der Gnaden-
 stul / vnd erlöschung / vnd Israhel müsse durch ihn allein
 vnd sunst nicht / von allen Sünden leddig werden / das ist /
 durch vorgebung der Sünden / (sonst were es nicht gnade)
 rechtfertig vnd selig werden.

IN COMMENTA: PSALMI 57.

ERgo Christianus, postquam fide iustus est, seu remis-
 sionem peccatorum accepit, non debet sic securus esse,
 quasi ab omnibus peccatis purus sit, sed tum demum
 ei perpetua hæc incumbit lucta, cum reliquijs peccati, a
 quibus Propheta hic cupit abluī. Est quidem iustus & san-
 ctus, aliena seu extrinseca sanctitate, ut sic docendi gratia
 appellemus, hoc est, est iustus misericordia & gratia Dei.
 Hæc misericordia & gratia non est aliquid humanum,
 non est habitus quidam aut qualitas in corde, sed est diui-
 num beneficium, quod nobis donatur per illam cogniti-
 onem Euangelij propriam, quod scimus seu credimus, pec-
 catum nostrum, nobis per Christi gratiam & meritum
 esse remissum, & quod speramus propter Christum in mi-
 sericordiam & miserationes multas & magnas, Sicut Pro-
 pheta hic dicit: Hæc autem iustitia an non aliena iustitia
 est: quæ tota consistit in alterius indulgentia & merum
 donum est Dei misericordis, & propter Christum fauentis.

Ergo christianus non est formaliter iustus, non est
 iustus secundum substantiam, aut qualitatem (docendi

causa hifce uocabulis utor) sed est iustus secundum prædicamentum ad aliquid , nempe, respectu diuinæ gratiæ tantum, & remissionis peccatorum gratiæ , quæ contingit agnoscentibus peccatum & credentibus quod Deus faueat & ignoscat propter Christum pro peccatis nostris traditum & a nobis creditum. Ibidem. Ergo cum ad locum iustitiæ coram Deo uentum est, ibi simpliciter omnis lex abroganda est, tanquam inutilis, per quam iustificemur, & nihil admittendum est aliud, quam lex Spiritus, seu promissio, quod Iesus Christus est mortuus propter peccata nostra. Hoc est uerbum gratiæ & promissionis, quo non exigitur aliquid a nobis, sicut in lege, sed offertur plenaria satisfactio, per consummatam uictimam Christum, quæ uictima Mosis & toti legi finem imposuit. Ideo Dauid imperfectam illam legis asperisionem, tam libere abijcit, & petit aspergi non per Sacerdotem Leuiticum, sed per ipsum redemptorem Deum, ut mundetur conscientia tali mundicie, quæ niue sit purior.

DE EVANGE: I. DOMINICAE

Aduentus.

Was wort Gerecht sol hie nicht verstanden werden von der gerechtigkeit da mit Gott richtet / wie man nennet die gestrenge gerechtigkeit Gottes / Denn so Christus mit der zu vns keme / wer wolte fur ihm bleiben ? wer könnte ihn auffnemen? so sie auch die heiligen nicht leiden mügen Damit were dieses einreitens freud / lust vnd liebe gar vorkeret / in die aller grossen furcht vnd schrecken / Sonder es sol die gnade heissen / da mit er vns gerecht machet.

Ich wolt auch das / das wortlein Iustus, Iustitia, in der Schrift / noch nie were in Deutsch auff den brauch bracht / von der strengen richterlichen gerechtigkeit. Den es heisset eigentlich from vnd frömeit / vnd das wir auff dendsch

Deutsch sagen / Der ist ein from man / das saget die schrift /
der ist lustus / rechtfertig oder gerecht / aber die strengē gerecht-
tigkeit Gottes nennet die schrift ernst / gericht / oder richtikeit.

Darumb sol der Prophet hir also vorstanden werden /
dein König kumpt zu dir gerecht oder from / das ist er
kumpt das er dich from mache / durch sich selbst vnnnd
seine gnade / weiß wol das du nicht from bist / deine from-
keit sol sein / nicht dein thun / sonder seine gnade vnnnd gabe /
vnnnd du also auß ihm gerecht oder from seist.

Auff diese weise redet S. Paulus Roma. 3. er ist allein
gerecht / vnnnd der gerechtmacher. Item Roma. 1. Die ge-
rechtigkeit Gottes wirt im Euangelio offenbaret / das ist
auff Deudsch / die fromkeit Gottes / nemlich seine gnade vnnnd
barmherzigkeit / da durch er vns für ihm from macht /
wirt im Euangelio geprediget / wie du auch sibest in diesem
spruch des Propheten / das Christus wirt geprediget / vns
zur fromkeit / das er vns from vnnnd gerecht kumpt / vnnnd
wir durch in from vnnnd gerecht im glauben sollen werden.

Merck dieses stucklein mit vleis / das wo du in der
schrift findest das wortlein Gottes gerechtigkeit / das du
dasselbige ia nicht von der selbwesenden ynnerlichen gerecht-
tikeit Gottes verstehest / wie die Papiisten / auch viel heilic-
ger vetter geirret haben / du wirst sonst dafur erschrecken /
Sonder wisse das es heist nach brauch der schrift die auß-
gossene gnade vnnnd barmherzigkeit Gottes / durch Chris-
tum inn vns / dauon wir für ihm from vnnnd gerecht werden
geacht / vnnnd heisset darumb Gottes gerechtigkeit oder from-
keit / das nicht wir / sondern Gott sie wirket in vns mit gna-
den. Gleich wie auch Gottes werck / Gottes weisheit / Got-
tes stercke / Gottes wort / Gottes munde heist / das er in vns
wirket vnnnd redet. Das alles beweiset klerlich S. Paulus
Rom. j. Ich scheme mich des Euangelij nicht / denn es ist

ein krafft Gottes (vernim die inn vns wircket/ vnd vns stercket) zur seligkeit/ allen die dran glauben/ denn es wird Gottes gerechtigkeit darinn offenbaret / als geschrieben stehet/ Der Gerechte lebet seines glaubens.

Hie siehestu / das er von der gerechtigkeit des glaubens saget/ vnnnd dieselbige nennet er die gerechtigkeit Gottes / im Euangelio verkündiget/ Sintemal das Euangelion leret nicht anders/ denn wer da glaubt/ der hat gnade / vnd ist gerecht für Gott/ vnd wird selig.

DE EPISTOLA IN DIE

Iohan. Euang.

Also die gerechtigkeit haben wir gehört / sey nicht anders denn der glaube/der also gethan ist. Zum ersten/ dieweil für Gottes gericht niemandt bestehen mag / vnd muß der mensch sich fürchten in alle seinen wesen vnd wercken/ so treibt in solche fürcht/ das er etwas anders außser dem seinem suche vnd finde / darauff er müge sich bawen / vorlassen vnd bestehen/das ist die lautter blosser barmherzigkeit Gottes in Christo vns surgelegt vnnnd zugesaget. Das selbig vorlassen/solcher glaube vñ zurorsicht machet gerecht vnd from für Gott / wie S. Paulus saget / Roma j. Der gerechte wirt seines glaubens leben.

DE EVANGE: DOMINICA 4°

post Pascha.

Aber das sie nicht verdampft werden / wie die andern/ darin macht allein dis die vnderscheit / das sie solche straffe annemen / bekennen vnnnd klagen / das sie Sünde haben / vnnnd an Christum glauben / vnd durch in vorgebung der sünden suchen / vnd also die fromde gerechtigkeit haben / welch ist allein ganz vnnnd gar / des hern Christi eigene werck / krafft vnd vordinst/ welches er heisset zum vatter gehen.

Siehe

Sihe das heisset vnd ist nu der Christen gerechtigkeit
fur Gott / das Christus zum vater gehet / das ist fur vns lei-
det / auferstehet / vnd also vns dem vater vorsehnet / das wir
vmb seinen willen vorgebung der Sünden vnd gnade haben /
das es gar nicht ist vnser werckes noch vordinstes / sondern
allein seines ganges / den er thut vmb vnsern willen / das
heist ein fromde gerechtigkeit (darum wir nichts gethan
noch vordinet haben / noch vordinen können) vns ge-
schencket vnd zu eigen gegeben / das sie sol vnser gerechtigkeit
sein / dar durch wir Gott gefallen / vnd seine liebe kinder vnd
sein erben sein. Das aber solche geschenckte gerechtigkeit in
vns sei / vnd wir vns der als vnser schatz vnd heubtgutes
trösten können / das geschicht allein durch den glauben / denn
es mus ie von vns empfangen vnd angenommen werden.
Nu kan es nicht anders gefasset werden / weder mit dem
herzen / so sich helt an den gang Christi / vnd festiglich gley-
bet / das er vmb des selben willen / vergebung vnd erlösung
von tod vnd sünd habe.

IN 15. CAPIT: GEN:

VOs Paulum legite, & legite attentissime, & uidebitis
ex hoc loco astruere eum præcipuum nostræ fidei ar-
ticulum, mundo & Sathanæ intolerabilem, Quod
sola fides iustificet. Fidem autem esse promissionibus di-
uinis assentiri, & statuere, quod ueræ sint.

Si interrogas an Abraham ante hoc tempus fuerit
iustus, Respondeo fuit iustus, quia credidit Deo. Hic au-
tem diserit id Spiritus sanctus testari uoluit, quia promissio
est de spiritali semine, ut recta consequentia statuas,
amplectentes hoc semen seu credentes in CHRISTUM esse
iustos.

Fuit fides in Abraham eximia cū iustus deserit patriā,
& se exilio committit, Sed non omnes iubemur ita facere,
Ideo

Ideo tum non addit, credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Hic autem addit, cum de cœlesti semine loquitur ad Ecclesiam omnium temporum confirmandam, quod qui cum Abraham huic promissioni credunt, uere sunt iusti. Hanc sententiam in hoc tanquam maxime proprio loco uoluit Spiritus sanctus, diserte & clare proponere, quod iustitia nihil sit, nisi credere promittenti Deo.

Hic nulla ad gratiam præparatio, nulla fides formata operibus, nullus habitus præcedens commemoratur, Hoc autem commemoratur, fuisse Abrahamum tum in medijs peccatis, dubitationibus & pauoribus, in summa animi perturbatione, Quomodo igitur acquisiuit iustitiam? Hoc solo modo, quod Deus loquitur, & Abraham loquenti Deo credit: Accedit autem Spiritus sanctus, testis fide dignus & affirmat, hoc ipsum credere, seu hanc ipsam fidem esse iustitiam, seu imputari ab ipso Deo pro iustitia, & haberi pro iustitia. Quia autem uerba, quæ Dominus loquitur, præcipue respiciunt semen spirituale, Christum, euoluit Paulus mysterium hoc, & clare pronunciat, iustitiam esse per fidem in Christum. In hac igitur sententia acquiescamus, nec ab ea dimoueri nos furoribus Satanæ & pontificum sinamus,

De uerbo (Hasehab) non ualde repugno siue id pro reputare, siue cogitare accipias, Nam res eodem redit, cum enim diuina maiestas de me cogitet, me esse iustum, mihi esse remissa peccata, me liberum esse a morte æterna, & ego cum gratiarum actione in fide hanc cogitationem Dei de me apprehendo, uere sum iustus, non meis operibus, sed fide, qua apprehendo cogitationem diuinam. Nam Dei cogitatio est infallibilis ueritas. Igitur cum eam apprehendo firma cogitatione, non uaga opinione, & dubia iustus sum. Fides enim est firma, & certa seu cogitatio seu fiducia de Deo, quod per Christum sit propicius, quod per Chri-

Christum cogitet de nobis cogitationes pacis, non afflictionis aut iræ. Relatiua enim hæc sunt, cogitatio Dei seu promissio & fides, qua promissionem Dei apprehendo. Recte igitur Paulus uerbum (Hafchab) reddidit per λογισμα quo etiam ad cogitationem alludit, sicut reputandi uerbum. Si enim tu Deo promittenti credis, Deus te reputat iustum, Neq; hic uel legis, uel circumcisionis, uel sacrificiorum sit mentio, quod ea Deus dignari uelit iustitia, Sola sua reputatio, sola illa gratiæ de nobis cogitatio, hæc facit. Datur enim iustitia Abrahæ, nõ operanti sed credenti, neq; autem fidei, ut nostro operi datur, sed propter cogitationem Dei, quam fides apprehendit. Scitum est igitur, quod Paulus sic urget reputandi uerbum, operanti inquit non imputatur merces ex gratia, sed ex debito. Non autem operanti sed credenti in eum qui iustificat impium, imputatur fides eius ad iustitiam. Et Paulo ante, Ex operibus legis nemo iustificatur, At notum est, quæ sint opera legis, summæ scilicet & pulcherrimæ uirtutes, Hæ igitur ad iustitiam nihil ne faciunt: Nihil, inquit Paulus, sed sola misericordia, repudiatis omnibus uirtutibus nostris, ualet. Etsi Deus exigit uirtutes nostras, nec uult indulgere nos cupiditatibus earnis, sed serio mandat, ut eas non frenemus tantum, sed penitus mortificemus, tamen in iudicio Dei non possunt nobis prodesse. Sunt enim pollutæ & contaminatæ concupiscentia, Nisi igitur Deus auertat oculos a peccatis nostris, imo etiam a iustitia & uirtutibus nostris, & propter fidem, quæ apprehendit filium, nos reputet iustos, actum de nobis est, Misericordia sola, seu reputatio sola nos seruat, Fundata est igitur hic doctrina nostra, quod iustificemur coram Deo, tantum per misericordiam Dei reputantem.

Promissio caput est doctrinæ & principale, huic adiungitur fides, seu, ut clarius dicam, hanc apprehendit fides, apprehensio autem promissionis certa uocatur fides,

& iustificat, non tanquam opus nostrum, sed tanquam Dei opus. Promissio enim est donatio & cogitatio diuina, quia Deus nobis aliquid offert, non est nostrum aliquid opus, cum nos Deo damus aut facimus aliquid, sed accipimus aliquid a Deo, idque tantum per ipsius misericordiam, qui igitur promittenti Deo credit, qui sentit eum esse ueracem, & esse prestiturum quicquid promiserit, hic est iustus, seu reputatur iustus.

Scripturæ testimonium hic clarum & indubitatum est, quod fidei imputatur iustitia, hoc est, quod Deo credens Abraham reputatur a Deo iustus. Retinenda igitur distinctio hæc est, quod fides, quæ agit cum Deo promittente, & eius promissionem accipit, hæc sola iustificat.

Iustitia nostra non stat in lege & operibus, quia legem non possumus perfecte facere, sed in promissione, quæ firma & immutabilis est. Itaque cum eum apprehendit fides, certa fit, & impletur, & sequitur infallibili consequentia, quia sola fides promissionem amplectitur, quod sola fides iustificet.

Hæc Theologia non, ut blasphemi papistæ clamant, nobiscum nata, aut a nobis excogitata aut inuenta est. Tradit eam D. Paulus & citat eius testem Moysen, qui dicit Abrahamum credidisse Deo, & hoc ei reputatum ad iustitiam, hoc est, reputatum Abrahamum iustum, miserente Deo, cum crederet promissioni. Porro omnis promissio Dei includit Christum, si enim absque mediatore sit, Deus nihil nobiscum agit. Differentia igitur fidei Abrahamæ & nostræ nulla alia est, nisi quod Abraham credidit in Christum exhibendum, nos credimus in exhibitum iam, & illa fide iustificamur omnes.

IN 20. CAP: GENE:

Dein

DEinde certam spem habet in iustitia Dei, hoc est, in misericordia eius.

IN EPISTOLAM AD GALA.

Articulus autem iustificationis, qui est unicum praesidium nostrum, non solum contra omnes vires & dolos hominum, sed etiam contra portas inferorum, is est, Sola fide in Christum sine operibus nos pronunciari iustos & saluari.

Est itaq; Christiana iustitia imputatio diuina pro iustitia, uel ad iustitiam propter fidem in Christum, uel propter Christum. Non autem est inanis speculatio, tradi Christum pro peccatis meis, & fieri maledictum pro me, ut eripear ex morte aeterna. Itaq; apprehendere illum filium & in corde in illum credere (quod donum Dei est) facit, quod Deus reputet illam fidem, licet imperfectam, pro iustitia perfecta.

Ex his patet, quomodo fides sine operibus iustificet, & quomodo tamen necessaria sit imputatio iustitiae, Peccata in nobis manent, quae Deus maxime odit, Ideo propter illa oportet nos habere imputationem iustitiae, quae nobis contingit propter Christum, qui nobis datus, & a nobis fide apprehensus est.

IN ESAIA: CAP: 60.

Iustitia coram Deo est, non hoc uel illud facere aut pati, sed illuminari per Christum Iesum, Et agnoscere atq; scire, quod sit saluator noster, qui sua morte nos a morte & peccatis redemerit. Haec iustitia in uerbo offertur & sola fide accipitur, quae assentitur uerbo, & credit se iustum esse morte & merito Christi.

Fiducia mortis Christi, debemus sentire & confiteri nos iustos esse. Haec igitur est iustitia nostra, qua coram Deo

iusti sumus, longissime extra nos, extra omnia opera, & cogitationes omnes sita.

IN 43. CAP: ESAIAE.

IDolatria est sperare ex operibus iustitiam, quæ per solam fidem in Christi mortem contingit. Hæc nostra est iustitia, quod Christus laborauit. Huius Christi supplicium pro omnibus peccatis fatis fecit.

Im Sermone vonn Christlicher gerechtigkeit
vnnnd vorgebung der Sünden.

Das ist nu die / so man mit namen heist Gottes gnade oder vergebung der Sünde / dauon Christus in die / sem vnd allen Euangelien saget / welches nicht eine irdische / sonder himlische gerechtigkeit / nicht vnser thuns oder vermögens ist / sonder Gottes werck vnnnd geschenck.

Darumb sol diese lere gefasset werden / das mans genzlich dafür halte das vnser frömmicheit für Gott heisse vergebung der Sünden.

Fragestu woher sie kome oder wo durch sie erworben sei. Antwort daher kumpt sie das Ihesus Christus Gottes Son vom himel komen / vnnnd mensch worden / für vnser Sünde gelitten hatt / vnd gestorben ist. Das ist die ursache / das mittel vnd der schatz / durch welchen / vnd vmb welches willen / vns die vergebung der Sünde vnd Gottes gnade geschencket ist.

Hæc pauca testimonia ex scriptis D. Lutheri recitasse contenti simus, in quibus satis declarauit suam sententiam de fide iustificante. Perspicua & euidentibus in citatis locis extant definitiones, quid sit iustitia, quid fides, qua coram Deo iustificamur. Iustitia nostra dicitur remissio peccatorum. Christiani habent alienam iustitiam, quæ tota est Christi opus & meritum, quod uocat ire ad Patrem. Christi

Christiana iustitia est imputatio diuina ad iustitiam propter fidē in Christum, Pro indubitato habeatur, iustitiam coram Deo esse remissionem peccatorum. Non potest esse alia iustitia, quam quod peccata, quæ habemus, non imputantur. Hæc est nostra iustitia, quod Christus laborauit.

Clare citra ambiguitatem definit, qui sint iusti, Nemo iustus est coram Deo, nisi per gratiam, & peccatorum remissionem. Misericordia & gratia Dei non est habitus aut qualitas cordis, sed diuinum beneficium, quod credimus peccatum nobis esse remissum. Iusti sumus, quia peccata quæ habemus, non imputantur nobis. Homo non est formaliter iustus, sed relatiue, respectu diuinæ gratiæ tantum, & remissionis peccatorum.

Non minus perspicue definit, quid sit fides, qua iustificamur. Fides est promissionibus diuinis assentiri & statuere, quod ueræ sint, Est certa fiducia, quod Deus per Christum sit propiti⁹: Fides apprehendit promissionem, Apprehensio promissionis uocatur fides & iustificat. Fides, quæ agit cum Deo promittente & eius promissionem accipit, hæc iustificat. Sentire debemus nos iustos esse fiducia mortis Christi.

Habes in recitatis testimonijs & definitionibus perpetuam, dilucidam, ac certam sententiam D. Lutheri de iustitia fidei. Non citamus tantum excerpta quedam & mutila, sed allegamus, & in paucis citatis locis proponimus integram eius doctrinam per omnia sibi consentientem. Perpetuo ubiq; ille urget, repetit & inculcat illa ipsa, quæ Osiander reprehendit, Fidem esse nostrā iustitiā, Fidem esse fiduciam misericordiæ Dei, seu promissionis, Deum pronuntiare iustos, Fidem in Christo reputare seu imputare pro iustitia. Citat in hunc sensum Psalm: 32. Beatus uir cui non imputauit Dominus peccatum, Constituit fidei iustitiam

stitiam in obedientia, passione, morte & meritis CHRISTI.

Magno studio precipue laborauit in illustrando articulo iustificationis, haud dubie a Deo ad id excitatus. Hunc inprimis Ecclesijs & eorum Doctoribus commendauit, ut in eo cognoscendo potissimum operam collocarent, & studio sibi haberent huius doctrinæ lucem conseruare, ne effusis tenebris obscuraretur.

Acceperunt Ecclesiæ nostræ ab illo ex scriptura integram doctrinam de fidei iustificatione. Pleriq; nostrum non ex libris tantum, sed uiua uoce per annos aliquot auditu accepimus explicationem in hac partes, quæ caput est nostræ religionis.

Quid in reliquis partibus extractis super fundamentum integrum firmumq; consistet, si illud uacillat. Quid erit ab errore syncerum, si non caret errore fidei iustificantis doctrinæ? Quid reliquum habent ad defensionem contra iniquos accusatores, insimulantes de hæresi & erroribus in reliquis partibus doctrinæ, si Ecclesiæ nostræ in definitione iustitiæ fidei erroris damnantur? Certe non tam eas suspectas facit, quam sugillat & traducit in toto negotio, & omnibus partibus instauratæ religionis, quisquis eas reprehendit, in definienda iustitia fidei per annos aliquod in errore hæsisse. Qua iniuria ut non tam ecclesiæ, quam CHRISTUS eam doctor & gubernator læditur grauissime: ita non segniter, depelelnda & arcenda est.

Quamobrem pro nostro officio nostram operam ac fidem prestitimus in refutanda iniusta sugillatione Osiandri. Nostram sententiam placide, modeste & sincere explicare conati, abstinuimus non solum ab insectatione, sed etiam ab acriore, iusta tamen reprehensione. Rationem confutandi ita instituiimus, ut potius confirmaremus ueritatem nostræ doctrinæ, quam ut sumeremus laborem in dogmatibus nouis conuellendis, quæ ille astruit, Nostræ enim

enim partis sententia confirmata, contradictoria euerfa collabitur.

Nec consilium nobis fuit persequi disputationes ab illo introductas, nec questiones obiectas operose discutere, & ad singulas respondere: Sed melius nos tempus & operam collocare existimauimus, si complecteremur totum corpus breui compendio, & ordine contexeremus, quæ coniuncta sunt cum argumento & materia fidei iustificantis. Idq; has ob causas, partim, ne uel ipsi ingrederemur, uel lectores inducerem⁹ in labyrinthos perplexos, neue materiam subtraheremus contentionibus, ampliorem subministrarem⁹: partim, ut præcluderemus uiam calumnijs iniuste taxantibus nostras Ecclesias, quod in his non integre tradatur doctrina de iustificatione: partim, ut faceremus cuiq; copiam rectius de totius rei controuersia iudicandi.

Principio tractauimus definitionem, cum nominis, tum rei. Iustificare scripturæ usitato & noto sermone dicitur, pro iustum pronunciare seu reputare. Deus impium uere iustificat, non per inhærentem & infusam iustitiam, siue accidentalem, siue essentialem, sed imputando & donando merita Christi, & remittendo peccata. Iustificatio est remissio peccatorum. Iustificari est remitti peccata, ea non imputari, a condemnatione peccatorum absolui.

Christus perfecte impleuit legem, consummatam patri præstitit in omnib⁹ obedientiam, Illius obedientia in omni uita, in operibus, & passionibus eius, integra, sancta, & perfecta, est nostra iustitia. Sua obedientia, suo sanguine, & morte nobis meruit iustitiam, remissionem peccatorum, & æternam salutem. Christi merita credentibus in eum imputantur, & donantur pro iustitia.

Deinde dictum est de causa efficiente iustificationis primaria, quia Oslander commiscet causam, & rem effectam, procedit a causa ad opus ipsum. Disputat Deum iusti-

iustificare, & quod idem est, Christum iustificare secundum diuinam naturam, & concludit Dei essentiam esse iustitiam nostram, eaq; nos iustificari, non sanguine & morte Christi. Ponit causam iustificationis principalem pro re effecta, Adfirmat, Deum, seu Christum, iustificare diuina sua natura, & remouet a causa efficiente humanam naturam, & Christi hominis passionem, merita obedientiæ & mortis eius, quæ negat esse iustitiam nostram,

Nos contra adserimus, Christum, Deum & hominem, iustificare. Redemptor noster, uerus Deus, & homo, iustificat remittit peccata, sanctificat, & saluat sua passione, sicut Paul: Rom: 5. clare adfirmat, Iustificamur per sanguinem Christi, & apud Esaiam Christus dicit, se labore & passione sua delere nostras iniquitates, Nam præmittit promissioni, Ego, ego deleo transgressiones tuas. De labore suo inquit, Tu mihi laborem fecisti peccatis tuis.

Ministeria & beneficia redemptionis & iustificationis sunt totius personæ Christi, non secundum alteram tantum, sed secundum utramq; naturam. Cuiq; naturæ in persona Christi ita sunt tribuenda sua propria, ne eius beneficia in redemptione, iustificatione, & sanctificatione, distrahantur, ne dentur alteri naturæ, alteri adimantur. De CHRISTO homine eiusq; labore, obedientia, sanguine & morte aliter iudicandum est, quam de quocunq; alio homine, & de obedientia, sanguine, & morte eius, qui tantum est homo. Fide uera confitemur, Christum esse Deum & hominem, iam quia Deus est, non homo tantum, Christo homini & ei9 sanguini tribuuntur hæc opera diuina, etiam secundum humanam naturam, Quod sanguis eius delet peccata, Quod mundat a peccatis, Quod sanctificat, Quod mors Christi hominis mortem perimit &c.

Adiecimus hoc loco, qua ratione iustitia fidei in scriptura appellatur Dei iustitia, Opponitur ea hominum iusti-

iustitijs, operibus, passionibus & meritis, non opponitur Christi obedientiæ ac meritis, quin potius, quia hæc Deus imputat, & donat ad iustitiam, eaq; sola ualent coram Deo, iustitia Dei dicuntur.

Postea de externo & interno uerbo, ac de fide dicendum fuit, cum uerbum & fides pertineant ad efficientes causas, sintq; Dei ordinata media, organa sancta, & efficacia, quibus homines iustificantur & saluantur, Et confessio Osiandri imminuat dignitatem prædicati uerbi, suamq; efficaciam ei detrahat. Quæ de externo uerbo habet scriptura, Osiander trahit ad uerbum internum, fingit distinctionem externi & interni uerbi, ut adserat, homines iustificari essentiali Dei iustitia, ideo facit ex uerbo externo uehiculum adducens essentialem iustitiam, quæ sit internum uerbum, habitans in credentibus.

Sed cum agit scriptura de ministerio euangelij, & de uerbo fidei, commendat nobis illud unum Euangelij uerbum, quod promisit Deus de filio suo Iesu Christo, quod Dei promissiones de nostra salute annunciat, & est uirtus Dei ad salutem omni credenti. Fides existit ex uerbo Dei, estq; cognitio & adensus eorum quæ Deus promittit, Hæc cognitio & hic adensus non sunt uerbum internum, quod sit diuina essentia sed sunt ipsa fides & fidei partes. Porro fidei obiectum Christum esse, & eum fide apprehendi. Ita suo modo Osiander disputat, ut nouum statuatur, & a scriptura alienum dogma de fide. Adfirmat enim, fidem Christum apprehensum essentialiter adducere, & inhabitatione diuinæ naturæ iustificare. Contra essentialem apprehensionem nos hæc adserimus, Fidei iustificantis obiectum est promissio de semine mulieris conterente serpentis caput, tollente maledictionem per crucem, dum sit peccatum & maledictum, benedicente & iustificante per sanguinem suum.

Iustificantur homines fide apprehendente Christum passum pro peccatis mundi & resuscitatum, non fide includente diuinæ naturæ essentiam, Fides in Christum iustificat, quia apprehendit merita Christi & beneficia in ipso promissa, Euangelium prædicat Christi humiliatorem, crucem, uulnera, sanguinem, mortem. Per hæc & in his promittit iustitiam, remissionem peccatorum & salutem. Huic prædicationi fides, credit & in promissionibus Euangelij accipit parta per Christum traditum in mortem, salutis æternæ bona.

Post hæc accedimus ad effectus iustificationis, inter quos ponimus inhabitationem Dei, & innouationem hominis iustificati. Oslander ex habitatione Dei facit causam efficientem, & rem ipsam, contendens, quod inhabitatione Dei essentiali iustificemur, eaq; sit iustitia fidei, Ita commiscet causas & effectus. At nos discernere oportet & suo loco relinquere utrumq;, causa præcedit, eam sequitur effectus, prius est iustificari, posterius est templum fieri Dei inhabitantis, fide Deus purificat corda, peccata remittit, mundatos a peccatis, consecrat sibi in templum sanctum & habitat in iustificatis. Inhabitatio Dei non est ipsa iustitia, sed quos Deus iustificat, in his habitationem sibi facit & templum suum habet.

Ita innouatio effectus est, non causa iustitiæ. Nouitas autem illa inchoata in iustificatis continuatur per totam uitam. Sancti non præstant integram & perfectam obedientiam legi, habent suas infirmitates, defectus & uitia & subinde renouantur & sanctificantur. Quia itaq; obedientia imperfecta est, non sunt iusti sua nouitate, non charitate, non alijs uirtutibus, sed perpetuo iusti sunt gratia & remissione peccatorum, per fidem in mediatorem Iesum Christum.

Hæc de inhabitatione & innouatione aliquantò fufus

sius declarauimus, ut fieret manifestum, quo sensu scriptura loquatur de inhabitatione Dei, & quod effectus sit coniunctus cum iustificatione, nosq; inhabitationem Dei & inuouationem non separare a iustificatione, sed cum ea coniungere, distincte tamen, ne inter se commisceantur causa & effectus, nec alterum in alterius locum constituatur, nec iustitia adscribatur nouitati, obedientiæ & uirtutibus hominis, sed tota Christi gratiæ & meritis accepta feratur, ne reddatur incerta, si sentiendum sit, inhabitatione Dei, nouis qualitatibus uel actionibus, quas in sanctis operatur Deus, iustitiæ perfectionem contineri.

Postrema pars nostri scripti attingit finem, ad quem tendunt omnia, quæ Deus ex immensa charitate impendit in perditæ generis humani redemptionem, per filium suum, missum in mundum, traditum in mortem crucis, resuscitatum & exaltatum super omnes cœlos. Finis est æternæ uitæ beatitudo & gloria, in qua electi sempiternas laudes & hymnos Christo concinent Deo. Paulus scribit Ro: 8. Deum, qui filium suum dare dignatus est, omnia cum illo dedisse. Hæc bona in hac uita apprehendimus & possidemus fide, spe expectamus, in altera reuelabuntur, eo reseruatur nobis perfecta gloria & fruitio, sincero & inenarrabili gaudio redundans.

Hæc in summa nostra est doctrina ex uerbo Dei de iustificatione per fidem in Christum, hæc nostra est sententia de libro Osiandri. Ex qua perspici potest, in quibus, & cur ab illo dissentiamus. Nunc breuiter ex opposito addemus eius dogmata, proprijs ipsius uerbis recitata.

Ab orthodoxæ fidei doctrina & regula ueritatis, quæ est scriptura sancta, has adserciones Osiandri dissentire iudicamus.

Iustificare impium, non est eum pronunciare seu reputare iustum.

Iustificatio non est remissio peccatorum.
Grauissime errant, qui testimonio Psalm: 32. uolunt probare, iustitiam nihil aliud esse quam remissionem peccatorum.

Docent frigidius glacie, qui docent nos remissione peccatorum reputari iustos.

Obedientia Christi nos non iustificat.

Christus non est iustus, quia legem impleuit, sed quia ab æterno iusto Patre iustus filius natus est.

Nusquam legitur in scriptura, impletionem legis & mortem Christi esse iustitiam nostram.

Christus est iustitia nostra, secundum diuinitatem suam.

Iustificat nos essentiali sua iustitia, non sanguine, non morte sua.

Christus est sapientia nostra secundum diuinam, non secundum humanam naturam.

Omnis iustitia aut est diuina iustitia & essentia Dei, aut est humana iustitia, & qualitas creata, nullo autem modo actio aut passio.

Iustitia proprie dicitur, quod nos mouet ad iuste agendum, & sine quo nec iusti esse nec iuste uiuere possumus.

Christus passus est ante annos 1500. ideo proprie loquendo, passio eius non potest esse nostri iustificatio, sed tantum redemptio & satisfactio pro nobis. Nam qui iustificari debet, eum necesse est natum esse &c.

Ideo Christus nos, qui iam uiuimus & alios ante nos, per impletionem legis, mortem & passionem suam, non iustificauit, sed redempti sumus ab ira Dei, morte & inferno.

Hæc & alia paradoxa, quæ cum his cohærent, merito reijciuntur, cum adsertor ea statuens de suo contra scripturam loquatur.

Reijci

Reijcimus preterea uiolentas interpretationes, siue
confictas glossas, quibus miris modis transformat multa
insignia dicta scriptaræ, & corrumpit omnes locos de iusti-
ficatione fidei, locum 1. Chor: 1. Christus factus est nobis a
Deo sapientia & iustitia ad essentialẽ iustitiam detor-
quet, sapientiam & iustitiam exponit de æterno uerbo, seu
filio Dei. Et tamen clarissime elucet ex uerbis Apostoli,
quod loquitur de prædicatione Euangelij annũciatis Chri-
stum crucifixum, & de cognitione Christi humiliati usq;
ad mortem crucis. Nam dicit, quid Christus nobis factus
sit per crucem & mortem suam, nempe iustitia, sapientia,
redemptio.

In definitione Euangelij, quæ legitur 1. capite ad
Romanos uirtutem seu potentiam, qua credentes saluan-
tur, intelligit uerbum internum, hoc est, Christum filium
Dei. Locus Esa: 53. de cognitione Christi uulnerati prop-
ter peccata nostra, qua iustificamur, nouo glossemate depra-
uatur, addit enim hanc expositionem, Nos cognoscimus
Christum per uerbum, quod est diuina eius natura. Eodem
detorquentur uerba Christi, Ioan: 17. Hæc est uita æterna,
ut cognoscant te solum Deum uerum &c. Addit ille, Chri-
stus iustificat nos sui cognitione, patet igitur, quod iustifi-
cat nos diuina sua natura, quæ est uerbum & uita. Ro: 10.
Iustitiam fidei, quæ dicit ne dixeris in corde tuo &c. Intel-
ligit uerbum, filium Dei, Paulus loquitur de uerbo fidei,
quod prope est in ore & in corde nostro.

Vim facit uerbis Christi Ioan: 6. Caro mea uere est
cibus, admonens, intelligendam esse Christi diuinitatem in
carne & sanguine, cum dicit, carnem suam esse cibum. Item
1. Ioan: 1. In uerbis Apostoli, sanguis Christi mundat nos
ab omni peccato, sanguis illi significat diuinitatem in san-
guine.

Præterimus alias corruptelas. Missas facimus cauil-
lacio-

lationes, calumnias, nouas definitiones & distinctiones, non conuenientes cum præcepto Pauli, qui non solum secare, sed recte secare uerbum Dei præcipit. Nam cum non secatur recte, nouis distinctionibus obscuratur sincera doctrina, quales multas scolastici commenti sunt.

Prædicta non recitauimus animo cuiquam iniquo, nec unum uerbum nos hic scripsisse uere testamur coram Deo, studio carpendi aliena, aut traducendi quenquam, sed tuendi ueritatem illæsam, & fraterne admonendi, si quis a recto deflexerit, ut in uiam redeat, sincere & candidè agimus causam longe maximam de parte doctrinæ, qua subuersa alia integra consistere non possunt.

Ac uicissim petimus, ut quicumq; nostra legerint, in iudicando æquos & candidos se præstent, Et adhibeant in consilium non adfectus, non propriam sapientiam suam, sed uerbum Dei in genuino suo sensu intellectum. Non domo allatas, sed inde sumptas sententias pronuncient.

Quod si tum erit, quod displiceat, & non abs re esse uidebitur, cur quædam non probent, ingenue nos admo-
neant, additis argumentis ac rationibus iustis ex Dei uerbo, cuius est iudicium & cognitio in causis, quæ pertinent ad integritatem religionis. Accipiemus a monitoribus non iniquis, uti dignum est, animis gratissimis, quæ meliora suggererint, rectius ea perspicientes, in quibus alij, etsi intenti in lucem, ut homines tamen, alicubi impingunt.

Nos in argumento causæ grauissimæ & complexæ permulta quædam contractius, quædam non ita munita, undiq; scripsimus, quod necesse fuit nos facere, nisi nimia prolixitate in respondendo nos ipsos aliosq; fatigare uoluissimus, ad quæ explicanda & probanda nos ultro offerimus, si id a nobis bono modo requiretur.

Dominus noster Iesus Christus Spiritu suo sancto regat omnes uocatos ad Ecclesiæ suæ consortium, ut cauti
& pru-

**& prudentes nusquam a veritate ad ullos errores deflectant,
& eam det mentem, ut ubi ab ea discesserint seducti
uel insidijs Satanæ, uel rationis suæ præpostera sa-
pientia, uocem reuocantis eos monendo uel
arguendo ad animum admittant,
ac in ea persistant irrepre-
hensibiles suo & to-**

tius Ecclesiæ

bono ad

**Dei æ-
terni gloriam**

AMEN.

CATALOGVS IL-
LORVM, QUI HVIC CON-
FESSIONI SVBSCRI-
PSERVNT.

IOANNES AEPINVS.

DOCTRINAM DE IVSTIFICA-
tione hominis, comprehensam in hac nostra
confessione, ab eo tempore, quo Euangelium sa-
lutis nostræ in Saxonía illuxit, fideliter in nostris
Ecclesijs & Scholis explicatam esse, & adhuc se-
cundum regulam Orthodoxæ fidei ex scriptura
sancta integram proponi, eãq; nos etiam posteris
nostris Christo adiuuante, quasi per manus, tra-
dituros esse, ut sincera & incorrupta conseruetur
apud eos, nosq; opiniones pugnantes cum Pro-
phetica & Apostolica doctrina, cum qua no-
stram confessionem consentire iudicamus, dam-
nare & damnaturos esse, ut in die Domini fideles
reperiamur; Ego AEpinus meo autographo atte-
stor. Hoc ipsum etiam ceteri Doctores Hambur-
gensis Ecclesiæ subscriptione sui nominis ordine
contestantur.

Ioachimus VWestphalus manu sua subscri-
psit. lo

Johannes Hoegelke manu sua subscripsit.
Theodoricus Phrisius manu propria subscripsit.

Johannes Boetker propria manu subscripsit.
Paulus uan Fitzen propria manu subscripsit.
Henricus Hertuuich propria manu subscripsit.

Matthias Kroegherus manu propria subscripsit.

Johannes Flamme manu propria subscripsit.
Seruatius Eggerdes manu propria subscripsit.

Sebastianus Friedach manu propria subscripsit.

Georgius Tappius manu propria subscripsit.
Ioachimus Degener manu propria subscripsit.

Nicolaus Barstman manu propria subscripsit.

Conradus Gerlaci manu propria subscripsit.
Meynhardus Kroeger manu propria subscripsit.

Alexander Moppensis manu propria subscripsit.

Hubertus Bylant manu propria subscripsit.

Iohannes Vordis propria manu subscripsit.

Hermannus Suavius manu propria subscripsit.

Ioachimus Magdeburgius Gardelebenſis manu propria subscripsit.

Ego Fridericus Henniges Eccleſiæ, quæ eſt in Ciuitate Luneburgenſi, Superintendens hoc manus meæ ſcripto teſtor, me atq; ceteros ibidem uerbi Dei miniſtros, de hominis coram Deo, iuſtificatione ſemper ſic doeuiffe, adhuc uſq; diem, ſicq; Deo iuuante per Chriſtum docturos, in eaq; doctrina per omne uitæ tempus permanſuros: Cum adeo certum ſit, ut nihil certius, hanc doctrinam non hominis, ſed Dei eſſe, ex uerbo Dei ſumptam & in uerbo Dei fundatam. Quare & ego, & Paſtores, ac uerbi Dei miniſtri noſtræ Eccleſiæ ſinguli, quiſq; ſuo ordine, huic doctrinæ & ſcripto ſua manu ſubſcripſimus.

Casparus Roemehagen manu propria ſubſcripsit.

Gerhardus Herberdinck manu propria ſubſcripsit.

Iohannes Lampe manu propria ſubſcripsit.

Martinus Ecklenbarch manu propria ſubſcripsit.

Her-

Hermasnus Holtíng manu propria subscripsit

Eualdus Turouu propria manu subscripsit.

Guilhelmus Santphurdíus manu propria subscripsit.

Mattheus Rudolphus mnau propria subscripsit.

Antoníus VVippermannus propria manu subscripsit

Simon Bruno Vratíslauiensis manu propria subscripsit.

Iohannes Línus manu propria subscripsit.

Impressum Magdeburgí apud Michaelent
Lottherum Cal. Ianua.
Anno MDLIII.

Faint, mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to fading and bleed-through.

Faint, mirrored text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is illegible due to fading and bleed-through.

